

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: «ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ»

**Εκπαιδευτική ηγεσία και ένταξη ΤΠΕ στην εκπαίδευση:
Ο ρόλος του διευθυντή της σχολικής μονάδας**

Διπλωματική εργασία

Θεόδωρος Τζιόκας

Επιβλέπων Καθηγητής: Αθανάσιος Τζιμογιάννης

Κόρινθος, Φεβρουάριος 2018

ΜΕΛΗ ΤΡΙΜΕΛΟΥΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Τζιμογιάννης Αθανάσιος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου (Επιβλέπων Καθηγητής)

Μπαγάκης Γεώργιος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Τσατσαρώνη Άννα, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ευχαριστίες

Ολοκληρώνοντας την διπλωματική μου εργασία θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους ανθρώπους που στάθηκαν δίπλα μου σε αυτό το εγχείρημα. Πρώτα και κύρια θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Τζιμογιάννη Αθανάσιο για την υπομονή του, την καθοδήγηση, την υποστήριξη, την ενθάρρυνση και τον χρόνο που μου παρέιχε καθ'όλη τη διάρκεια της παρούσας έρευνας.

Επιπλέον, ευχαριστώ ιδιαίτερα τον κ. Τσιωτάκη Παναγιώτη, διδάκτορα του τμήματος, για την τεχνική υποστήριξη που μου παρέιχε.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ραγδαία εξάπλωση της χρήσης των τεχνολογιών σε κάθε πτυχή της ανθρώπινης ζωής είναι γεγονός αναμφισβήτητο. Η επακόλουθη ένταξη αυτών των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), στην εκπαιδευτική διαδικασία αποτελεί ένα αντικείμενο το οποίο είναι στο προσκήνιο της εκπαιδευτικής έρευνας τα τελευταία χρόνια. Ο ρόλος της σχολικής ηγεσίας στην ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην διδακτική πράξη είναι ένα θέμα το οποίο έχει ερευνηθεί από πολλές πλευρές, αλλά που παραμένει επίκαιρο, λόγω της ρευστότητας του τεχνολογικού γίνεσθαι και της ταχύτητας με την οποία οι τεχνολογίες εξελίσσονται. Η παρούσα έρευνα έχει ως βασικό σκοπό τη μελέτη του ρόλου ρόλο του ηγέτη / διευθυντή της σχολικής μονάδας σε σχέση με την ένταξη των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία. Επιπλέον στόχος είναι να διερευνηθούν οι στάσεις και οι απόψεις των εκπαιδευτικών ως προς την ένταξη των ΤΠΕ στη σχολική τάξη, καθώς και τα εμπόδια στην εφαρμογή της. Η ποσοτική έρευνα έγινε σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (n=202) του νομού Κορινθίας, μέσω δομημένου ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο ρόλος που θεωρούν κυρίως οι εκπαιδευτικοί ότι πρέπει να έχει ο/η διευθυντής/τρια της σχολικής μονάδας, είναι αυτός του ηγέτη, όπου καλλιεργεί όραμα και κουλτούρα χρήσης νέων τεχνολογιών στο μάθημα. Η στάση των εκπαιδευτικών του δείγματος καταγράφηκε ιδιαίτερα θετική, με τους εκπαιδευτικούς να ισχυρίζονται ότι τα κύρια εμπόδια στην ένταξη των ΤΠΕ στο μάθημά τους είναι η ελλιπής υλικοτεχνική υποδομή, η πίεση του χρόνου και του ωρολογίου προγράμματος, προς κάλυψη της ύλης, όπως και η ανάγκη για κατάλληλη επιμόρφωση. Τα συμπεράσματα της έρευνας θα μπορούσαν να αποτελέσουν μια βάση για το σχεδιασμό εκπαιδευτικής πολιτικής που σχετίζεται με την ένταξη ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Λέξεις κλειδιά: Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών, ΤΠΕ, Σχολική ηγεσία, διδακτική διαδικασία.

ABSTRACT

The rapid expansion of the use of technology in every aspect of human life is undoubtedly an indisputable fact. The subsequent integration of these Information and Communication Technologies (ICT) into the educational process is a subject which has been at the forefront of educational research in recent years. The role of school leadership in integrating ICT into teaching is a subject that has been researched in many aspects, but remains important because of the fluidity of technology and the speed at which technologies are evolving. The main purpose of this research is to study the role of the school leader / director in the integration of ICT in the learning process. Another goal is to explore the attitudes and views of teachers on the integration of ICT in the classroom, as well as the obstacles preventing its implementation. Quantitative research was carried out in primary and secondary school teachers (n = 202) in the prefecture of Korinthia through a structured electronic questionnaire. The results showed that the main role teachers think the school principal should have is that of the leader, by cultivating a vision and a school culture of use of new technologies in the classroom. The attitude of the sample teachers was particularly positive, with teachers claiming that the main obstacles to ICT integration in their lesson are the lack of technical infrastructure, time pressure and curriculum constraints, as well as the need for appropriate training. Research findings could provide a basis for the design of educational policy related to the integration of ICT into the educational process.

Key words: Information and Communication Technologies, ICT, School Leadership, teaching Process.

Πίνακας περιεχομένων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ABSTRACT.....	4
Κεφάλαιο 1.Εισαγωγή.....	9
1.1. Εισαγωγή	9
1.2. Σημασία της έρευνας	12
1.3. Δομή της εργασίας.....	13
Κεφάλαιο 2.Θεωρητικό πλαίσιο	15
2.1. Οι ΤΠΕ στο σύγχρονο σχολείο	15
2.2.Η ένταξη των ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό σύστημα.....	16
2.3. Δυσκολίες ένταξης των ΤΠΕ στα σχολεία.....	18
2.4.Ο ρόλος του διευθυντή – ηγέτη στο σχολείο	19
2.4.1 Ο ορισμός της Διοίκησης στην εκπαίδευση.....	19
2.4.2 Ο ορισμός της Ηγεσίας	20
2.5. Η Σχολική Ηγεσία σε σχέση με τις ΤΠΕ	22
Κεφάλαιο 3. Επισκόπηση της βιβλιογραφίας.....	25
3.1. Πεποιθήσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ στην εκπαίδευση	25
3.2. Ρόλος της ηγεσίας / διεύθυνσης στην ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο	27
3.3. Πολιτικές ένταξης ΤΠΕ στα σχολεία.....	33
3.4 Εφόδια και ανάγκες εκπαιδευτικών και σχολείων για την ένταξη των ΤΠΕ στο μάθημα	34
3.5 Χαρακτηριστικά σχολείων.....	35
3.6. Κριτική σύνθεση των ερευνών	44
3.7. Ερευνητικός σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα.....	46
Κεφάλαιο 4. Μεθοδολογία της έρευνας	47
4.1 Η ερευνητική μέθοδος και προσέγγιση.....	47
4.2 Πληθυσμός και δείγμα της έρευνας – συλλογή δεδομένων.....	47
4.3. Αναλυτική περιγραφή του δείγματος.....	48
4.4 Το εργαλείο συλλογής δεδομένων της έρευνας - ερωτηματολόγιο	51
Κεφάλαιο 5. Αποτελέσματα στατιστικής ανάλυσης.....	53

5.1 Αποτελέσματα περιγραφικής στατιστικής ανάλυσης	53
5.2 Ανάλυση ανά παράγοντα	57
5.2. Ανάλυση απαντήσεων στις ανοιχτές ερωτήσεις	75
5.3 Ανάλυση παραγόντων.....	78
5.4. Ανάλυση με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα.....	85
Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα.....	89
6.1 Σύνοψη - συζήτηση.....	89
6.2. Κριτική αποτίμηση των αποτελεσμάτων	92
6.3Περιορισμοί της έρευνας	93
6.4. Προτάσεις για την εκπαιδευτική πρακτική	93
6.5. Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	95
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	96
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ- ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	102

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1.1: διαφορές Διοίκησης/Μάνατζμεντ και ηγεσίας	22
Πίνακας 3.1 Σύνοψη ερευνών για το ρόλο της ηγεσίας στην ένταξη ΤΠΕ στην εκπαίδευση	36
Πίνακας 4.1: Δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος	48
Πίνακας 4.2: Στοιχεία υπηρεσίας του δείγματος	49
Πίνακας 4.3: Στοιχεία εκπαίδευσης συμμετεχόντων	50
Πίνακας 5.1. περιγραφικά μέτρα 1ου άξονα ερωτηματολογίου	54
Πίνακας 5.2 περιγραφικά μέτρα 2ου άξονα ερωτηματολογίου	55
Πίνακας 5.3 περιγραφικά μέτρα 3ου άξονα ερωτηματολογίου	56
Πίνακας 5.4 περιγραφικά μέτρα και αξιοπιστία παραγόντων που δημιουργήθηκαν.....	56
Πίνακας 5.5 Περιγραφικά - Στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στην ένταξη ΤΠΕ	57
Πίνακας 5.6 : Κατανομή απαντήσεων για θετική στάση εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ.....	58
Πίνακας 5.7 Κατανομή απαντήσεων για αρνητική στάση εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ	59
Πίνακας 5.8 περιγραφικά μέτρα για παράγοντες βαθμού ετοιμότητας των εκπαιδευτικών σχετικά με την ένταξη ΤΠΕ	61
Πίνακας 5.9 Κατανομή απαντήσεων για αίσθηση ανασφάλειας στη χρήση ΤΠΕ	62
Πίνακας 5.10 Κατανομή απαντήσεων για αίσθηση ασφάλειας και ετοιμότητας στη χρήση ΤΠΕ.....	64
Πίνακας 5.11. Περιγραφικά μέτρα για τις απόψεις για το ρόλο του διευθυντή σε σχέση με ΤΠΕ.....	65
Πίνακας 5.12: Κατανομή απαντήσεων για το ρόλο του ηγέτη αναφορικά με την ένταξη ΤΠΕ	66
Πίνακας 5.13: Κατανομή απαντήσεων για το ρόλο του διευθυντή (καθοριστικού μάνατζερ) αναφορικά με την ένταξη ΤΠΕ	68
Πίνακας 5.14: Κατανομή απαντήσεων για το ποιός έχει την ευθύνη για την ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο	70
Πίνακας 5.15 Βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής.....	71
Πίνακας 5.16: Η ένταξη των ΤΠΕ στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική δεν αποτελεί προτεραιότητα για το σχολείο μου.....	71
Πίνακας 5.17: Περιγραφικά μέτρα από παράγοντες που εκφράζουν τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών	72
Πίνακας 5.18 Προσδοκίες από τη διοίκηση	73
Πίνακας 5.19: Προσδοκίες από τους συναδέλφους.....	74
Πίνακας 5.20: Η κρίση στη χώρα μας επηρεάζει αρνητικά τους εκπαιδευτικούς για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική.....	75
Πίνακας 5.21: Εμπόδια στην ένταξη των ΤΠΕ στο Σχολείο	76
Πίνακας 5.22: Πρωτοβουλίες του/της διευθυντή/ριας της σχολικής μονάδας απαραίτητες για την ένταξη των ΤΠΕ.....	77
Πίνακας 5.23. Προτάσεις για την ένταξη των ΤΠΕ.....	78
Πίνακας 5.24: Ανάλυση παραγόντων – στάση ως προς τις ΤΠΕ	80
Πίνακας 5.25 Ανάλυση παραγόντων – αίσθηση ασφάλειας για τη χρήση ΤΠΕ	81
Πίνακας 5.26: Παραγοντική ανάλυση – ηγετικός ρόλος διευθυντή για την ένταξη ΤΠΕ	82
Πίνακας 5.27: Παραγοντική ανάλυση – καθοριστικός διευθυντικός ρόλος διευθυντή για την ένταξη ΤΠΕ	83

Πίνακας 5.28: Παραγοντική ανάλυση – Προσδοκίες από τη διοίκηση	84
Πίνακας 5.29: Παραγοντική ανάλυση – Προσδοκίες από τους συναδέλφους	85
Πίνακας 5.30 μέσες διατάξεις απαντήσεων για τον «Διευθυντή – ηγέτη» ανάλογα με τη θέση εργασίας	87

Κατάλογος Σχημάτων

Σχήμα 5.1 : Κατανομή απαντήσεων για θετική στάση εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ	58
Σχήμα 5.2 : Κατανομή απαντήσεων για αρνητική στάση εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ	60
Σχήμα 5.3 Κατανομή απαντήσεων για αίσθηση ανασφάλειας στη χρήση ΤΠΕ	63
Σχήμα 5.4 Κατανομή απαντήσεων για αίσθηση αυτοπεποίθησης στη χρήση ΤΠΕ	64
Σχήμα 5.5: Κατανομή απαντήσεων για το ρόλο του ηγέτη αναφορικά με την ένταξη ΤΠΕ	67
Σχήμα 5.6: Κατανομή απαντήσεων για το ρόλο του διευθυντή (καθοριστικού μάνατζερ) αναφορικά με την ένταξη ΤΠΕ	69
Σχήμα 5.7: Κατανομή απαντήσεων για το ποιός έχει την ευθύνη για την ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο	70
Σχήμα 5.8 Προσδοκίες από τη διοίκηση	73
Σχήμα 5.9: Προσδοκίες από τους συναδέλφους	74

Κεφάλαιο 1.Εισαγωγή

1.1. Εισαγωγή

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι επικοινωνούν, ενημερώνονται, ψυχαγωγούνται, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο αποκτούν πρόσβαση στη γνώση, εξασκούνται και μαθαίνουν. Η πραγματική μάθηση συνδέεται με τη χρήση νέων Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) όχι μόνο με στόχο την ενίσχυση της ικανότητας των μαθητών για απομνημόνευση της γνώσης και αναπαραγωγής στοιχείων, αλλά κυρίως προκειμένου να ενισχύσουν τις ικανότητές τους να οργανώνουν και να αξιολογούν δεδομένα και πληροφορίες προς την επίλυση προβλημάτων (Jimoyiannis, 2010).

Η σπουδαιότητα της ένταξης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, έχει φέρει το θέμα αυτό στο προσκήνιο και το έχει καταστήσει ένα από τα αντικείμενα της εκπαιδευτικής πολιτικής με σημαντική προτεραιότητα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Commission, 2003). Ο τεχνολογικός αλφαριθμητισμός των μαθητών, όπως και η ανάπτυξη δεξιοτήτων στις ΤΠΕ, έχουν καταστεί στις μέρες μας αναπόσπαστο μέρος του κορμού της βασικής εκπαίδευσης, και έχουν ανάλογη σπουδαιότητα με την ανάγνωση και τη γραφή (Unesco, 2000 ΥΠΕΠΘ 1998, οπ. αν στο Τζιμογιάννης και Κόμης, 2004). Επίσης, σε διεθνές επίπεδο, θεωρείται ότι η ένταξη των ΤΠΕ στα σχολεία αναμένεται να οδηγήσει σε σημαντικά εκπαιδευτικά και παιδαγωγικά αποτελέσματα, τόσο για τους μαθητές, όσο και για τους εκπαιδευτικούς. Η αποτελεσματική ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην τάξη αποτελεί βασικό στόχο των πολιτικών και στοχεύει στην αξιοποίηση της τεχνολογίας που περιλαμβάνει εμπλουτισμένα περιβάλλοντα μάθησης τα οποία ενισχύουν τους μαθητές στο να επιτύχουν υψηλής ποιότητας μάθηση (Jimoyiannis, 2015, OFSTED, 2011; US Department of Education, 2010). Οι θέσεις αυτές ενισχύουν τη μαθητοκεντρική διαδικασία μάθησης και μια σύγχρονη παιδαγωγική, και συμβαδίζουν με το αίτημα της κοινωνίας για την ανάγκη ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στα σχολεία.

Η ενσωμάτωση νέων Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι ένα αντικείμενο που απασχολεί την εκπαιδευτική έρευνα για πολλά χρόνια. Ο λόγος είναι τόσο η ραγδαία εισχώρηση των τεχνολογιών σε όλες τις πτυχές της ανθρώπινης ζωής όσο και η πεποίθηση ότι η χρήση των ΤΠΕ μπορεί να μεταμορφώσει τη μάθηση και τη διδασκαλία βοηθώντας τους μαθητές να χρησιμοποιούν το μυαλό τους μέσα από δημιουργική και κριτική σκέψη (Milrad, et al., 2013· Scardamalia, et al., 2010). Ένα τμήμα της έρευνας εξετάζει τους λόγους για τους οποίους η ψηφιακή ολοκλήρωση δεν έχει επιτευχθεί στα σχολεία, ή που η ένταξη των ΤΠΕ δεν έχει προχωρήσει όσο στις υπόλοιπες δραστηριότητες και τις πτυχές της ζωής (Dawson & Rakes, 2003· Staples, Pugach, & Himes, 2005).

Ακόμα περισσότερο, τα τελευταία χρόνια, το ενδιαφέρον τόσο των εκπαιδευτικών, όσο και των ερευνητών έχει ενταθεί. Οι εξελίξεις της τελευταίας δεκαετίας στον χώρο των της τεχνολογίας, κυρίως του Παγκόσμιου Ιστού (Web), έχουν μετατρέψει το διαδίκτυο από ένα απλό μέσο μετάδοσης της πληροφορίας, από όπου ο χρήστης παθητικά υπήρχε ως δέκτης πληροφορίας, σε ένα δυναμικό εργαλείο. Η ανάπτυξη του Web 2.0, καθιστά πλέον δυνατόν για το χρήστη να δημιουργεί ή να αλλάζει περιεχόμενο, να μοιράζεται και να προσαρμόζει το περιεχόμενο αυτό, κάνοντας χρήση πολλαπλών μορφών της πληροφορίας, όπως κείμενο, ήχου εικόνας βίντεο. Αν και τα εργαλεία αυτά δεν αναπτύχθηκαν με στόχους παιδαγωγικούς, εν τούτοις, τα τελευταία χρόνια προσελκύουν το ενδιαφέρον από την πλευρά των εκπαιδευτικών λόγω των ευκαιριών στη μάθηση που προσφέρουν και λόγω των παιδαγωγικών διαστάσεων στη χρήση τους.

Έτσι, η αξιοποίηση των σύγχρονων εργαλείων του Web 2.0, στη σύγχρονη διδακτική, έχει συγκεντρώσει το ενδιαφέρον της εκπαιδευτικής κοινότητας, λόγω του ότι (α) καλλιεργεί τον τρόπο σκέψης που υποστηρίζεται ότι χρειάζεται να έχουν οι μαθητές του 21^{ου} αιώνα με το να αποκτούν τον έλεγχο της μαθησιακής διαδικασίας, (β) συμβαδίζει με τις τρέχουσες εκπαιδευτικές πολιτικές, για μετατόπιση του κέντρου βάρους της μάθησης στο μαθητή, (γ) με τις καθημερινές συνήθειες των μαθητών που έχουν εξοικειωθεί με την εν λόγω τεχνολογία και αναμένουν μεγαλύτερη αξιοποίησή της στο μάθημα, (δ) την ανάγκη των ίδιων των εκπαιδευτικών να εκπαιδευτούν και να εκσυγχρονίσουν τη διδακτική τους, δεδομένου ότι οι μαθητές τείνουν να είναι περισσότερο εξοικειωμένοι από τους ίδιους (Jimoyiannis, 2015).

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών όσον αφορά την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία είναι καθοριστικός, δεδομένου ότι είναι αυτοί οι οποίοι θα επιλέξουν είτε να την αξιοποιήσουν, είτε όχι. Σε γενικές γραμμές, οι εκπαιδευτικοί, συμφωνούν ότι οι υπολογιστές αποτελούν ένα πολύτιμο εργαλείο στα χέρια τους, το οποίο είναι ένα θετικό στοιχείο για την ανάπτυξη των μαθητών στις γνώσεις και τις δεξιότητες των ΤΠΕ (Τζιμογιάννης & Κόμης, 2006). Παρόλο, όμως που συμφωνούν για τη χρησιμότητα των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία, ο βαθμός υλοποίησης της ενσωμάτωσης των τεχνολογιών στο μάθημά τους, συχνά δεν είναι ανάλογος ενώ η χρήση εργαλείων ΤΠΕ γίνεται συνήθως για συμπληρωματικές εργασίες (Jimoγιannis & Komis, 2007). Η χρήση των ΤΠΕ μέσα στην τάξη, τις περισσότερες φορές λειτουργεί ως επιπρόσθετο στοιχείο για το μάθημα, που στο κύριο μέρος του γίνεται με τον παραδοσιακό τρόπο (Τζιμογιάννης, 2015).

Σύμφωνα με τον Τζιμογιάννη (Jimoγιannis, 2008), οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να αναδιοργανώσουν τη διδακτική τους και να συμπεριλάβουν χρήση ΤΠΕ, μετά από κατάλληλη επιμόρφωση, και αλλαγή της στάσης τους απέναντι στην τεχνολογία.

Πέρα από τον ρόλο των εκπαιδευτικών, η διεθνής βιβλιογραφία, έχει αναδείξει το ρόλο του διευθυντή, και γενικότερα της ηγεσίας της εκπαίδευσης στην ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, τονίζοντας τη σπουδαιότητα της στάσης του απέναντι στη χρήση νέων τεχνολογιών, (Afshari et. al., 2009) και του οράματος να ενισχύσουν την ένταξη των ΤΠΕ και την τεχνολογική ανάπτυξη και την κατάρτιση των εκπαιδευτικών (Chang, 2011·Lai & Pratt, 2004). Επίσης, έχει υπογραμμιστεί η σημασία που έχει η υποστήριξη που προσφέρεται από τον διευθυντή του σχολείου, ως τεχνολογικού ηγέτη, προς τους εκπαιδευτικούς για την ένταξη των ΤΠΕ στην τάξη τους (Anderson, & Dexter, 2000·NG, W., 2008·Schiller,2002·Yee, 2000). Έχει, συνεπώς επισημανθεί ότι ο ρόλος του διευθυντή του Σχολείου στον 21ου αιώνα, απαιτεί ηγετική θέση στην τεχνολογία, κάτι που μεταφράζεται σε προθυμία για μάθηση, ευελιξία και ικανότητα αποδοχής της αλλαγής ως σταθερού παράγοντα. Η προσαρμοστικότητα είναι ένα χαρακτηριστικό απαραίτητο, λόγω του ότι η τεχνολογία αλλάζει συνεχώς και δεν υπάρχει καμία έτοιμη συνταγή που να καθοδηγεί τι πρέπει να γίνει και πως θα επιτευχθεί (Grady, 2011). Οι ηγέτες, που επιθυμούν να είναι ηγέτες τεχνολογίας, πρέπει να είναι δια βίου μαθητές και εξερευνητές της νέας, συναρπαστικής και χρήσιμης τεχνολογίας.

Συνεπώς, αυτός ο ρόλος του διευθυντή / τεχνολογικού ηγέτη στο σχολείο του σήμερα κρίνεται ως καθοριστικός για την αποτελεσματική ένταξη των νέων τεχνολογιών στη διδακτική

πράξη. Τον ρόλο αυτό στοχεύει να διερευνήσει η παρούσα εργασία, δίνοντας μια οπτική, μέσα από τις απόψεις μάχιμων εκπαιδευτικών, φιλοδοξώντας να καλύψει ένα πεδίο έρευνας που έχει σε μεγάλο βαθμό αναλυθεί διεθνώς, αλλά παρουσιάζει ένα ερευνητικό κενό στα ελληνικά δεδομένα.

1.2. Σημασία της έρευνας

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τον ρόλο της σχολικής ηγεσίας στη ως παράγοντα για την ένταξη των ΤΠΕ στη διδακτική διαδικασία. Συγκεκριμένα διερευνά το ρόλο του διευθυντή /της διευθύντριας της σχολικής μονάδας αναφορικά με την ένταξη των ΤΠΕ στην τάξη. Όπως καταγράφεται στη διεθνή βιβλιογραφία, ο διευθυντής, σε ρόλο τεχνολογικού ηγέτη, οφείλει να εμπυχώνει, να καθοδηγεί και να θέτει το όραμα της τεχνολογικής ενσωμάτωσης σε ένα σχολείο (Afshariet. al., 2009·Chang, 2011 Lai & Pratt, 2004).Οι πολιτικές ανάπτυξης των εκπαιδευτικών που προωθεί, παίζουν έναν σημαντικό ρόλο στην αποτελεσματική ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο μάθημα. (Anderson, & Dexter, 2000·Chang,2003).

Το γενικότερο θεωρητικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται η παρούσα εργασία περιγράφεται αφ' ενός από την έννοια της ηγεσίας, και συγκεκριμένα της ηγεσίας στην εκπαίδευση, και αφ' εταίρου από την ένταξη των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην εκπαίδευση, στοχεύοντας να σκιαγραφήσει το ρόλο του διευθυντή της σχολικής μονάδας, στην εν λόγω ένταξη, ως του φορέα ο οποίος ασκεί ηγετικό ρόλο.

Παρόλο που σε διεθνές επίπεδο έχει πραγματοποιηθεί μια πληθώρα από έρευνες που αφορούν την σχολική ηγεσία σε σχέση με την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, παρατηρείται ένα έλλειμμα όσον αφορά ανάλογε έρευνες στον Ελληνικό χώρο. Επίσης, ο ρόλος που παίζει ο ηγέτης του σχολείου στην ένταξη των ΤΠΕ, όπως αυτός διαφαίνεται μέσα από τις απόψεις των μάχιμων εκπαιδευτικών έχει ιδιαίτερη σημασία διότι αποτυπώνει καθημερινές εμπειρίες και πρακτικές, όπως και στάσεις και εμπόδια στην εφαρμογή.

Η σημαντικότητα της έρευνας, προκύπτει ακόμα μέσα από τα ευρήματά της, από όπου φαίνεται ότι παρόλο που η θέση και η στάση της πλειονότητας των εκπαιδευτικών είναι θετική για την ένταξη των ΤΠΕ, εν τούτοις η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής και η υποχρηματοδότηση των σχολείων ώστε να μπορέσουν να αποκτήσουν και να συντηρήσουν τα

απαραίτητα τεχνικά μέσα είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο για την αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στα σχολεία. Επιπλέον, ένα ακόμα στοιχείο που καταγράφει η έρευνα και που την καθιστά σημαντική είναι η ανάγκη για εξειδικευμένη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

1.3. Δομή της εργασίας

Η παρούσα εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια. Το πρώτο από αυτά είναι το παρόν εισαγωγικό κεφάλαιο που θέτει τον προβληματισμό και αποτυπώνει σε γενικές γραμμές το ερευνητικό πρόβλημα. Σε αυτό το κεφάλαιο ο αναγνώστης εισάγεται τις βασικές έννοιες που θα ακολουθήσουν και γίνεται αναφορά στην ευρύτερη εκπαιδευτική πολιτική ως προς την ένταξη των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία, το ρόλο των εκπαιδευτικών και του διευθυντή του σχολείου ως τεχνολογικού ηγέτη.

Το δεύτερο κεφάλαιο αποτελείται από το θεωρητικό υπόβαθρο και τη βιβλιογραφία γύρω από τη σχολική ηγεσία, και την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία. Αναφορικά με την ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο, γίνεται αναφορά στις δυνατότητες που δίνονται στον εκπαιδευτικό μέσα από την τεχνολογία ώστε να πετύχει τη βελτίωση της διδασκαλίας και της επίδοσης των μαθητών του, μέσα από μαθητοκεντρικές διαδικασίες που γίνονται περισσότερο εφικτές με την χρήση της τεχνολογίας. Αναδεικνύονται επίσης, οι ευκαιρίες που δίνονται στους μαθητές μέσω της αυξημένης εμπλοκής τους με συνεργατικές μεθόδους. Επίσης, γίνεται αναφορά στα εμπόδια που συναντώνται για την πετυχημένη ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο σχολείο. Η δεύτερη διάσταση της θεωρητικής βάσης της εργασίας, που είναι η έννοια της ηγεσίας στο σχολείο, παρουσιάζεται, κυρίως μέσα από την συγκριτική της αναφορά σε σχέση με την έννοια της σχολικής διεύθυνσης.

Το τρίτο κεφάλαιο αποτελεί μια εκτενή βιβλιογραφική ανασκόπηση σε έρευνες που έχουν γίνει με αντικείμενο την ηγεσία του σχολείου και πως αυτή σχετίζεται με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο μάθημα. Μέσα από αυτήν διαφαίνονται διάφορες οπτικές, όπως ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά που υποστηρίζουν την ένταξη των ΤΠΕ στο μάθημα, οι παιδαγωγικές διαστάσεις των ΤΠΕ και η υποστήριξή τους από τη ηγεσία του σχολείου, η σημασία του

οράματος, αλλά και των γενικών συνθηκών στο χώρο του σχολείου, ο ρόλος του ηγέτη ως πρωτοπόρου και καθοδηγητή.

Το τέταρτο κεφάλαιο αποτελεί τη μεθοδολογία της έρευνας, όπου περιγράφεται το ερευνητικό σχέδιο, η δειγματοληψία, το δείγμα και το ερευνητικό εργαλείο (ερωτηματολόγιο).

Το πέμπτο κεφάλαιο είναι η ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας που έγινε σε δείγμα εκπαιδευτικών. Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται ένα προς ένα τα ερευνητικά ερωτήματα και δίνεται απάντηση που έχει προκύψει μέσα από την ανάλυση των στοιχείων των απόψεων των εκπαιδευτικών του δείγματος. Τέλος η εργασία ολοκληρώνεται με την παράθεση των συμπερασμάτων από την έρευνα, τους περιορισμούς και προτάσεις για μελλοντική έρευνα και πρακτική εφαρμογή.

Κεφάλαιο 2.Θεωρητικό πλαίσιο

2.1. Οι ΤΠΕ στο σύγχρονο σχολείο

Στη σύγχρονη εποχή που ζούμε που χαρακτηρίζεται από τη ραγδαία ανάπτυξη των Επιστημών και Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ), πολλές πτυχές της ζωής των ανθρώπων επηρεάζονται από αυτήν την εξέλιξη. Μέσα σε αυτό το σκηνικό, όπου οι τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών είναι πλέον μέρος της καθημερινότητας των περισσότερων πολιτών, η ένταξή τους σε κάθε βαθμίδα του εκπαιδευτικού συστήματος είναι κάτι περισσότερο από απαραίτητη. Επιπλέον, ξεφεύγοντας από τη στενή έννοια της κατάρτισης και των δεξιοτήτων, που κάποιες φορές δίνεται στα μαθήματα των ΤΠΕ, η ενασχόληση με τις νέες τεχνολογίες ως μέθοδος επίλυσης προβλημάτων και προγραμματισμού, προσδίδει στους μαθητές, και στους εκπαιδευόμενους γενικότερα, έναν αριθμό από δυνατότητες, που θα έχουν εφαρμογή σε πολλά επίπεδα στη μετέπειτα ζωή τους. Λόγω της φύσης του αντικειμένου, οι μαθητές μαθαίνουν τρόπους για να σχεδιάζουν λύσεις για ένα πρόβλημα, και μεθόδους για το πώς να φτάνουν στο προσδοκώμενο αποτέλεσμα βήμα-βήμα. Μέσα από την αναζήτηση που πολλές φορές κάνουν για να δουν τι δεν έχει πάει καλά στις εργασίες τους γίνονται πιο παρατηρητικοί, και πολλές φορές μπορούν να επεκτείνουν τις γνώσεις τους προκειμένου να λύσουν και άλλου είδους προβλήματα, περισσότερο ρεαλιστικά (Dagiene, 2005. Γρηγοριάδου κ.α., 2009).

Τις τελευταίες τρεις η ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση αποτελεί το αντικείμενο διαπραγμάτευσης και διαφορετικών προσεγγίσεων μεταξύ ερευνητών, ιθυνόντων στα κέντρα αποφάσεων και εκπαιδευτικών (Jimoyiannis, 2010). Σε αυτό το πλαίσιο έχουν προταθεί και καθιερωθεί διάφορα μοντέλα που προάγουν την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο αναλυτικό πρόγραμμα των μαθημάτων. Μεταξύ αυτών διακρίνεται το μοντέλο σε στάδια (Rogers, 1995`Russel, 1995`Toledo, 2005, οπ. αν στο Jimoyiannis, 2010). Σύμφωνα με αυτό, οι εκπαιδευτικοί μαζί με τους μαθητές εξελίσσονται από πιο πρώιμα στάδια χρήσης της τεχνολογίας σε πιο εξελιγμένα. Οι εκπαιδευτικοί τείνουν, εν τούτοις, να ρίχνουν το βάρος σε τεχνολογικά περισσότερο θέματα, θεωρώντας τα παιδαγωγικά ως δεδομένα, με αποτέλεσμα η

ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο να οδηγείται περισσότερο από την τεχνολογική εξέλιξη, παρά από την παιδαγωγική ανάγκη.

2.2. Η ένταξη των ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό σύστημα

Με την εισαγωγή των ΤΠΕ στη σύγχρονη ζωή και την επακόλουθη αξιοποίησή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία, έχουν εμφανιστεί σημαντικές αλλαγές, αφ' ενός στο εκπαιδευτικό σύστημα ως σύνολο και αφ' εταίρου σε καθαυτή την πρακτική της διδακτικής διαδικασίας. Τα σημερινά σχολεία, ολοένα και περισσότερο μετασχηματίζονται σε τεχνολογικά ενήμερους και εξοπλισμένους οργανισμούς, οι οποίοι λειτουργούν με ένα διπλό ρόλο. Ο πρώτος είναι να ενισχύουν καινοτόμες πρωτοβουλίες στην εκπαίδευση (Means, et.al., 2004· Gulbahar & Guven, 2008). Ο δεύτερος είναι να συνεισφέρουν ενεργά στο να εξοπλίσουν τους μαθητές με εκείνες τις δεξιότητες που θα τους δώσουν ένα συγκριτικό πλεονέκτημα, απαραίτητο στην εποχή της πληροφορίας και της τεχνολογίας (UNESCO, 2002· Kozma & Wagner, 2006). Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό είναι ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού, ως αποκλειστικού κατόχου της γνώσης και της πληροφορίας που έως πρότινος, είχε ως σκοπό τη μετάδοσή της στους μαθητές, μεταμορφώνεται σε έναν νέο ρόλο, σκοπός του οποίου είναι η καθοδήγηση του μαθητή σχετικά με τους τρόπους που μπορεί να επιστρατεύσει για να κατακτήσει τη γνώση και αυτό γίνεται μέσα από διερευνητικές διαδικασίες με χρήση των ΤΠΕ.

Στις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες, η ένταξη των ΤΠΕ στη εκπαιδευτική διαδικασία αποτελεί έναν από τους κύριους άξονες της εκπαιδευτικής πολιτικής. Και στην Ελλάδα, τόσο η ηγεσία της εκπαίδευσης, όσο και οι εκπαιδευτικοί επιδεικνύουν μια σύγκλιση στις απόψεις τους για την αναγκαιότητα της ένταξης και χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Μέσα από τη συστηματική μελέτη της βιβλιογραφίας γύρω από το θέμα της ένταξης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία γίνεται ορατό ότι, ενώ οι εκπαιδευτικοί τείνουν να εκφράζουν, σε γενικές γραμμές θετική στάση έναντι των ΤΠΕ, εν τούτοις, οι ρυθμοί με τους οποίους ενσωματώνουν τις ΤΠΕ μέσα στην τάξη είναι αργοί και οι ίδιοι παρουσιάζονται επιφυλακτικοί (Tsitouridou & Vrizas 2003· Τζιμογιάννης & Κόμης 2004· Τζιμογιάννης & Κόμης 2006). Μελέτες έχουν καταγράψει ότι μέσα από τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, ο εκπαιδευτικός μπορεί να πετύχει τη βελτίωση της διδασκαλία του, αλλά και τα

αποτελέσματά της, όπως την επίδοση των μαθητών του (Hennessy S., Ruthven K., & Brindley S., 2005·Mercer, N., Hennessy & Warwick, 2010· Αναστασιάδης κ.α. 2010).

Επιπλέον, η χρήση των ΤΠΕ από τους μαθητές, και εν γένει τους εκπαιδευόμενους, τους βοηθάει να βελτιώσουν πολλές από τις ικανότητες και τις δεξιότητές τους όπως είναι η γραφή, η ανάγνωση, οι μαθηματικοί υπολογισμοί. Πολλές από τις εφαρμογές πολυμέσων, οι οποίες είναι μέρος της χρήσης ΤΠΕ στην εκπαίδευση, μπορούν να έχουν θετική επίδραση στην παροχή κινήτρων των μαθητών, αλλά και στην καλύτερη συγκέντρωση και αντίληψή τους, αυξάνοντας τις δυνατότητες των μαθητών να μπορούν να ανακαλούν πληροφορία και να κατανοούν φαινόμενα. Παρόμοια, ποικίλα εργαλεία που χρησιμοποιούνται στις ΤΠΕ, όπως ο διαδραστικός πίνακας, επιτυγχάνουν καλύτερη επικέντρωση της προσοχής των μαθητών εκεί που πρέπει να εστιάσουν και ένταση του ενδιαφέροντος και της συμμετοχής τους. Επιπλέον, η χρήση τεχνικών και μέσων ΤΠΕ μπορεί να συνεισφέρει στη συνεργασία και την αλληλεπίδραση των μαθητών. Οι μαθητές ανακαλύπτουν νέους τρόπους δραστηριοποίησης από την χρήση των ψηφιακών μέσων και εφαρμογών, αλλά επίσης μέσα από την επικοινωνία, την αλληλεπίδραση και την συνεπαγόμενη ανταλλαγή απόψεων. Επιπρόσθετα, οι μαθητές μπορούν να πετύχουν καλύτερη οργάνωση περιεχομένου της γνώσης και των πληροφοριών και έχουν τη δυνατότητα δημιουργίας εξατομικευμένου υλικού και ειδικών αναζητήσεων. Οι εκπαιδευτικοί στόχοι γίνονται περισσότερο εφικτοί μέσω της υιοθέτησης ενός μαθησιακού περιβάλλοντος στο οποίο υπάρχει τεχνολογική υποβοήθηση στη μαθησιακή διαδικασία.

Προκειμένου να επιτευχθεί αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο, χρειάζεται δράση από πολλές πλευρές. Από τη μια πλευρά, η εκπαιδευτική ηγεσία σε κεντρικό επίπεδο θα πρέπει να αναγνωρίσει τις παιδαγωγικές διαστάσεις της ένταξης των ΤΠΕ στην εκπαίδευση, σε μια κατεύθυνση βελτίωσης όλων των συνιστωσών του σχολικού περιβάλλοντος: σχολειών, εκπαιδευτικών και των προγραμμάτων σπουδών. Από την άλλη πλευρά, οι εκπαιδευτικοί, μέσα από κατάλληλη επιμόρφωση, χρειάζεται να δουν με άλλο μάτι τη διδακτική πράξη και να συμπεριλάβουν χρήση ΤΠΕ, αλλάζοντας ταυτόχρονα στάση και κουλτούρα (Jimoγιannis , 2008).

Η στάση των εκπαιδευτικών ποικίλει, και κάποιοι νιώθουν ανασφάλεια, άρνηση ή επιφυλακτικότητα, ενώ κάποιοι άλλοι, έχοντας εμπιστοσύνη στις ικανότητές τους, έχουν την αυτοπεποίθηση της αυτό-αποτελεσματικότητας.Ορισμένοι αντλούν ευχαρίστηση και

ικανοποίηση με την χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα, ενώ κάποιιοι έχουν αφομοιώσει σε βάθος την παιδαγωγική αξία και τη χρησιμότητα των ΤΠΕ στην εκπαίδευση (Τζιμογιάννης, 2015).

2.3. Δυσκολίες ένταξης των ΤΠΕ στα σχολεία

Παρόλο που στη βιβλιογραφία συναντώνται κυρίως πλεονεκτήματα από τη χρήση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη, και που η στάση των εκπαιδευτικών είναι γενικώς θετική απέναντι στη χρήση τους, εν τούτοις, οι ρυθμοί ενσωμάτωσής τους είναι χαμηλοί (Tsitouridou & Vrizas 2003· Τζιμογιάννης & Κόμης 2004· Τζιμογιάννης & Κόμης 2006). Σε αυτό έχουν συντελέσει μια σειρά από αίτια τα οποία δυσχεραίνουν την ολοκλήρωση της ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στο σχολείο και δυσκολίες που αναφέρονται σε στάσεις και αντιλήψεις, χρονικούς περιορισμούς, πιέσεις από το ωρολόγιο πρόγραμμα, χρηματοδότηση και έλλειψη υποδομής.

Ένας από τους ανασταλτικούς παράγοντες για τη χρήση ΤΠΕ στην τάξη είναι ο διαθέσιμος χρόνος που έχουν οι εκπαιδευτικοί για να εξοικειωθούν, να επιμορφωθούν, αλλά και για να προετοιμάσουν κατάλληλες δραστηριότητες (Lai & Pratt, 2004),

Αρχικά, αναλύοντας τις δυσκολίες από πλευράς εκπαιδευτικών, διακρίνεται μια επιφυλακτικότητα των εκπαιδευτικών, όπως και μια προσέγγιση αποδοχής που δεν είναι πάντα πρόσφορη για αποτελεσματική ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο μάθημα. Σύμφωνα με το Τζιμογιάννη (2015, 2002), οι προσεγγίσεις αποδοχής των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς ταξινομούνται σε: «συμπεριφοριστική» αποδοχή (όπου η τεχνολογία και η αποδοχή της αντιμετωπίζεται ως τάση της εποχής από εκπαιδευτικούς ή και από τη διοίκηση και δεν τίθενται προβληματισμοί ως προς την παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ), «ορθολογική» ή ατομική αποδοχή (όπου η ένταξη των ΤΠΕ αποτελεί μια ατομική διαδικασία στην ενημέρωση, την επιμόρφωση και τις αντιλήψεις του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού, η μάθηση θεωρείται ως διαδικασία αξιοποίησης πληροφοριών και οι εκπαιδευτικοί εμπλέκονται σε αναζητήσεις και δοκιμές με τη χρήση τεχνολογίας και μετέπειτα γίνεται η πλήρης αποδοχή της), ή σε αποδοχή «κουλτούρας» (όπου η αποδοχή των ΤΠΕ ως αφομοίωση νέων εργαλείων για την εκπαιδευτική κουλτούρα και έχει τη βάση του σε κοινωνικογνωστικές θεωρίες μάθησης, όπου ο εκπαιδευτικός συμμετέχει, επιμορφώνεται και αλληλεπιδρά με τους συναδέλφους του, αποδέχεται τις ΤΠΕ ως κοινωνικό δημιούργημα που πρέπει να είναι διαθέσιμο σε όλους).

Επίσης, όπως αναφέρεται στην μελέτη των Atsoglou, & Jimoyiannis, (2012), αρκετοί εκπαιδευτικοί διατείνονται ότι η αποτυχία της ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην τάξη οφείλεται στο ότι τα επιμορφωτικά προγράμματα που παρακολουθούν οι εκπαιδευτικοί τείνουν να επικεντρώνονται περισσότερο σε τεχνικά ζητήματα και να αγνοούν τις παιδαγωγικές διαστάσεις αυτής της ενσωμάτωσης. Και άλλες μελέτες έχουν καταγράψει ότι η κεντρική εκπαιδευτική ηγεσία, και οι πολιτικές που εφαρμόζει και που σχετίζονται με τις ΤΠΕ, όπως είναι ο σχεδιασμός, η υποστήριξη και η κατάρτιση, έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην χρήση ΤΠΕ στην τάξη (Tondeur et. al.,2008).

Ατομικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών είναι επίσης παράγοντες που επηρεάζουν ή ακόμα και δυσκολεύουν την ένταξη των ΤΠΕ στην τάξη. Σύμφωνα με τον Τζιμογιάννη (2009), αναφέρονται μελέτες όπου δείχνουν ότι η ηλικία των εκπαιδευτικών επηρεάζει τη χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα, με τους μεγαλύτερους να τείνουν να τις χρησιμοποιούν λιγότερο (EC,2003). Επιπρόσθετα, άλλες δυσκολίες που συναντώνται στην ένταξη των ΤΠΕ αφορούν την ανάγκη για κάλυψη της ύλης του αναλυτικού προγράμματος και των σχολικών βιβλίων, περιορισμοί που τίθενται από τις αναλυτικές οδηγίες διδασκαλίας των μαθημάτων, η προετοιμασία των μαθητών για τις τελικές εξετάσεις, η έλλειψη χρόνου και η αντίσταση του σχολείου να υιοθετήσει και να αφομοιώσει αλλαγές και νέες πρακτικές (Jimoyiannis, 2010).

Βέβαια, στη σημερινές συνθήκες οικονομικής κρίσης, ένας πολύ σημαντικός παράγοντας που αποτελεί εμπόδιο στην ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο είναι η έλλειψη υποδομών, λόγω μειωμένης χρηματοδότησης και ελλιπής συντήρηση του υπάρχοντος εξοπλισμού.

2.4.Ο ρόλος του διευθυντή – ηγέτη στο σχολείο

2.4.1 Ο ορισμός της Διοίκησης στην εκπαίδευση

Ως όρος, η Διοίκηση αναφέρεται στην οργάνωση μέσα στα πλαίσια μια ανθρώπινης συνάθροισης, που σκοπό έχει να πετύχει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα, δεδομένων κάποιων στόχων και κάποιων μέσων. Η εκπαιδευτική διοίκηση αναφέρεται στον συντονισμό των ατόμων που αποτελούν το σχολικό περιβάλλον και είναι οι μαθητές, το εκπαιδευτικό προσωπικό και το υποστηρικτικό προσωπικό, όπως και των σχολικών δραστηριοτήτων με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο. Έτσι, έχει ως στόχο, να συντονίσει όλες εκείνες τις δράσεις και τις

ενέργειες που θα συντελέσουν στην επιτυχή υλοποίηση του εκπαιδευτικού σκοπού. Αναφορικά με τον ορισμό της διοίκησης και ειδικότερα της εκπαιδευτικής διοίκησης, ο Σαΐτης, (2008:12) αναφέρει ότι είναι οι τρόποι συστηματοποίησης των δράσεων και των ενεργειών που διέπονται από κανόνες και που έχουν τη βάση τους σε τεχνικές δομές, επιστημονικά κριτήρια, και την ικανότητα των διοικούντων. Επιπρόσθετα, η Πετρίδου (1998:31) αναφέρει ότι η διοίκηση είναι λειτουργίες που σχετίζονται με τη λήψη αποφάσεων, τις διαδικασίες προγραμματισμού και την οργάνωση στην κατεύθυνση επίτευξης των στόχων των εκπαιδευτικών οργανισμών, τις οποίες αναλαμβάνουν τα διοικητικά στελέχη. Σύμφωνα με τον Κωτσίκη, (2003, σ.27), ως διοίκηση αναφέρεται η ενεργοποίηση των συντελεστών ενός οργανωτικού σχήματος και η δραστηριοποίησή τους, ώστε να επιτευχθούν οι σκοποί ενός οργανισμού με όσο το δυνατόν χαμηλότερο κόστος.

Αναφορικά με την εκπαίδευση, η διοίκηση προσλαμβάνει μια ιδιαίτερη και ξεχωριστή έννοια, που σχετίζεται με τον σκοπό του εκπαιδευτικού έργου, με τον τρόπο που μπορούν να οριστούν οι ωφελούμενοι, και με το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ότι δεν έχει μια διοικητική αυτονομία (Κατσαρός, 2008). Με αυτό το σκεπτικό, ο κατσαρός ορίζει τη διοίκηση ως μια εξειδικευμένη ανθρώπινη δραστηριότητα, η οποία έχει πεδίο ανάπτυξης έναν εκπαιδευτικό οργανισμό ή το σύνολο του εκπαιδευτικού συστήματος, με βασικό σκοπό την όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερη πραγματοποίηση, των σκοπών της εκπαίδευσης, μέσα από τη χρήση των διαθέσιμων μέσων και λειτουργιών (Κατσαρός, 2008).

Συμπερασματικά διαφαίνεται από την ανωτέρω ανασκόπηση, ότι δεν προκύπτει μια καθ' όλα ομόφωνη άποψη ως προς τον ορισμό της διοίκησης. Παρόλα αυτά, υπάρχουν κοινές παραδοχές στο ότι η διοίκηση είναι μια λειτουργική διαδικασία που περιλαμβάνει πολλαπλές δράσεις και πράξεις, όπως προγραμματισμό, οργάνωση, λήψη αποφάσεων, διεύθυνση, συντονισμό και έλεγχο (Σαΐτης, 2005).

2.4.2 Ο ορισμός της Ηγεσίας

Σε μια διαφοροποιημένη κατεύθυνση από την διοίκηση, που όπως προαναφέρθηκε αναφέρεται σε ενέργειες σύμφωνα με στόχους, πλάνα και κανόνες, η ηγεσία είναι μια διαδικασία επιρροής των υφισταμένων από τον προϊστάμενο, προκειμένου να επιτευχθούν οι επιθυμητοί

στόχοι. Ένας ηγέτης σκιαγραφεί ένα όραμα για το σχολείο του, το οποίο συχνά βασίζεται στις δικές του επαγγελματικές αξίες και κινείται στην κατεύθυνση να επηρεάσει και τους άλλους εμπλεκόμενους στο σχολικό περιβάλλον (μαθητές, εκπαιδευτικούς, βοηθητικό προσωπικό), ώστε να μοιράζονται αυτό το όραμα και να στοχεύουν από κοινού για την πραγματοποίησή του. Η επιρροή που ασκεί ο ηγέτης κατά έναν τέτοιο τρόπο ώστε τα μέλη του οργανισμού να προθυμοποιούνται να κάνουν κάθε δυνατή προσπάθεια και εθελοντικά να προσφέρουν στα μέγιστα για την πραγματοποίηση του κοινού σκοπού (Μπουραντάς, 2005).

Συνοψίζοντας και μελετώντας συγκριτικά τις έννοιες της διεύθυνσης και της ηγεσίας, συμπεραίνεται ότι η ηγεσία, σε αντιδιαστολή με τη διοίκηση, δεν επιβάλλει τους στόχους της στη σχολική κοινότητα, αλλά εργάζεται μαζί με τους εμπλεκόμενους (εκπαιδευτικούς και άλλους) προς το καλύτερο αποτέλεσμα. Επίσης, συμπεραίνεται ότι η επιρροές από την ηγεσία είναι άμεσες, καθώς πορεύεται συνεπικουρικά με τους εκπαιδευτικούς για την προαγωγή της αποτελεσματικότητάς τους. Τέλος, η ηγεσία είναι κυρίως ένας ρόλος, παρά μια λειτουργία, και συμπεριλαμβάνει πολλαπλές αλληλεπιδράσεις μέσα στο σχολικό περιβάλλον.

Στα πλαίσια μιας σχολικής κοινότητας ο διευθυντής οφείλει να είναι και ηγέτης, έτσι ώστε να μπορέσει να μεταδώσει το όραμά του για το σχολείο, την κουλτούρα και τις αξίες που το διέπουν. Ο Daft (2015), κάνοντας μια σύγκριση μεταξύ διοίκησης και ηγεσίας, παραθέτει πέντε κρίσιμους τομείς της οργανωσιακής απόδοσης και καταγράφει τις σημαντικές διαφορές που έχουν σε αυτούς τους τομείς ένας διευθυντής με έναν ηγέτη. Οι τομείς αυτοί είναι η παροχή κατεύθυνσης, η ενδυνάμωση, η οικοδόμηση σχέσεων μεταξύ των μελών ενός οργανισμού, η ανάπτυξη σχέσεων, τα διαπροσωπικά χαρακτηριστικά και οι στόχοι σε συνδυασμό με το αποτέλεσμα. Αυτά συνοψίζονται στον Πίνακα 1.1 που ακολουθεί.

Πίνακας 1.1. Διαφορές Διοίκησης/Μάνατζμεντ και ηγεσίας

	Διοίκηση/Μάνατζμεντ	Ηγεσία
Κατεύθυνση	<ul style="list-style-type: none"> Υπολογίζει και σχεδιάζει προς την κατεύθυνση Στρέφεται προς τα σίγουρα αποτελέσματα, ελαχιστοποιώντας τον κίνδυνο 	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργεί όραμα και στρατηγική Μεγιστοποιεί την ευκαιρία Στρέφει το βλέμμα του στο μέλλον
Ενδυνάμωση	<ul style="list-style-type: none"> Οργανώνει και διευθύνει τους υφιστάμενους Παρέχει κατεύθυνσης και έλεγχο Οικοδομεί μια σειρά και μία δομή στην εργασία 	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργεί αξίες και μια κοινή κουλτούρα Παρέχει ευκαιρίες μάθησης στους υφισταμένους του Ενθαρρύνει την ευελιξία και την επικοινωνία
Σχέσεις	<ul style="list-style-type: none"> Επενδύει στα οφέλη Αξιοποιεί τη δύναμη της θέσης του Επικεντρώνει τους ανθρώπους σε συγκεκριμένους σκοπούς 	<ul style="list-style-type: none"> Επενδύει στους ανθρώπους Αξιοποιεί την προσωπική του επιρροή Εμπνέει μέσα από τους στόχους και την εμπιστοσύνη
Διαπροσωπικά Χαρακτηριστικά	<ul style="list-style-type: none"> Κρατάει μια Συναισθηματική απόσταση Είναι Εμπειρογνώμονας, έχοντας λύσεις για όλα Είναι Ομιλητικός Συμμόρφωση Αντίληψη/γνώση του οργανισμού (σχολείου & συστήματος) 	<ul style="list-style-type: none"> Συναισθηματικοί δεσμοί (Καρδιά) Ανοιχτό μυαλό (Ενσυναίσθηση) Ακούει (Επικοινωνία) Μη συμμόρφωση (Θάρρος) Αυτοαντίληψη (Χαρακτήρας)
Στόχοι & Αποτελέσματα	<ul style="list-style-type: none"> Διατήρηση της σταθερότητας Δημιουργία μιας κουλτούρας αποτελεσματικότητας 	<ul style="list-style-type: none"> Τάση για αλλαγή Δημιουργία μιας κουλτούρας ευελιξίας και ακεραιότητας

Σύγκριση Διοίκησης/Μάνατζμεντ & Ηγεσίας (Πηγή: Daft, 2015)

2.5. Η Σχολική Ηγεσία σε σχέση με τις ΤΠΕ

Η σχολική ηγεσία είναι καθοριστικός παράγοντας για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι διευθυντές των σχολείων, δρώντας ως τεχνολογικοί ηγέτες, φέρουν ένα μεγάλο μερίδιο της ευθύνης για την επιτυχή ενσωμάτωση και την αποτελεσματική χρήση

των ΤΠΕ στην σχολική τάξη. Αν και από μόνοι τους, και χωρίς την απαραίτητη συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς, ο στόχος της ένταξης των ΤΠΕ δεν θα ήταν εφικτός, εν τούτοις, ο ρόλος της ηγεσία του σχολείου είναι κομβικός, τόσο από πλευράς οργάνωσης και συντονισμού (διεύθυνση) , όσο και από πλευράς έμπνευσης, παροχής στόχου και οράματος (ηγεσία).

Στη βιβλιογραφία έχουν καταγραφεί σχήματα ως ρόλοι τεχνολογικού ηγέτη, τα οποία αναφέρονται σε ανάπτυξη του οράματος για την ένταξη των ΤΠΕ, οικονομική πολιτική για τις ΤΠΕ ή πολιτική υποστήριξης υποδομών, διαρκής επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, προγράμματα σπουδών που να υποστηρίζουν τις ΤΠΕ , (Vanderlinde et. al. , 2012), ενθάρρυνση, τεχνολογική ανάπτυξη και κατάρτιση των εκπαιδευτικών, παροχή υποδομών, ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού σχεδίου αξιολόγησης των σχολείων(Chang,2011), ενθάρρυνση από τους διευθυντές ως κίνητρο για τους εκπαιδευτικούς (Peled et. al.,2011). Έτσι, ο Seng-Chee Tan, (2010) κατατάσσει τους τεχνολογικούς ηγέτες σε τέσσερις κατηγορίες: υποδομές, οργανωτική δομή και πολιτικές, παιδαγωγική και μάθηση, σχολική κουλτούρα. Παρόμοια, ο Chang,(2003), μοντελοποίηση ανέδειξε 4 διαστάσεις αποτελεσματικής ηγεσίας σχετικές με ΤΠΕ: όραμα – σχεδιασμός, επαγγελματική ανάπτυξη και επιμόρφωση εκπαιδευτικών, τεχνολογική υποστήριξη, έρευνα και αξιολόγηση. Στο ίδιο περίπου μήκος κύματος, είναι η κατάταξη σύμφωνα με εργασία του NG, W. (2008): όραμα, στόχοι, στήριξη εκπαιδευτικών, παροχή κατάλληλου μοντέλου ένταξης ΤΠΕ, σχολική κουλτούρα, συνεργασία.

Οι Vanderlinde et. al., (2010), επισημαίνουν ότι στη βιβλιογραφία για τη βελτίωση του σχολείου, η σχολική ηγεσία διαδραματίζει έναν πρωτεύοντα ρόλο για την υλοποίηση της αλλαγής και της βελτίωσης του σχολείου. Η ηγεσία γίνεται αντιληπτή ως ένα στοιχείο της κουλτούρας του σχολείου, και αντανακλά το βαθμό στο οποίο ο ηγέτης του σχολείου έχει το χαρακτηριστικό να υποστηρίζει και να καθοδηγεί. Μια τέτοια σχολική ηγεσία, ενθαρρύνει και υποστηρίζει τους εκπαιδευτικούς στην χρήση καινοτομιών και την ένταξη των ΤΠΕ. Ισχυρίζονται, δε, ότι μια ισχυρή ηγεσία είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να σχηματιστεί και να υλοποιηθεί μια πολιτική ένταξης ΤΠΕ στο σχολείο. Μια τέτοια ηγεσία, από τη μια πλευρά δίνει το όραμα, και από την άλλη, κάνει αυτό το όραμα εφικτό, παρέχοντας στήριξη, υποδομές και πρόσβαση σε αυτές.

Από αυτά, κοινός τόπος είναι μοντελοποίηση του ρόλου του ηγέτη / διευθυντή του σχολείου ως εκείνου που:

- Θέτει ένα όραμα για την ένταξη των ΤΠΕ, εμπνέει τους εκπαιδευτικούς και τους μεταδίδει το όραμα, καλλιεργεί μια κουλτούρα στο σχολικό περιβάλλον που προάγει όχι μόνο τη χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα, αλλά αναδεικνύει τον παιδαγωγικό τους ρόλο.
- Οργανώνει αποτελεσματικά τις ενέργειες που σχετίζονται με την ένταξη και την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο μάθημα, προγραμματίζει τις σχετικές δραστηριότητες.
- Παρέχει την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή, ή κάνει προσπάθειες εξεύρεσης πόρων για τη χρηματοδότησή της, προάγει μια πολιτική υποστήριξης των υποδομών, παρέχει πρόσβαση των εκπαιδευτικών στις υποδομές, στηρίζει την έρευνα και την αξιολόγηση.
- Παρέχει υποστήριξη στους εκπαιδευτικούς, μεριμνά για την επαγγελματικής τους ανάπτυξη και επιμόρφωση σε θέματα σχετικά με την ένταξη των ΤΠΕ, εμπνέει και παρακινεί τους εκπαιδευτικούς στη χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα.
- Όπου αυτό είναι εφικτό, μεριμνά έτσι ώστε τα προγράμματα σπουδών ή και τα ωρολόγια προγράμματα να διευκολύνουν και να προωθούν την ένταξη των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη.

Κεφάλαιο 3. Επισκόπηση της βιβλιογραφίας

Τα τελευταία χρόνια, η εξελίξεις στον τομέα της πληροφορικής και των επικοινωνιών είναι ραγδαίες, και η χρήση τέτοιου είδους τεχνολογιών υπεισέρχεται στις ζωές των σύγχρονων ανθρώπων με έντονους ρυθμούς. Η εκπαιδευτική διαδικασία έχει, αναπόφευκτα, επηρεαστεί από τις τεχνολογικές εξελίξεις, με αποτέλεσμα η ένταξη των ΤΠΕ μέσα στην τάξη να αυξάνεται και να αποτελεί αντικείμενο μελέτης από πληθώρα ερευνητών. Στις επόμενες παραγράφους γίνεται συνοπτική αναφορά σε έρευνες που έχουν ως αντικείμενο την ένταξη των ΤΠΕ στη διδακτική διαδικασία, και πιο συγκεκριμένα σε σχέση με την ηγεσία του Σχολείου. Η βιβλιογραφική αυτή ανασκόπηση στόχο έχει να αναδείξει τις οπτικές που έχουν κατά καιρούς ακολουθηθεί για τη μελέτη της ένταξης των ΤΠΕ στο σχολείο, αλλά και να καταγράψει τα αποτελέσματά τους. Η οργάνωση της ανασκόπησης έγινε με βάση τους παράγοντες που διερευνά η κάθε έρευνα. Σύμφωνα με αυτούς, οι κατηγορίες στις οποίες ταξινομήθηκαν οι έρευνες της βιβλιογραφίας και που αναλυθούν στις επόμενες παραγράφους είναι οι εξής:

- Πεποιθήσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ στην εκπαίδευση
- Ρόλος της ηγεσίας / διεύθυνσης στην ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο
- Πολιτικές ένταξης ΤΠΕ στα σχολεία
- Εφόδια και ανάγκες εκπαιδευτικών και σχολείων για την ένταξη των ΤΠΕ στο μάθημα
- Χαρακτηριστικά σχολείων

3.1. Πεποιθήσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ στην εκπαίδευση

Συνθετική μελέτη του Τζιμογιάννη (Jimoyiannis, 2008), εξέτασε τους παράγοντες που καθορίζουν τις πεποιθήσεις και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Πρόκειται για μια δευτερογενή έρευνα, μέσω συγκριτικής αποτύπωσης αποτελεσμάτων προγενέστερων ερευνών για τις ΤΠΕ στην εκπαίδευση, η οποία έγινε μέσω εκτενούς βιβλιογραφικής ανασκόπησης. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να αναδιοργανώσουν τη διδακτική τους και να συμπεριλάβουν χρήση ΤΠΕ, μετά από

κατάλληλη επιμόρφωση, και ανάλογη αλλαγή της στάσης τους ως προς τις νέες τεχνολογίες. Επίσης, η έρευνα ανέδειξε ότι η εκπαιδευτική πολιτική χρειάζεται να αναγνωρίσει τις παιδαγωγικές διαστάσεις της χρήσης ΤΠΕ προς την κατεύθυνση της βελτίωσης των σχολείων, των εκπαιδευτικών και των προγραμμάτων σπουδών.

Μια πολύ πρόσφατη έρευνα των Claro et. al., (2017), διερεύνησε και ανέλυσε τις ομοιότητες και τις διαφορές στις απόψεις διευθυντών και εκπαιδευτικών για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία και τη χρήση φορητών εργαστηρίων σε σχολεία στη Χιλή. Πρόκειται για μια μεικτή μέθοδο σε 2 φάσεις: με μελέτη περίπτωσης και έρευνα, η οποία περιελάμβανε διδακτική παρέμβαση με φορητό εργαστήριο Η/Υ σε δείγμα σχολείων στη Χιλή. Το δείγμα αποτελούνταν από 565 σχολεία επιλεγμένα με στρωματοποιημένη τυχαία δειγματοληψία, από έναν πληθυσμό 1591 σχολείων. Η έρευνα ανέλυσε τι απαντήσεις από 242 σχολεία (διευθυντές, εκπαιδευτικοί, υπεύθυνοι προγράμματος σπουδών, υπεύθυνοι ΤΠΕ). Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι σε κάποια σημεία οι απόψεις των διευθυντών και των εκπαιδευτικών συνέκλιναν, ενώ σε κάποια άλλα απέκλιναν. Τα σημεία σύγκλισης είναι ότι οι ΤΠΕ σχετίζονται με τη διδασκαλία – ότι τα κινητά εργαστήρια πληροφορικής (MCL) είναι μια ευκαιρία για ψηφιακή μάθηση και για κινητοποίηση των μαθητών και ότι θα σύστηναν τη χρήση τους. Διαφορές στις απόψεις σημειώθηκαν στο ότι μεγαλύτερο ποσοστό διευθυντών απάντησε ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν αρκετό χρόνο για προετοιμασία δραστηριοτήτων με ΤΠΕ, και μεγαλύτερο ποσοστό εκπαιδευτικών απάντησε ότι δεν έχει αρκετή στήριξη. Επίσης, από την ποιοτική ανάλυση διαπιστώθηκε μια έλλειψη ηγεσίας από τους διευθυντές, κυρίως σε ότι αφορά την έλλειψη γνώσεων για την καθημερινότητα της τάξης.

Μια αρκετά πρόσφατη έρευνα των Alghamdi & Prestridg (2015), διερεύνησε τη σχέση μεταξύ των απόψεων διευθυντών σχολείων και εκπαιδευτικών σχετικά με την ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο. Η έρευνα έγινε στη Σαουδική Αραβία με συμμετοχή διευθυντών και εκπαιδευτικών του μαθήματος της Αραβικής γλώσσας από 72 σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν σύγκλιση απόψεων όσον αφορά τις αρχές της εποικοδομητικής παιδαγωγικής (βελτίωση των δεξιοτήτων, μάθηση μέσα και έξω από το σχολείο), και της θεωρίας ότι οι ΤΠΕ μετασχηματίζουν τη μάθηση από δασκαλοκεντρική σε μαθητοκεντρική. Επιπλέον, διαπιστώθηκε σύγκλιση απόψεων για τη θετική επίδραση των ΤΠΕ τα μαθήματα, ιδιαίτερα στη γλωσσική διδασκαλία. Οι αντιλήψεις των διευθυντών εμφανίζονται

πιο έντονες. Τα αποτελέσματα επίσης έδειξαν ότι οι διευθυντές, οι οποίοι είναι πιο έντονα ενδιαφερόμενοι για τις ΤΠΕ, μπορεί να επηρεάσουν περισσότερο τους εκπαιδευτικούς προς την κατεύθυνση της ένταξής τους στο σχολείο.

Μια ενδιαφέρουσα έρευνα είναι αυτή των Ertmer et. al.,(2012), οι οποίοι εξέτασαν το κατά πόσο συμβαδίζουν οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τη χρήση των ΤΠΕ στην τάξη με την πρακτική που εφαρμόζουν οι ίδιοι. Η έρευνα ήταν ποιοτική και έγινε μέσω ανάλυση περιεχομένου ιστοσελίδων και συνεντεύξεων από 12 εκπαιδευτικούς οι οποίοι είχαν βραβευτεί για τις πρακτικές τους που σχετιζόταν με τις ΤΠΕ. Από τα αποτελέσματα διαπιστώθηκε στενή ευθυγράμμιση μεταξύ πεποιθήσεων και πρακτικών των εκπαιδευτικών. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί που υιοθετούν μαθητοκεντρική φιλοσοφία, τείνουν να εφαρμόζουν επίσης προγράμματα σπουδών με επίκεντρο τον μαθητή, παρά τα τεχνολογικά, διοικητικά ή αξιολογητικά εμπόδια.

Έρευνα που έγινε από τους Tondeur et. al.,(2008), είχε ως αντικείμενο τη διερεύνηση της βελτίωσης συνολικά του σχολείου από την ενσωμάτωση ΤΠΕ, μέσα από τις απόψεις διευθυντών και εκπαιδευτικών. Η έρευνα έγινε με τη συμμετοχή 574 εκπαιδευτικών από 53 Δημοτικά σχολεία. Χρησιμοποιήθηκαν δομημένες συνεντεύξεις με διευθυντές δημοτικών σχολείων και ερωτηματολόγιο για τους εκπαιδευτικούς και ακολούθησε μια ποσοτικοποιημένη ανάλυση. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι πολιτικές που σχετίζονται με τις ΤΠΕ, όπως σχεδιασμός, υποστήριξη και κατάρτιση, έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην χρήση ΤΠΕ στην τάξη. Επιπλέον καταγράφηκε ότι οι πολιτικές ένταξης ΤΠΕ στην τάξη είναι ελλιπώς ανεπτυγμένες και υπο- χρησιμοποιούμενες.

3.2. Ρόλος της ηγεσίας / διεύθυνσης στην ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο

Σε έρευνα του Chang (2011), μελετήθηκε η επίδραση της τεχνολογικής ηγεσίας των διευθυντών των σχολείων στον τεχνολογικό γραμματισμό και τη διδακτική αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών σε σχολεία της Ταϊβάν. Η πραγματοποιήθηκε με συμμετοχή 605 δασκάλων από 100 σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ταϊβάν και τυχαία δειγματοληψία. Πρόκειται για έρευνα που έγινε με ποσοτική μέθοδο με ερωτηματολόγια / κλίμακες μέτρησης: του

επιπέδου της ηγεσίας του διευθυντή σε σχέση με την τεχνολογία, - του επιπέδου του τεχνολογικού γραμματισμού των εκπαιδευτικών – και της αποτελεσματικότητας της διδασκαλίας. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι διευθυντές, ως τεχνολογικοί ηγέτες, πρέπει να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν ένα όραμα για την τεχνολογία στα σχολεία τους, να ενθαρρύνουν την τεχνολογική ανάπτυξη και την κατάρτιση των εκπαιδευτικών, να παρέχουν επαρκή τεχνολογική υποστήριξη σε υποδομές, και την ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού σχεδίου αξιολόγησης των σχολείων.

Η έρευνα των Peledet. al. (2011) αποτελεί μια διαχρονική μελέτη, για την αλληλεπίδραση μεταξύ διευθυντών γυμνασίου και εκπαιδευτικών ΤΠΕ και η επίδρασή της στην εφαρμογή της τεχνολογίας ΤΠΕ στο σχολείο. Η έρευνα αποτελεί στην ουσία επανάληψη προηγούμενης έρευνας και διερευνά τις απόψεις 14 διευθυντών και 19 εκπαιδευτικών που είχαν συμμετέχει σε έρευνα 1998-2001. Χρησιμοποιήθηκε ποιοτική ανάλυση μέσω ημι-δομημένων συνεντεύξεων. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η στήριξη ή η αποθάρρυνση που λαμβάνουν οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στις δυνατότητες και το κίνητρο των εκπαιδευτικών να ενσωματώσουν τις ΤΠΕ ως αναπόσπαστο μέρος της διδασκαλίας τους. Ένα πόρισμα από τη συγκριτική μελέτη ήταν ότι οι εκπαιδευτικοί στο διάστημα 2001 έως 2005 ήταν σε μικρότερο επίπεδο εξαρτημένοι από την υποστήριξη που εισέπρατταν, από ότι ήταν στην προηγούμενη έρευνα μεταξύ των ετών 1998 έως 2001.

Μια έρευνα που πραγματεύεται την τεχνολογική ηγεσία στα σχολεία είναι αυτή του Seng-Chee Tan, (2010). Πρόκειται για μια δευτερογενή έρευνα, μέσω μιας συγκριτικής ανασκόπησης 12 εμπειρικών μελετών, με ποιοτική μέθοδο (θεμελιωμένη θεωρία - grounded theory). Η μελέτη κατέληξε σε κατάταξη των ηγετών τεχνολογίας στα σχολεία σε τέσσερις κατηγορίες: υποδομές, οργανωτική δομή και πολιτικές, παιδαγωγική και μάθηση, σχολική κουλτούρα.

Η έρευνα των Afshariet. al., (2009) είχε ως θέμα την τεχνολογία στο σχολείο και τη σχολική ηγεσία, με αναφορές στην τεχνολογία, στην παιδαγωγική και στην εκπαίδευση. Πρόκειται για μια έρευνα επισκόπησης με τη συμμετοχή διευθυντών από 30 σχολεία στην Τεχεράνη. Τα αποτελέσματα έδειξαν σημαντική συσχέτιση μεταξύ χρήσης ΤΠΕ και μετασχηματιστικής ηγεσίας και μεταξύ χρήσης ΤΠΕ και δεξιοτήτων σε Η/Υ. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα έδειξε ότι οι διευθυντές πρέπει να έχουν γνώση, δεξιότητες και θετική στάση απέναντι

στην εφαρμογή των ΤΠΕ στα σχολεία, εφαρμόζοντας νέες διοικητικές τεχνικές, διαχειριζόμενοι πιο αποτελεσματικά τα σχολεία τους. Επιπλέον, θα πρέπει να συνειδητοποιούν το ρόλο που μπορεί να παίξει η τεχνολογία στη διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης. Υλοποιώντας την χρήση ΤΠΕ μπορούν να έχουν υψηλότερες προσδοκίες από τους εκπαιδευτικούς στον τομέα χρήσης ΤΠΕ και να μοντελοποιήσουν κάποιες διαδικασίες διαμορφώνοντας τάσεις προς ευρύτερη χρήση τεχνολογίας στο μάθημα. Έτσι οι διευθυντές, μοντελοποιώντας τα μετασχηματιστικά συστατικά (χάρισμα, εμπνευσμένο κίνητρο, πνευματική διέγερση, και εξατομικευμένη θεώρηση) και προάγοντας τις αξίες και τις πεποιθήσεις, τονίζουν το όραμα και την αποστολή τους και προάγουν το καλό της ομάδας. Τέτοιοι ηγέτες που συνδυάζουν τη χρήση και την προώθηση ΤΠΕ με μετασχηματιστικά στοιχεία συνδέονται με αποτελεσματικότερη ένταξη ΤΠΕ στο μάθημα.

Λίγο παλιότερα, οι Anderson, & Dexter, (2000), διεξήγαγαν έρευνα με θέμα την ηγεσία στο σχολείο και τη σχέση της με την τεχνολογία με αναφορές στην υλοποίηση προγραμμάτων ΤΠΕ και τις επιπτώσεις της υλοποίησης. Πρόκειται για μια έρευνα εθνικής εμβέλειας που πραγματοποιήθηκε στις ΗΠΑ με συμμετοχή 867 διευθυντών σχολείων, 4100 εκπαιδευτικών και 800 υπευθύνων τεχνολογίας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η ηγεσία του σχολείου και το πόσο υποστηρίζει την εφαρμογή των ΤΠΕ, είναι ισχυρότερος προβλεπτικός παράγοντας για τα αποτελέσματα της τεχνολογίας στο σχολείο από ότι είναι οι υποδομές και οι δαπάνες. Ειδικότερα, τα χαρακτηριστικά του διευθυντή (δημογραφικά) και του σχολείου (μέγεθος, βαθμίδα, ιδιοκτησιακό καθεστώς), όπως και πολιτικές ανάπτυξης προσωπικού, στρατηγικού σχεδιασμού, στοχοθεσία, όραμα, οργανωτική δομή, πρόγραμμα σπουδών, επηρεάζουν περισσότερο την εφαρμογή ΤΠΕ στο μάθημα από ότι οι τεχνολογικές δαπάνες, και οι υποδομές. Στην ίδια κατεύθυνση, η μελέτη των Anderson, & Dexter, (2005), επανέλαβε, στην ουσία, την προαναφερθείσα έρευνα σε 800 σχολεία των ΗΠΑ και κατέληξε σε παρόμοια συμπεράσματα: Αν και οι υποδομές είναι σημαντικές, η ηγεσία που προάγει την τεχνολογία είναι πιο απαραίτητη για την αποτελεσματική αξιοποίηση της τεχνολογίας στο σχολείο.

Σε μια μελέτη με εφαρμογή δομικής μοντελοποίησης, ο Chang,(2003), έκανε μια αξιολόγηση των διαστάσεων της ηγεσίας των διευθυντών σχολείων που σχετίζονται με τις ΤΠΕ. Στην έρευνα συμμετείχαν 500 εκπαιδευτικοί από 27 σχολεία στις ΗΠΑ. Η μοντελοποίηση ανέδειξε 4 διαστάσεις αποτελεσματικής ηγεσίας σχετικές με ΤΠΕ: (α) όραμα – σχεδιασμός –

διοίκηση, (β) επαγγελματική ανάπτυξη και επιμόρφωση προσωπικού (γ) τεχνολογική υποστήριξη (δ) έρευνα και αξιολόγηση. Μια ακόμα διαπίστωση της έρευνας ήταν ότι η διαπροσωπική επικοινωνία στα πλαίσια του σχολικού περιβάλλοντος, παίζει σημαντικό ρόλο στην διοίκηση του σχολείου για θέματα που σχετίζονται με την τεχνολογία.

Μια έρευνα που μελετάει το στυλ ηγεσίας σε σχέση με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο σχολείο είναι η έρευνα του Dexter, (2007). Πρόκειται για μια μελέτη περίπτωσης (case - study) με συνεντεύξεις και παρατήρηση, σε τέσσερα σχολεία και με συμμετοχή μαθητών, διευθυντών και εκπαιδευτικών. Στόχος της έρευνας ήταν η διερεύνηση της επίδρασης της κατανομημένης τεχνολογικής ηγεσίας, η συμμετοχική δηλαδή, ηγεσία στην ένταξη των ΤΠΕ. Τα πορίσματα της μελέτης έδειξαν ότι η τεχνολογική ηγεσία είναι ένα χαρακτηριστικό του σχολείου και όχι ατομικό – κατανέμεται μεταξύ των υπευθύνων στο σχολείο και αυτών που παίρνουν τις αποφάσεις. Επιπλέον, όσον αφορά τις πρακτικές που εφαρμόζονται κατά τη διάρκεια του μαθήματος, η εφαρμογή των ΤΠΕ στην τάξη επαφίεται στους εκπαιδευτικούς.

Οι Lai & Pratt, (2004), διεξήγαγαν μια έρευνα για τις ΤΠΕ στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και το ρόλο του υπευθύνου του σχολείου για τις ΤΠΕ. Η έρευνα έγινε με τη συμμετοχή μέσω συνεντεύξεων 14 υπευθύνων ΤΠΕ από 22 σχολεία στη Νέα Ζηλανδία. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι ο ρόλος του υπευθύνου ΤΠΕ στα σχολεία αποτελείται από: όραμα και σχεδιασμό, διαμοιρασμό προϋπολογισμού και πόρων, υποστήριξη σε τεχνικό επίπεδο και σε επίπεδο προγράμματος σπουδών. Επίσης, η έρευνα κατέγραψε μια σειρά από εμπόδια που αναφέρονται στο ρόλο του υπευθύνου ΤΠΕ. Αυτά περιλαμβάνουν: Χρόνος που χρειάζεται για προγραμματισμό, ανάγκη για επαγγελματική ανάπτυξη, αναγνώριση από τη διοίκηση του σχολείου.

Έρευνα του NG, W. (2008), αναφερόταν στη μετασχηματιστική ηγεσία και την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία. Πρόκειται για μια έρευνα επισκόπησης σε σχολεία της Σιγκαπούρης, με συμμετοχή 80 εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα πορίσματα της έρευνας συνοψίζονται στην αποτίμηση 8 διαστάσεων μετασχηματιστικής ηγεσίας για ενσωμάτωση ΤΠΕ στο σχολείο: αναγνώριση και διατύπωση οράματος, προώθηση της αποδοχής των ομαδικών στόχων, παροχή εξατομικευμένης στήριξης, προσφορά πνευματικού ενδιαφέροντος, παροχή κατάλληλου μοντέλου, δημιουργία υψηλών προσδοκιών, ενδυνάμωση σχολικής κουλτούρας, δόμηση μιας συνεργατικής δομής.

Μια έρευνα του Schiller, (2002), μελέτησε τις επεμβάσεις από τους διευθυντές των σχολείων στην αποτελεσματική εφαρμογή των ΤΠΕ στα σχολεία. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με ημιδομημένες συνεντεύξεις που έγιναν σε σχολεία πρωτοβάθμιας στην Αυστραλία, με σκοπό την καταγραφή των απόψεων των διευθυντών των σχολείων. Στα αποτελέσματα της μελέτης περιγράφονται οι ακόλουθοι ρόλοι διευθυντών, ως τεχνολογικών ηγετών: υποστήριξη, παροχή βοήθειας, μοντελοποίηση, καθοδήγηση, επίβλεψη, συνεργατικότητα και όραμα.

Η έρευνα του Yee, (2000), αποτελεί μια μελέτη για την ηγεσία διευθυντών σχολείων σε σχέση με τις ΤΠΕ. Πρόκειται για μελέτη περίπτωσης που περιλαμβάνει 10 σχολεία στον Καναδά, τη Νέα Ζηλανδία και τις ΗΠΑ, ως προς τη χρήση των ΤΠΕ. Τα πορίσματα της μελέτης κατέληξαν στον ορισμό ρόλων για τους διευθυντές των σχολείων ως υπεύθυνων ΤΠΕ: Παροχή υποδομών, όραμα που εστιάζει στη μάθηση, περιπετειώδης / διερευνητική μάθηση μέσω τεχνολογίας, διδασκαλία εκπαιδευτικών και μαθητών, συμμετοχική ηγεσία, διαρκής παρακολούθηση της προόδου του σχολείου, συνεργασία με γονείς και άλλους εμπλεκόμενους, προσεγμένη πρόκληση του προσωπικού προς το να είναι καινοτόμο.

Μερικά χρόνια αργότερα, μια ακόμα μελέτη περίπτωσης (Yuen, Law, & Wong, 2003), που αφορά την ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο σε σχέση με τη σχολική ηγεσία έγινε στο Hong Kong με τη συμμετοχή 18 σχολείων. Καταγράφηκαν 3 μοντέλα ηγεσίας σε σχέση με τις ΤΠΕ και τη διαδικασία αλλαγής: Υιοθέτηση της τεχνολογίας, καταλυτική ενσωμάτωση, καινοτομία στην κουλτούρα.

Σχετική είναι και η έρευνα της Razzak (2015) γύρω από τις απόψεις υποδιευθυντών σχολείων για τις συνθήκες ενσωμάτωσης ΤΠΕ σε δημόσια σχολεία του Μπαχρέιν και τις σχετικές προκλήσεις για τους ηγέτες των σχολείων. Πρόκειται για μια ποιοτική έρευνα, βασισμένη σε συνεντεύξεις, με τη συμμετοχή 15 εμπειρών υποδιευθυντών δημόσιων σχολείων (6 ανδρών & 9 γυναικών). Στα συμπεράσματα της έρευνας αποτιμάται ο βαθμός ετοιμότητας του σχολείου από άποψη πόρων και υποδομής ΤΠΕ, ο βαθμός κατανόησης της ενσωμάτωσης ΤΠΕ από τους υποδιευθυντές και τους εκπαιδευτικούς, η υποστήριξη της χρήσης ΤΠΕ από την ηγεσία του σχολείου- με παροχή βραβεύσεων και κινήτρων στους εκπαιδευτικούς με εξέχουσες επιδόσεις στην υλοποίηση προγραμμάτων προς τη χρήση ΤΠΕ. Επίσης καταγράφηκαν προκλήσεις και δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα σχολεία στην ενσωμάτωση και χρήση ΤΠΕ (μεγάλος φόρτος διδακτικής εργασίας και αυξημένες ευθύνες) και προτάθηκαν στρατηγικές για

να ξεπεραστούν αυτές οι δυσκολίες. Στην μελέτη αυτή η Razzak, (2015, σ.9) υποστήριξε ότι αν και η υποστήριξη από την ηγεσία του σχολείου είναι θετικό στοιχείο, «αν δεν υπάρχει μια σταθερή κατανόηση του ορισμού της τεχνολογικής ολοκλήρωσης του σχολείου (σε όρους ενσωμάτωσης ΤΠΕ) και των συστατικών της η υποστήριξη που προσφέρεται στους εκπαιδευτικούς ενδέχεται να μην είναι αποτελεσματική και να χάσει τον προσανατολισμό που θα έπρεπε να έχει».

Μια έρευνα για τη μελέτη της κατανόησης του ρόλου του σχολικού ηγέτη στην υλοποίηση των δυνατοτήτων των ΤΠΕ στην εκπαίδευση είναι αυτή των Otto & Albion (2002). Μέσω της διερευνητικής μεθόδου, έκαναν την περιγραφή ενός εννοιολογικού πλαισίου για την κατανόηση του ρόλου του σχολικού ηγέτη σε σχέση με την εφαρμογή ΤΠΕ.

Οι Dawson & Rakes (2003) διερεύνησαν την επίδραση της τεχνολογικής εκπαίδευσης των διευθυντών σχολείων σε ΤΠΕ, στην ενσωμάτωση ΤΠΕ στην τάξη. Η ποσοτική έρευνα έγινε με τη συμμετοχή 1104 διευθυντών σχολείων K-12, οι οποίοι συμπλήρωσαν ένα on-line ερωτηματολόγιο. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν συσχέτιση μεταξύ της εκπαίδευσης των διευθυντών σε ΤΠΕ (τύπος και διάρκεια εκπαίδευσης) με το βαθμό ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στο σχολείο. Η ηλικία των διευθυντών φάνηκε ότι επηρεάζει τα αποτελέσματα.

Έρευνα των Samancioğlu et al., 2015, διερεύνησε τη σχέση μεταξύ των ρόλων τεχνολογικής ηγεσίας-προφίλ διευθυντών και ενσωμάτωσης ΤΠΕ στην τάξη. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με χορήγηση 2 ερωτηματολογίων σε 325 δασκάλους 16 σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε αστικό κέντρο στην Νοτιοανατολική Τουρκία. Τα αποτελέσματα αποκάλυψαν μια θετική αλλά αδύναμη σχέση μεταξύ ηγετικής τεχνολογίας και ενσωμάτωσης ΤΠΕ στο σχολείο. Επιπλέον, συνήθη το συμπέρασμα ότι υπήρχαν θετικές αλλά αδύναμες συσχετίσεις μεταξύ της ενσωμάτωσης ΤΠΕ στο σχολείο και της ανθρωποκεντρικότητας, της επικοινωνίας και της συνεργασίας, του οράματος και της υποστήριξης της τεχνολογικής ηγεσίας. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα η μελέτη κατασκεύασε 2 προφίλ τεχνολογικής ηγεσίας, (υψηλό και χαμηλό) ως αποτέλεσμα της ανάλυσης σε συστάδες. Διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των αντιλήψεων των δασκάλων για τις ΤΠΕ στα δύο προφίλ.

3.3. Πολιτικές ένταξης ΤΠΕ στα σχολεία

Η έρευνα των Vanderlinde & Braak (2010), ήταν μια μελέτη της ψηφιακής ικανότητας των δημοτικών σχολείων στο Βέλγιο και η ανάπτυξη ενός εννοιολογικού μοντέλου και μιας κλίμακας για τη βελτίωση των σχολείων. Περιελάμβανε τη συμπλήρωση και επεξεργασία ερωτηματολογίων που είχαν συμπληρώσει 471 δάσκαλοι ηλικίας 22-61 ετών, από 62 δημοτικά σχολεία στο Βέλγιο και αποτέλεσε μια ποσοτική έρευνα με χρήση διερευνητικής και επιβεβαιωτικής ανάλυσης παραγόντων. Τα αποτελέσματα της έρευνας των Vanderlinde & Braak, (2010), κατέληξαν στη δημιουργία ενός εννοιολογικού πλαισίου για την κατανόηση της διαδικασίας ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στο πρόγραμμα σπουδών των Δημοτικών Σχολείων. Ένας βασικός παράγοντας που αναδείχτηκε από τη μελέτη είναι η τεχνολογική ικανότητα (e-capacity) του σχολείου ως η ικανότητα του σχολείου να δημιουργήσει και να βελτιστοποιήσει ένα βιώσιμο επίπεδο συνθηκών σχολείου και εκπαιδευτικών, ώστε να υλοποιήσουν αποτελεσματικά τις αλλαγές στο σχολείο μέσω ΤΠΕ. Τα δυο κύρια σημεία που ανέδειξε η έρευνα ως δομικά στοιχεία του σχεδιαζόμενου πλαισίου ήταν η σημαντικότητα των συνθηκών του σχολείου αναφορικά με τη χρήση ΤΠΕ στην εκπαίδευση και η ενσωμάτωση των ΤΠΕ ως μια ειδική περίπτωση διδακτικής καινοτομίας.

Σε νεότερη μελέτη που έγινε σε 2 δημοτικά σχολεία της Φλαμανδίας (Βέλγιο) είχε ως στόχο να διερευνήσει το σχεδιασμό πολιτικών χρήσης ΤΠΕ σε ένα πλαίσιο μεταρρύθμισης του προγράμματος σπουδών τα σχολεία (Vanderlinde et al., 2012). Η έρευνα ακολούθησε μια μεικτή μέθοδο σε μελέτη περίπτωσης, με σκοπό να μελετήσει τον πολιτικό σχεδιασμό ένταξης ΤΠΕ στο σχολείο. Η έρευνα έγινε μέσω συνεντεύξεων, focus groups, και μελέτη εγγράφων του σχολείου που σχετίζονται με τις πολιτικές ένταξης ΤΠΕ. Τα συμπεράσματα της μελέτης ήταν ότι ο σχεδιασμός της πολιτικής για εφαρμογή των ΤΠΕ ορίζεται από πέντε διαφορετικούς τομείς πολιτικής: ανάπτυξη του οράματος, οικονομική πολιτική για τις ΤΠΕ, πολιτική υποδομών, διαρκής επαγγελματική ανάπτυξη των επαγγελματιών ΤΠΕ, προγράμματα σπουδών.

3.4 Εφόδια και ανάγκες εκπαιδευτικών και σχολείων για την ένταξη των ΤΠΕ στο μάθημα

Οι Ertmer & Ottenbreit-Leftwich (2010) στράφηκαν στη διερεύνηση του ποια είναι τα απαραίτητα εφόδια που επιτρέπουν στους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ ως παιδαγωγικά εργαλεία. Διεξήγαγαν μια δευτερογενής έρευνα, μέσα από βιβλιογραφική ανασκόπηση, γύρω από τους άξονες: γνώσεις, αυτοαποτελεσματικότητα, παιδαγωγικές πεποιθήσεις, αντικείμενο και σχολική κουλτούρα. Τα αποτελέσματά τους έδειξαν ότι η εφαρμογή της αποτελεσματικής διδασκαλίας προϋποθέτει αλλαγή στη γνώση των εκπαιδευτικών, στις πεποιθήσεις, και στη σχολική κουλτούρα, αναφορικά με την εφαρμογή της τεχνολογίας. Ένα επιπλέον συμπέρασμα ήταν ότι χρειάζεται συμμετοχή στο όραμα και θετική υποδοχή των ΤΠΕ από την κοινωνία.

Οι Kafyuliloet. al., (2016) διεξήγαγαν μια έρευνα με στόχο να εξακριβώσουν και κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί των μαθημάτων τεχνολογίας και μαθηματικών συνέχισαν τη χρήση ΤΠΕ μετά την παρακολούθηση προγράμματος επαγγελματικής ανάπτυξης μεταξύ 2010-2012. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 12 εκπαιδευτικοί και 3 διευθυντές με συνεντεύξεις και ακολούθησε ποιοτική ανάλυση. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η συμμετοχή σε πρόγραμμα επαγγελματικής ανάπτυξης εκπαιδευτικών διαφοροποίησε τη χρήση της τεχνολογίας. Επιπλέον καταγράφηκε ότι η ενθάρρυνση από τον διευθυντή του σχολείου ήταν αποφασιστικός παράγοντας για την συνέχιση της χρήσης ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς.

Οι Hollingsworth, & Mrazek,(2004), διεξήγαγαν μια έρευνα για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση, που αποσκοπούσε στην αποτίμηση των αναγκών στα σχολεία. Στην έρευνα έλαβαν μέρος διευθυντές και επόπτες από 63 σχολεία. Τα πορίσματα της σχετίζονται με την αξιολόγηση και τις περιγραφές των δυνατοτήτων και των αναγκών των υπεύθυνων για τις ΤΠΕ σε επίπεδο σχολείου και περιοχής. Αυτές περιλαμβάνουν :ηγεσία και όραμα, μάθηση και διδασκαλία, παραγωγικότητα και επαγγελματική πρακτική, υποστήριξη, διοίκηση και λειτουργίες, αποτίμηση και αξιολόγηση, γνώσεις γύρω από την επίλυση προβλημάτων και τεχνολογιών πληροφοριών, κοινωνικά, νομικά και ηθικά ζητήματα.

3.5 Χαρακτηριστικά σχολείων

Οι Tondeur et. al., (2009), πραγματοποίησαν μια μελέτη για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο σχολείο, κάνοντας μια ανάλυση των δομικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών των σχολείων. Στην έρευνα συμμετείχαν 527 δάσκαλοι Δημοτικών σχολείων από το Βέλγιο και η ανάλυση έγινε σε συστάδες. Στα αποτελέσματα της έρευνας αναφέρεται ότι διαπιστώθηκε ισχυρή συσχέτιση μεταξύ των δομικών και των πολιτιστικών χαρακτηριστικών των σχολείων, με την έννοια ότι τα σχολεία με έντονα δομικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά επέδειξαν καλύτερη ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην τάξη. Επίσης αναφέρεται ότι τα δομικά χαρακτηριστικά των σχολείων (υποδομές, σχεδιασμός, υποστήριξη) συμβαδίζουν με την κουλτούρα τους (ηγεσία, στοχοθεσία, καινοτομία). Σχολεία με ισχυρά χαρακτηριστικά όπως τα παραπάνω, ενσωματώνουν τη χρήση ΤΠΕ πιο αποτελεσματικά

Οι έρευνες που αναφέρθηκαν συνοψίζονται στον ακόλουθο Πίνακα 3.1 , με χρονολογική σειρά.

Πίνακας 3.1 Σύνοψη ερευνών για το ρόλο της ηγεσίας στην ένταξη ΤΠΕ στην εκπαίδευση

Έρευνα	Ερευνητικός στόχος αντικείμενο	Πλαίσιο	Μεθοδολογία	Ευρήματα
Anderson & Dexter (2000)	Ηγεσία στο σχολείο σχετική με την τεχνολογία – υλοποίηση και επιπτώσεις	Συμμετοχή 867 διευθυντών, 4100 εκπαιδευτικών και 800 υπευθύνων τεχνολογίας από σχολεία στις ΗΠΑ	Έρευνα εθνικής εμβέλειας στις ΗΠΑ	Η ηγεσία του σχολείου και το πόσο υποστηρίζει την εφαρμογή των ΤΠΕ, είναι ισχυρότερος προβλεπτικός παράγοντας για τα αποτελέσματα της τεχνολογίας στο σχολείο από ότι είναι οι υποδομές και οι δαπάνες. Χαρακτηριστικά του διευθυντή (δημογραφικά) και του σχολείου (μέγεθος, βαθμίδα, ιδιοκτησιακό καθεστώς), όπως και πολιτικές ανάπτυξης προσωπικού, επηρεάζουν την εφαρμογή ΤΠΕ
Yee (2000)	Μελέτη για την ηγεσία διευθυντών σχολείων σε σχέση με τις ΤΠΕ.	Έρευνα με μελέτη περίπτωσης σε 10 σχολεία με χρήση ΤΠΕ.	10 σχολεία με χρήση ΤΠΕ στον Καναδά, τη Νέα Ζηλανδία και τις ΗΠΑ.	Ορισμός 8 ρόλων για τους διευθυντές των σχολείων ως υπεύθυνων ΤΠΕ: Παροχή υποδομών, όραμα που εστιάζει στη μάθηση, περιπετειώδης / διερευνητική μάθηση μέσω τεχνολογίας, διδασκαλία εκπαιδευτικών και μαθητών, συμμετοχική ηγεσία, διαρκής παρακολούθηση της προόδου του σχολείου, συνεργασία με γονείς και άλλους εμπλεκόμενους, προσεγμένη πρόκληση του προσωπικού προς το να είναι καινοτόμο.
Schiller (2002)	Επεμβάσεις από τους διευθυντές των σχολείων στην αποτελεσματική εφαρμογή των ΤΠΕ στα σχολεία	Καταγραφή απόψεων διευθυντών σχολείων στην Αυστραλία	Ημιδομημένες συνεντεύξεις που έγιναν σε σχολεία πρωτοβάθμιας στην Αυστραλία.	Καταγράφηκαν 8 ρόλοι διευθυντών ως τεχνολογικών ηγετών: υποστήριξη, παροχή βοήθειας, μοντελοποίηση, καθοδήγηση, επίβλεψη, συνεργατικότητα και όραμα.
Otto & Albion (2002)	Μελέτη για την κατανόηση του ρόλου του σχολικού ηγέτη στην υλοποίηση των δυνατοτήτων των ΤΠΕ στην εκπαίδευση		Διερευνητική μέθοδος	Περιγραφή ενός εννοιολογικού πλαισίου για την κατανόηση του ρόλου του σχολικού ηγέτη σε σχέση με την εφαρμογή ΤΠΕ
Chang (2003)	Αξιολόγηση των διαστάσεων της ηγεσίας διευθυντών σχολείων που σχετίζονται με	Συμμετοχή 500 εκπαιδευτικών από 27 σχολεία στις ΗΠΑ	Έρευνα με εφαρμογή δομικής μοντελοποίησης	Η μοντελοποίηση ανέδειξε 4 διαστάσεις αποτελεσματικής ηγεσίας σχετικές με ΤΠΕ: (α) όραμα – σχεδιασμός – διοίκηση, (β)

	τις ΤΠΕ			επαγγελματική ανάπτυξη και επιμόρφωση προσωπικού (γ) τεχνολογική υποστήριξη (δ) έρευνα και αξιολόγηση. Η διαπροσωπική επικοινωνία παίζει σημαντικό ρόλο στην διοίκηση της τεχνολογίας.
Yuen, Law & Wong (2003)	Υλοποίηση ένταξης ΤΠΕ στο σχολείο και σχολική ηγεσία	Συμμετοχή 18 σχολείων στο HongKong	Μελέτη περίπτωσης	Καταγράφηκαν 3 μοντέλα ηγεσίας σε σχέση με τις ΤΠΕ και τη διαδικασία αλλαγής: Υιοθέτηση της τεχνολογίας, καταλυτική ενσωμάτωση, καινοτομία στην κουλτούρα.
Dawson & Rakes (2003).	Διερεύνηση της επίδρασης της τεχνολογικής εκπαίδευσης των διευθυντών σχολείων σε ΤΠΕ, στην ενσωμάτωση ΤΠΕ στην τάξη	Συμμετοχή 1104 διευθυντών σχολείων στην έρευνα	Ποσοτική έρευνα σε διευθυντές Κ-12 μέσω on-line ερωτηματολογίου (STaR)	Καταγράφηκε συσχέτιση μεταξύ της εκπαίδευσης των διευθυντών σε ΤΠΕ (τύπος και διάρκεια εκπαίδευσης) με το βαθμό ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στο σχολείο. Η ηλικία των διευθυντών φάνηκε ότι επηρεάζει τα αποτελέσματα.
Hollingsworth & Mrazek (2004)	Ηγεσία για τις ΤΠΕ στην εκπαίδευση.	Συμμετοχή διευθυντών και εποπτών σε 63 σχολεία	Έρευνα για την αποτίμηση των αναγκών στα σχολεία	Αξιολόγηση και περιγραφές δυνατοτήτων και αναγκών των υπεύθυνων ΤΠΕ σε επίπεδο σχολείου και περιοχής: Ηγεσία και όραμα, μάθηση και διδασκαλία, παραγωγικότητα και επαγγελματική πρακτική, Υποστήριξη, διοίκηση και λειτουργίες, Αποτίμηση και αξιολόγηση, γνώσεις γύρω από την επίλυση προβλημάτων και τεχνολογιών πληροφοριών, κοινωνικά, νομικά και ηθικά ζητήματα.
Lai & Pratt (2004)	ΤΠΕ Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση – ο ρόλος του υπευθύνου ΤΠΕ	Συμμετοχή από 14 υπεύθυνων ΤΠΕ σε 22 σχολεία στη Νέα Ζηλανδία	Έρευνα με συνεντεύξεις	Εκτιμήθηκε ότι ο ρόλος στα σχολεία αποτελείται από: όραμα και σχεδιασμός, διαμοιρασμός προϋπολογισμού και πόρων, υποστήριξη σε τεχνικό επίπεδο και σε επίπεδο προγράμματος σπουδών. Καταγραφή των εμποδίων για τον ρόλο του υπευθύνου ΤΠΕ: Χρόνος που χρειάζεται για προγραμματισμό, ανάγκη για επαγγελματική ανάπτυξη, αναγνώριση από τη διοίκηση του σχολείου.

Anderson & Dexter (2005)	Ηγεσία στο σχολείο σχετική με την τεχνολογία και τις ΤΠΕ	Συμμετοχή διευθυντών, εκπαιδευτικών και υπευθύνων τεχνολογίας από 800 σχολεία	Εμπειρική έρευνα	Η ηγεσία του σχολείου είναι ισχυρότερος προβλεπτικός παράγοντας για τα αποτελέσματα της τεχνολογίας από τις υποδομές και τις δαπάνες. Αν και η υποδομές είναι σημαντικές, η ηγεσία που προάγει την τεχνολογία είναι πιο απαραίτητη για την αποτελεσματική αξιοποίηση της τεχνολογίας στο σχολείο.
Dexter (2007)	Η επίδραση της κατανεμημένης τεχνολογικής ηγεσίας – συμμετοχική ηγεσία στην ένταξη ΤΠΕ	Έρευνα σε τέσσερα σχολεία, με συμμετοχή μαθητών, διευθυντών και εκπαιδευτικών	Μελέτη περίπτωσης (case study)- συνεντεύξεις και παρατήρηση.	Η τεχνολογική ηγεσία είναι ένα χαρακτηριστικό του σχολείου και όχι ατομικό – κατανέμεται μεταξύ των υπευθύνων στο σχολείο και αυτών που παίρνουν τις αποφάσεις. Η εφαρμογή των ΤΠΕ στην τάξη επαφίεται στους εκπαιδευτικούς.
Jimoyiannis (2008)	Μελέτη των παραγόντων που επηρεάζουν τις πεποιθήσεις και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την ένταξη των ΤΠΕ εκπαιδευτική πρακτική των σχολείων. =	Δευτερογενής έρευνα, συγκριτική αποτύπωση και ανάλυση αποτελεσμάτων προγενέστερων ερευνών σε διαφορετικές χώρες και εκπαιδευτικά συστήματα	Εκτενής βιβλιογραφική ανασκόπηση που σχετίζεται με τις απόψεις και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ στην εκπαίδευση	Οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να επανα-οργανώσουν τις διδακτικές πρακτικές τους και να συμπεριλάβουν τις ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό περιβάλλον της τάξης τους. Η εκπαιδευτική πολιτική θα πρέπει να αναγνωρίσει τις παιδαγωγικές διαστάσεις της χρήσης ΤΠΕ προς την κατεύθυνση της βελτίωσης των προγραμμάτων σπουδών, των διδακτικών και μαθησιακών πρακτικών στα σχολεία και της υποστήριξης- κατάλληλη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

Tondeuret. al.(2008)	Διερεύνηση της βελτίωσης συνολικά του σχολείου από την ενσωμάτωση ΤΠΕ, απόψεις διευθυντών και εκπαιδευτικών.	Έρευνα με τη συμμετοχή 574 εκπαιδευτικών από 53 Δημοτικά σχολεία	Δομημένες συνεντεύξεις με διευθυντές δημοτικών σχολείων και ερωτηματολόγιο για τους εκπαιδευτικούς. Ποσοτικοποιημένη ανάλυση.	Οι πολιτικές που σχετίζονται με τις ΤΠΕ, όπως σχεδιασμός, υποστήριξη και κατάρτιση, έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην χρήση ΤΠΕ στην τάξη. Οι πολιτικές ένταξης ΤΠΕ στην τάξη είναι ελλιπώς ανεπτυγμένες και υπο-χρησιμοποιούμενες.
NG W (2008)	Μετασχηματιστική ηγεσία και ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία	Συμμετοχή 80 εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	Έρευνα επισκόπησης σε σχολεία της Σιγκαπούρης	Αποτίμηση 8 διαστάσεων μετασχηματιστικής ηγεσίας για ενσωμάτωση ΤΠΕ στο σχολείο: αναγνώριση και διατύπωση οράματος, προώθηση της αποδοχής των ομαδικών στόχων, παροχή εξατομικευμένης στήριξης, προσφορά πνευματικού ενδιαφέροντος, παροχή κατάλληλου μοντέλου, δημιουργία υψηλών προσδοκιών, ενδυνάμωση σχολικής κουλτούρας, δόμηση μιας συνεργατικής δομής.
Tondeuret. al.(2009)	Μελέτη για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο σχολείο – ανάλυση των δομικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών των σχολείων	Συμμετοχή 527 δασκάλων Δημοτικών σχολείων από το Βέλγιο	Ανάλυση ανά συστάδες – clusters.	Διαπιστώθηκε ισχυρή συσχέτιση μεταξύ των δομικών και των πολιτιστικών χαρακτηριστικών των σχολείων. Τα σχολεία με έντονα δομικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά επέδειξαν καλύτερη ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην τάξη. Τα δομικά χαρακτηριστικά των σχολείων (υποδομές, σχεδιασμός, υποστήριξη) συμβαδίζουν με την κουλτούρα τους (ηγεσία, στοχοθεσία, καινοτομία). Σχολεία με ισχυρά τέτοια χαρακτηριστικά, ενσωματώνουν τη χρήση ΤΠΕ πιο αποτελεσματικά
Afshariet. al. (2009)	Έρευνα με θέμα την τεχνολογία στο σχολείο, ηγεσία, τεχνολογία, παιδαγωγική και εκπαίδευση	Συμμετοχή διευθυντών από 30 σχολεία στην Τεχεράνη	Έρευνα επισκόπησης	Καταγραφή σημαντικής συσχέτισης μεταξύ χρήσης ΤΠΕ και μετασχηματιστικής ηγεσίας και μεταξύ χρήσης ΤΠΕ και δεξιοτήτων σε Η/Υ. Οι διευθυντές πρέπει να έχουν γνώση, δεξιότητες και

				θετική στάση απέναντι στην εφαρμογή των ΤΠΕ - υψηλότερες προσδοκίες από τους εκπαιδευτικούς στον τομέα χρήσης ΤΠΕ και να μοντελοποιήσουν κάποιες διαδικασίες. Μοντελοποιώντας, τονίζουν το όραμα και την αποστολή τους.
Vanderlinde & Braak(2010)	Διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν τη χρήση ΤΠΕ στην εκπαίδευση	Έρευνα σε 62 δημοτικά σχολεία στη Φλαμανδία (Βέλγιο) Δημιουργία ερωτηματολογίου που διερευνά το e-capacity του σχολείου 471 δάσκαλοι ηλικίας 22-61 ετών, από 62 δημοτικά σχολεία στο, συμπλήρωση ερωτηματολογίων.	Ποσοτική μελέτη με χρήση ερωτηματολογίου Δείγμα: 471 δάσκαλοι 62 δημοτικά σχολεία . Διερευνητική και επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων (EFA&CFA).	Σχεδίαση για την υποστήριξη της ενσωμάτωσης ΤΠΕ και την εφαρμογή καινοτομιών. Παρουσιάζονται ως έννοιες που αντιπροσωπεύουν συνθήκες βελτίωσης του σχολείου, σχολικές συνθήκες που συνδέονται με τις ΤΠΕ, συνθήκες των εκπαιδευτικών που σχετίζονται με τις ΤΠΕ και πραγματική χρήση ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς
Ertmer & Ottenbreit-Leftwich (2010)	Διερεύνηση του ποια είναι τα απαραίτητα εφόδια που επιτρέπουν στους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ ως παιδαγωγικά εργαλεία	Δευτερογενής έρευνα, μέσα από βιβλιογραφική ανασκόπηση, γύρω από τους άξονες: γνώσεις, αυτοαποτελεσματικότητα, παιδαγωγικές πεποιθήσεις, αντικείμενο και σχολική κουλτούρα.	Βιβλιογραφική ανασκόπηση – συγκριτική μελέτη.	Εφαρμογή της αποτελεσματικής διδασκαλίας προϋποθέτει αλλαγή στη γνώση των εκπαιδευτικών, στις πεποιθήσεις, και στη σχολική κουλτούρα, αναφορικά με την εφαρμογή της τεχνολογίας. Επίσης χρειάζεται συμμετοχή των στο όραμα και θετική υποδοχή από την κοινωνία.
Seng-Chee Tan (2010)	Έρευνα πάνω στην τεχνολογική ηγεσία στα σχολεία	Δευτερογενής έρευνα, συγκριτική ανασκόπηση 12 εμπειρικών μελετών.	Ποιοτική μέθοδος – θεμελιωμένη θεωρία (grounded theory).	Κατάταξη των ηγετών τεχνολογίας στα σχολεία σε τέσσερις κατηγορίες: υποδομές, οργανωτική δομή και πολιτικές, παιδαγωγική και μάθηση, σχολική κουλτούρα.
Chang (2011)	Μελέτη των απόψεων των εκπαιδευτικών Α/θμιας εκπαίδευσης για την ηγεσία των διευθυντών των σχολείων στην ένταξη ΤΠΕ	Συμμετοχή σε έρευνα 605 δασκάλων από 100 σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ταϊβάν, επιλεγμένους με τυχαία δειγματοληψία.	Ποσοτική μέθοδος με ερωτηματολόγια / κλίμακες μέτρησης: του επιπέδου της ηγεσίας του διευθυντή σε σχέση με την τεχνολογία, - του	Οι διευθυντές ως τεχνολογικοί ηγέτες πρέπει να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν ένα όραμα για την τεχνολογία στα σχολεία τους, να ενθαρρύνουν την τεχνολογική ανάπτυξη και την κατάρτιση των εκπαιδευτικών, να παρέχουν επαρκή τεχνολογική

	και τη συμβολή της στη βελτίωση των εκπαιδευτικών σε σχολεία της Ταιβάν.		επιπέδου του τεχνολογικού γραμματισμού των εκπαιδευτικών – και της αποτελεσματικότητας της διδασκαλίας.	υποστήριξη σε υποδομές, και την ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού σχεδίου αξιολόγησης των σχολείων.
Peledet. al.(2011)	Διαχρονική μελέτη, για την αλληλεπίδραση μεταξύ διευθυντών γυμνασίου και εκπαιδευτικών τεχνολογίας (ΤΠΕ) και η επίδρασή της στην εφαρμογή της τεχνολογίας στο σχολείο	Επανάληψη συμμετοχής 14 διευθυντών και 19 εκπαιδευτικών που είχαν συμμετέχει σε έρευνα 1998-2001 και	Ποιοτική ανάλυση από ημι-δομημένες συνεντεύξεις	Η στήριξη ή η αποθάρρυνση διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην ικανότητα και το κίνητρο των εκπαιδευτικών να ενσωματώσουν τις ΤΠΕ ως αναπόσπαστο μέρος της διδασκαλίας τους. Οι εκπαιδευτικοί στο διάστημα 2001 έως 2005 ήταν κάπως λιγότερο εξαρτημένοι από την υποστήριξη από ό, τι ήταν μεταξύ των ετών 1998 έως 2001.
Vanderlinde et. al. (2012)	Σχεδιασμός πολιτικών χρήσης ΤΠΕ σε ένα πλαίσιο μεταρρύθμισης του προγράμματος σπουδών μελετήσε τον πολιτικό σχεδιασμό ένταξης ΤΠΕ στο σχολείο.	Έρευνα σε 62 δημοτικά σχολεία στη Φλαμανδία	Μικτή μέθοδος σε μελέτη περίπτωσης ,έγινε μέσω συνεντεύξεων, focus groups, και μελέτη εγγράφων του σχολείου που σχετίζονται με τις πολιτικές ένταξης ΤΠΕ	Συμπεραίνεται ότι ο σχεδιασμός της πολιτικής για εφαρμογή των ΤΠΕ ορίζεται από πέντε διαφορετικούς τομείς πολιτικής: ανάπτυξη του οράματος, οικονομική πολιτική για τις ΤΠΕ, πολιτική υποδομών, διαρκής επαγγελματική ανάπτυξη των επαγγελματιών ΤΠΕ, προγράμματα σπουδών
Ertmeret. al.(2012)	Διερεύνηση του κατά πόσο συμβαδίζουν οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τη χρήση των ΤΠΕ στην τάξη με την πρακτική που εφαρμόζουν.	Συμμετοχή 12 εκπαιδευτικών, βραβευμένων για τις πρακτικές τους, με συνεντεύξεις.	Ποιοτική ανάλυση περιεχομένου ιστοσελίδων και συνεντεύξεων.	Διαπιστώθηκε στενή ευθυγράμμιση μεταξύ πεποιθήσεων και πρακτικών των εκπαιδευτικών. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί με μαθητοκεντρική φιλοσοφία τείνουν να εφαρμόζουν επίσης προγράμματα σπουδών με επίκεντρο τον μαθητή, παρά τα τεχνολογικά ή, διοικητικά ή αξιολογητικά εμπόδια
Razzak (2015)	Απόψεις υποδιευθυντών σχολείων για τις συνθήκες ενσωμάτωσης ΤΠΕ σε δημόσια σχολεία του Μπαχρέιν, και προκλήσεις για τους ηγέτες των σχολείων. Στρατηγικές και	Συμμετοχή 15 έμπειρων υποδιευθυντών δημόσιων σχολείων (6 ανδρών & 9 γυναικών)	Ποιοτική μέθοδος με συνεντεύξεις	Αποτίμηση του βαθμού ετοιμότητας του σχολείου από άποψη πόρων ΤΠΕ Υποστήριξη της ενσωμάτωσης ΤΠΕ από την ηγεσία του σχολείου- με παροχή βραβεύσεων και κινήτρων στους εκπαιδευτικούς με εξέχουσες επιδόσεις στην

	προτάσεις.			υαλοποίηση ΤΠΕ- Προκλήσεις και δυσκολίες.
Alghamdi & Prestridg (2015)	Διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των απόψεων διευθυντών σχολείων και εκπαιδευτικών σχετικά με την ένταξη ΤΠΕ	Συμμετοχή από εκπαιδευτικούς και διευθυντές από 72 σχολεία δευτεροβάθμιας με συμμετοχή διευθυντών και εκπαιδευτικών της αραβικής γλώσσας.	Ποσοτική έρευνα με ερωτηματολόγιο - ε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Σαουδικής Αραβίας, ως πρώτο στάδιο διδακτορικής διατριβής σε πανεπιστήμιο της Αυστραλίας.	Σύγκλιση απόψεων όσον αφορά τις αρχές της εποικοδομητικής παιδαγωγικής (βελτίωση των δεξιοτήτων, μάθηση μέσα και έξω από το σχολείο), και της θεωρίας ότι οι ΤΠΕ μετασχηματίζουν τη μάθηση από δασκαλοκεντρική σε μαθητοκεντρική. Σύγκλιση απόψεων για τη θετική επίδραση των ΤΠΕ στη γλωσσική διδασκαλία. Οι αντιλήψεις των διευθυντών εμφανίζονται πιο έντονες. Οι έντονα ενδιαφερόμενοι διευθυντές μπορεί να επηρεάσουν περισσότερο προς την κατεύθυνση της ένταξης ΤΠΕ στο σχολείο.
Kafyuliloet.al. (2016)	Διερεύνηση της συνέχισης χρήσης ΤΠΕ στα μαθήματα τεχνολογίας και μαθηματικών από εκπαιδευτικούς που παρακολούθησαν πρόγραμμα επαγγελματικής ανάπτυξης μεταξύ 2010-2012	Συμμετοχή 12 εκπαιδευτικών και 3 διευθυντών.	Ποιοτική ανάλυση με δεδομένα από συνεντεύξεις	Η συμμετοχή σε πρόγραμμα επαγγελματικής ανάπτυξης εκπαιδευτικών διαφοροποίησε τη χρήση τεχνολογίας – Η ενθάρρυνση από τον διευθυντή του σχολείου ήταν αποφασιστικός παράγοντας για την συνέχιση της χρήσης ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς.

<p>Claro et. al. (2017)</p>	<p>Συγκριτική μελέτη των απόψεις διευθυντών και εκπαιδευτικών για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία και τη χρήση φορητών εργαστηρίων</p>	<p>Έρευνα στη Χιλή, μετά από πρόγραμμα παρέμβασης με φορητά εργαστήρια Η/Υ που διεξήχθη σε 565 σχολεία</p>	<p>Μικτή μέθοδος σε 2 φάσεις: έρευνα και μελέτη περίπτωσης. Έρευνα με διαδικτυακό ερωτηματολόγιο για εκπαιδευτικούς και διευθυντές σχολείων. Μελέτη περίπτωσης με συνεντεύξεις.</p> <p>Δείγμα: επιλογή με στρωματοποιημένη τυχαία δειγματοληψία</p> <p>Συμμετοχή από έναν εκπρόσωπο από το κάθε σχολείο στην έρευνα (υπεύθυνοι προγράμματος σπουδών, υπεύθυνοι ΤΠΕ)</p>	<p>Διαπιστώθηκε σύγκλιση απόψεων μεταξύ των διευθυντών και των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συμβολή των ΤΠΕ στη διδασκαλία και στη μάθηση των μαθητών.</p> <p>Διαφορές στις απόψεις σημειώθηκαν στο ότι μεγαλύτερο ποσοστό διευθυντών απάντησε ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν αρκετό χρόνο για προετοιμασία δραστηριοτήτων με ΤΠΕ, και μεγαλύτερο ποσοστό εκπαιδευτικών απάντησε ότι δεν έχει αρκετή στήριξη.</p> <p>Από την ποιοτική ανάλυση διαπιστώθηκε έλλειμμα ηγεσίας από τους διευθυντές, κυρίως σε ότι αφορά την επαρκή γνώση της καθημερινότητας της τάξης.</p>
-----------------------------	--	--	---	---

3.6. Κριτική σύνθεση των ερευνών

Συνοψίζοντας τις έρευνες που παρουσιάστηκαν στην παρούσα ενότητα, με μια συγκριτική ματιά, διαφαίνονται τρεις αλληλοσυσχετιζόμενες οπτικές και διαστάσεις που έχει μελετηθεί το θέμα της εκπαιδευτικής ηγεσίας και της ένταξης των ΤΠΕ στα σχολεία.

Παιδαγωγική διάσταση: Τα ευρήματα από τη μελέτη των ερευνητικών εργασιών που προηγήθηκαν δείχνουν την ανάγκη για βαθύτερη κατανόηση των παιδαγωγικών διαστάσεων της ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική διαδικασία. (Jimoyiannis, 2008, 2010). Οι απόψεις των εκπαιδευτικών και των διευθυντών για τον παιδαγωγικό μετασχηματιστικό ρόλο των ΤΠΕ στις εκπαιδευτικές πρακτικές και στη μαθησιακή διαδικασία, καταγράφονται θετικές, παρόλο που οι ρυθμοί ένταξης των ΤΠΕ στο μάθημά τους είναι αργοί (Τζιμογιάννης & Κόμης 2004, Τζιμογιάννης & Κόμης 2006). Μεσα από τις απόψεις των εκπαιδευτικών καταγράφηκε ότι θεωρούν ότι οι ΤΠΕ μετασχηματίζουν τη μάθηση από δασκαλοκεντρική σε μαθητοκεντρική (Alghamdi & Prestridg, 2015).

Εκπαιδευτική πολιτική: Ανεξάρτητες έρευνες έχουν δείξει ότι η εκπαιδευτική πολιτική γενικότερα αλλά και η πολιτική που χαράζεται στο επίπεδο της σχολικής μονάδας είναι ένας σημαντικός παράγοντας για την ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο. Η κεντρική ηγεσία χρειάζεται να αναγνωρίσει τις παιδαγωγικές διαστάσεις των ΤΠΕ, πρέπει να αναπτυχτεί όραμα, υποδομές και γενικότερες συνθήκες στα σχολεία, προγράμματα σπουδών και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών (Claro et al., 2017· Jimoyiannis, 2008· Vanderlinde & Braak, 2010· Vanderlinde et al., 2012). Επιπλέον, οι πολιτικές που σχετίζονται με τις ΤΠΕ, όπως σχεδιασμός, υποστήριξη και κατάρτιση, έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην χρήση ΤΠΕ στην τάξη (Tondeur et. al., 2008). Σημαντικές κρίνονται οι συνθήκες που επικρατούν στο σχολείο από άποψη υποδομών αλλά και καινοτομίας, και κατανόησης της διαδικασίας ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στο πρόγραμμα σπουδών (Vanderlinde & Braak, 2010). Οι τομείς των σχεδιασμών της πολιτικής για εφαρμογή των ΤΠΕ περιλαμβάνουν: ανάπτυξη ενός οράματος, οικονομική πολιτική και χρηματοδότηση, πολιτική υποδομών, διαρκής επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών σε σχέση με τις ΤΠΕ και κατάλληλα προγράμματα σπουδών (Vanderlinde et al., 2012).

Εκπαιδευτική ηγεσία: Από τη μελέτη της βιβλιογραφίας καταγράφηκαν διαστάσεις-παράγοντες ηγεσίας οι οποίοι αναδεικνύονται σημαντικοί και δεν διαφέρουν σημαντικά ανά χώρα. Βασικό σημείο είναι ότι οι διευθυντές έχουν το ρόλο του ηγέτη στο σχολείο, οφείλουν να εμπυχώνουν, να καθοδηγούν και να στηρίζουν τους εκπαιδευτικούς, να λειτουργούν με συνεργατικότητα, να έχουν όραμα, να έχουν γνώση, δεξιότητες και θετική στάση απέναντι στην εφαρμογή των ΤΠΕ στα σχολεία, εφαρμόζοντας νέες διοικητικές τεχνικές, διαχειριζόμενοι πιο αποτελεσματικά τα σχολεία τους (Anderson, & Dexter, 2000 & 2005· Afshariet. al., 2009· Dawson & Rakes, 2003· Hollingsworth, & Mrazek, 2004· NG, W. (2008), SAMANCIOĞLU et al., 2015· Schiller, 2002).

Από τα ανωτέρω, γίνεται σαφές ότι υπάρχει μια πληθώρα παραγόντων που σχετίζονται με την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, εξέχουσα θέση μέσα στην οποία κατέχει η θέση και η στάση του διευθυντή της σχολικής μονάδας, ως ηγέτη, ή όπως αρκετές από τις έρευνες που παρουσιάστηκαν τον αναφέρουν ως «τεχνολογικού ηγέτη». Αυτό είναι και το βασικό αντικείμενο, μεταξύ άλλων, της έρευνας που αναλύεται στη συνέχεια της εργασίας και που αποτελεί το εμπειρικό της μέρος.

Μέσα από την μελέτη διαφάνηκε ότι η ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία προϋποθέτει, μια ισχυρή ηγεσία, η οποία θα παίζει το ρόλο τόσο του ηγέτη, εμπυχωτή, οραματιστή στο σχολείο, όσο και αυτόν του αποφασιστικού παράγοντα / διευθυντή που οργανώνει και προγραμματίζει όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Επιπλέον απαραίτητο στοιχείο, είναι το προφίλ αυτό του διευθυντή – τεχνολογικού ηγέτη να υποστηρίζεται από κεντρικές εκπαιδευτικές πολιτικές.

Από την ανασκόπηση των ερευνών προκύπτει ότι έχει γίνει μια εκτενής διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών για γενικότερα θέματα που σχετίζονται με την ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο, και ειδικότερα, γύρω από τον ρόλο του σχολικού / τεχνολογικού ηγέτη στο σχολείο. Παρόλα αυτά, παρατηρείται ένα ερευνητικό κενό αναφορικά με τα ελληνικά δεδομένα, εφόσον δεν εντοπίστηκαν έρευνες που να πραγματεύονται το αντικείμενο αυτό (απόψεις των εκπαιδευτικών για το ρόλο του διευθυντή / ηγέτη σε σχέση με την ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο). Η έρευνα που ακολουθεί, έχει αυτόν ακριβώς το κύριο σκοπό, να διερευνήσει τις

απόψεις των εκπαιδευτικών, και συγκεκριμένα του Νομού Κορινθίας για το ρόλο της σχολικής ηγεσίας σε σχέση με την ένταξη ΤΠΕ, καθώς και τη στάση των εκπαιδευτικών γύρω από την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο μάθημα. Η εκπαιδευτική πολιτική στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια δίνει έμφαση σε νέα προγράμματα σπουδών και χρήση της τεχνολογίας στην τάξη, και προγράμματα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών, από την άλλη όμως αδυνατεί να καλύψει τις ανάγκες σε υποδομές για την αποτελεσματική υλοποίηση αυτής της ένταξης.

3.7. Ερευνητικός σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Ο σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να μελετήσει τις απόψεις εκπαιδευτικών του Ν. Κορινθίας για το ρόλο διευθυντή-ηγέτη της σχολικής μονάδας σε σχέση με την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική. Επιπλέον στόχος είναι να διερευνηθούν οι στάσεις και οι απόψεις των εκπαιδευτικών ως προς την ένταξη των ΤΠΕ στη σχολική τάξη, καθώς και τα εμπόδια στην εφαρμογή της. Τα ερευνητικά ερωτήματα που εξειδικεύουν τον ερευνητικό σκοπό της έρευνας είναι τα εξής:

- Ποιες είναι οι στάσεις και απόψεις σχετικά με τις ΤΠΕ στην εκπαίδευση.
- Ποιες είναι οι παιδαγωγικές αντιλήψεις και ικανότητες των εκπαιδευτικών για την ένταξη των ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό τους έργο.
- Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τον ρόλο του διευθυντή της σχολικής μονάδας σε σχέση με την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική του σχολείου.
- Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τα εμπόδια στην εφαρμογή της ένταξης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Κεφάλαιο 4. Μεθοδολογία της έρευνας

4.1 Η ερευνητική μέθοδος και προσέγγιση

Η έρευνα που σχεδιάστηκε για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας είναι δειγματοληπτική. Επιλέχτηκε να ακολουθηθεί μια ποσοτική προσέγγιση, με σκοπό να υπάρχει η δυνατότητα να διερευνηθούν όσο το δυνατόν περισσότερες απόψεις εκπαιδευτικών, να αναλυθούν και να εξαχθούν συμπεράσματα που θα είναι αντικειμενικά και αξιόπιστα (Cohen, Manion & Morrison, 2008). Η συλλογή των δεδομένων έγινε με δομημένο ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο το οποίο συμπληρώθηκε από τους συμμετέχοντες διαδικτυακά. Η επιλογή της ποσοτικής / ηλεκτρονικής έρευνας έγινε λόγω της ευκολίας που παρέχει και της ταχύτητας στη συλλογή και την αρχική επεξεργασία των δεδομένων, λαμβανομένης υπ' όψη και της στενότητας χρόνου που υπάρχει στα πλαίσια μια πτυχιακής εργασίας. Μέσω της ποσοτικής έρευνας με ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο, διασφαλίστηκε τόσο το απόρρητο των απαντήσεων, όσο και η έλλειψη μεροληψίας από μέρους του ερευνητή, αφού δεν ήταν παρόν στην διαδικασία. Ένας ακόμα λόγος επιλογής ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου είναι ότι είναι απαλλαγμένο από γεωγραφικούς για χρονικούς περιορισμούς και οι εκπαιδευτικοί του δείγματος είχαν τη δυνατότητα να το συμπληρώσουν σε χρόνο που τους ήταν εφικτό από το σχολείο τους ή από ιδιωτικό χώρο.

Επιπλέον, η προσέγγιση που ακολουθήθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας είναι παραγωγική. Οι κύριες ερευνητικές προσεγγίσεις που συναντώνται στη βιβλιογραφία είναι η επαγωγική και η παραγωγική (Johnson, 1994· Κυριαζόπουλος & Σαμαντά, 2010) και αναφέρονται, στον τρόπο με τον οποίο οι ερευνητές προσεγγίζουν και εξετάζουν τα φαινόμενα που μελετούν. Ακολουθώντας μια παραγωγική προσέγγιση, η έρευνα ξεκίνησε βασισμένη σε θεμελιωμένες θεωρίες με σκοπό να δώσει απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα μέσα από μια ποσοτική ανάλυση.

4.2 Πληθυσμός και δείγμα της έρευνας – συλλογή δεδομένων

Ο πληθυσμός της έρευνας είναι το σύνολο των εκπαιδευτικών της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Κορινθίας. Η έρευνα διενεργήθηκε σε ένα υποσύνολο του πληθυσμού, που αποτέλεσε το δείγμα της έρευνας. Το μέγεθος του

δείγματος είναι 202 εκπαιδευτικοί (συμπεριλαμβανομένων διευθυντών και υποδιευθυντών) πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η μέθοδος δειγματοληψίας που επιλέχθηκε είναι η δειγματοληψία σκοπιμότητας (Cohen et al., 2008). Τούτο, λόγω της πρόσβασης που έχει ο ερευνητής σε σχολικές μονάδες της εν λόγω διεύθυνσης, κάτι που θα διευκολύνει την όλη διαδικασία και θα βοηθήσει στην αποφυγή καθυστερήσεων.

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας δημιουργήθηκε στην πλατφόρμα ηλεκτρονικών ερωτηματολογίων Limesurvey που υποστηρίζεται από την Ομάδα Ηλεκτρονικής Μάθησης του τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Ο σύνδεσμος (<http://eprl.korinthos.uop.gr/surveys/index.php/958851#>) στάλθηκε στις σχολικές μονάδες, προκειμένου να το συμπληρώσουν οι εκπαιδευτικοί. Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο διαδικτυακά, ανώνυμα. Στην ιστοσελίδα του ερωτηματολογίου ο ερευνητής παρείχε σύντομες οδηγίες συμπλήρωσης. Ανταποκρίθηκαν 632 εκπαιδευτικοί, από τα ερωτηματολόγια αναλύθηκαν τελικά τα 202 ενώ τα υπόλοιπα 430 αγνοήθηκαν ως ημιτελή. (Στις 202 εγγραφές συμπεριλαμβάνονται 4 οι οποίες δεν είχαν συμπληρωμένα όλα τα πεδία, αλλά το μεγαλύτερο μέρος).

4.3. Αναλυτική περιγραφή του δείγματος

Όπως προαναφέρθηκε, το δείγμα αποτελείται από 202 συμμετέχοντες. Από αυτούς 54 είναι άνδρες (26,7%) και 148 είναι γυναίκες (73,3%). Η κατανομή των συμμετεχόντων ως προς την ηλικία τους δείχνει ότι οι επικρατέστερες ομάδες είναι 41-50 ετών (88 συμμετέχοντες, 43,6%) και 31-44 ετών (65 συμμετέχοντες, 32,2%) (Πίνακας 4.1).

Πίνακας 4.1: Δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος

Δημογραφικό χαρακτηριστικό	Συχνότητα	Ποσοστό %
Φύλο		
Άνδρας	54	26,7
Γυναίκα	148	73,3
Ηλικιακή Ομάδα		
έως 30	8	4,0
31-40	65	32,2
41-50	88	43,6
51-60	41	20,3

Σύνολο 202 100,0

Πίνακας 4.2: Στοιχεία υπηρεσίας του δείγματος

Στοιχεία υπηρεσίας	Συχνότητα	Ποσοστό %
Σχολική μονάδα		
Δημοτικό	136	67,3
Γυμνάσιο	40	19,8
Λύκειο	21	10,4
ΕΠΑΛ	5	2,5
Θέση εργασίας		
Διευθυντής/τρια	29	14,4
Υποδιευθυντής/τρια	9	4,5
Εκπαιδευτικός	164	81,2
Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία (σε έτη)		
1-5	6	3,0
6-10	31	15,3
11-15	60	29,7
16-20	45	22,3
21-25	41	20,3
>=26	19	9,4
Ειδικότητα		
ΠΕ 70 – Δασκάλων	111	55,0
ΠΕ 60 - Νηπιαγωγών	6	3,0
Θεωρητικές ειδικότητες (ΠΕ01, ΠΕ02, Ξένων γλωσσών)	46	22,8
Θετικών και Φυσικών επιστημών (ΠΕ03, ΠΕ04)	17	8,4
Τεχνολογικές ειδικότητες (ΠΕ19, ΠΕ20, τεχνολόγοι)	9	4,5
Καλλιτεχνικές ειδικότητες (ΠΕ16, ΠΕ08)	4	2,0
Ανθρωπιστικών (ΠΕ09, ΠΕ10, ΠΕ15)	9	4,5
Σύνολο	202	100,0

Στον Πίνακα 4.2 δίνονται τα στοιχεία υπηρεσίας των συμμετεχόντων. Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών (136 συμμετέχοντες, 67,3%) υπηρετούν σε Δημοτικά Σχολεία, 40 συμμετέχοντες (19,8%) σε Γυμνάσια, 21 συμμετέχοντες (10,4%) σε Γενικά Λύκεια και 5 συμμετέχοντες (2,5%)

σε ΕΠΑΛ. Επιπλέον, οι περισσότεροι είναι εκπαιδευτικοί (164 άτομα, 81,2%) 9 συμμετέχοντες είναι υποδιευθυντές / τριες (4,5%) και 29 συμμετέχοντες είναι διευθυντές / τριες (14,4%). Η κατανομή των συμμετεχόντων ως προς την συνολική τους προϋπηρεσία παρουσιάζει ότι η επικρατέστερη ομάδα έχει 11-15 χρόνια προϋπηρεσία (60 άτομα, 29,7%) ακολουθούμενη από την ομάδα που έχει 16 – 20 χρόνια προϋπηρεσία (45 άτομα, 22,3%). Αναφορικά με την ειδικότητα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες είναι Δάσκαλοι (ΠΕ70, 111 συμμετέχοντες, 55%) και ακολουθούν οι Θεωρητικές ειδικότητες (ΠΕ01, ΠΕ02, Ξένων γλωσσών, 46 συμμετέχοντες, 22,8%) Όσον αφορά τα στοιχεία εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των συμμετεχόντων, αυτά δείχνουν ένα υψηλό επίπεδο: 66 συμμετέχοντες (32,7%) έχουν κάνει ετήσια επιμόρφωση, 14 (6,9%) έχουν δεύτερο πτυχίο, 88 συμμετέχοντες (43,6%) είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου και 3 συμμετέχοντες (1,5%) διδακτορικού. Σε σχέση με την επιμόρφωση σε ΤΠΕ παρατηρείται επίσης υψηλό επίπεδο: 98 συμμετέχοντες (48,5%) έχουν κάνει επιμόρφωση Α΄ Επιπέδου, 83 (41,1%) Β΄ επιπέδου. Επίσης, 20 άτομα δήλωσαν «άλλο», κυρίως ECDL και ως επιμορφωτές Β΄ επιπέδου (Πίνακας 4.3).

Πίνακας 4.3. Στοιχεία εκπαίδευσης συμμετεχόντων

Στοιχεία Εκπαίδευσης	Συχνότητα	Ποσοστό %
Σπουδές (πέραν του βασικού Πτυχίου)		
Ετήσια Επιμόρφωση	66	32,7
Δεύτερο Πτυχίο	14	6,9
Μεταπτυχιακό	88	43,6
Διδακτορικό	3	1,5
Επιμόρφωση ΤΠΕ		
Α Επιπέδου	98	48,5
Β Επιπέδου	83	41,1
Άλλο	20	9,9
ΔΑ	1	0,5
Σύνολο	202	100,0

4.4 Το εργαλείο συλλογής δεδομένων της έρευνας - ερωτηματολόγιο

Προκειμένου να γίνει η συλλογή των δεδομένων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο ένα δομημένο ερωτηματολόγιο, το οποίο είναι η πλέον συνηθισμένη μέθοδος συλλογής στοιχείων, διότι έχει μικρό κόστος σε σχέση με την ποιότητα του αποτελέσματος.

Για την κατάρτιση του ερωτηματολογίου χρησιμοποιήθηκαν : (α) η ονομαστική κλίμακα για το φύλο και τις πληροφορίες υπηρετήσης, όπως ειδικότητα, πρόσθετες σπουδές, εργασιακή σχέση και θέση ευθύνης, (β) η ισοδιαστημική κλίμακα για την ηλικία και τα έτη υπηρετήσης και (γ) η κωδικοποιημένη κλίμακα Likert, πέντε βαθμίδων (1 = Διαφωνώ απολύτως, 2= Διαφωνώ, 3 = είμαι ουδέτερος/η, 4= Συμφωνώ, 5= Συμφωνώ απολύτως). Η κλίμακα αυτή παίζει σημαντικό ρόλο, αφού δίνει μια ευελιξία στις απαντήσεις των συμμετεχόντων και αποτελεί ένα πολύ σημαντικό εργαλείο στα χέρια του ερευνητή, που συντελεί στην καλύτερη εγκυρότητα των αποτελεσμάτων (Cohen et al.,2008,Creswell, 2011). Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από απλές και κατανοητές ερωτήσεις, ώστε να είναι φιλικό, και η συμπλήρωσή του να γίνει ορθά και σύντομα, χωρίς να κουράσει ή να μπερδέψει τον συμμετέχοντα.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τρία τμήματα: Το πρώτο συλλέγει πληροφορίες για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων και τα στοιχεία που αφορούν την υπηρεσία τους, όπως ειδικότητα και προϋπηρεσία. Το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου διερευνά τις απόψεις των εκπαιδευτικών γύρω τη χρήση ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς και την εξοικείωσή τους. Το τρίτο μέρος διερευνά τις απόψεις των εκπαιδευτικών για το ρόλο του διευθυντή, σχετικά με την ένταξη των ΤΠΕ στη σχολική μονάδα.

Οι τελευταίες τρεις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου είναι ανοιχτού τύπου, όπου ο ερωτώμενος μπορεί να εκφράσει με τον δικό του τρόπο και φρασεολογία τις απόψεις του, σχετικά με: (α) ποια είναι τα εμπόδια για τη χρήση ΤΠΕ, (β) ποιες πρωτοβουλίες του/της διευθυντή/ριας της σχολικής μονάδας είναι απαραίτητες για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και (γ) Τι θα πρότειναν οι ερωτώμενοι στον/ην διευθυντή/ρτια του σχολείου για την ένταξη των ΤΠΕ;

Προκειμένου να ελεγχθεί η αξιοπιστία του ερωτηματολογίου ως εργαλείο μέτρησης, υπολογίστηκε ο συντελεστής αξιοπιστίας alpha του Cronbach (reliability coefficient). Ο συντελεστής είναι ένας δείκτης, ο οποίος λαμβάνει τιμές μεταξύ μηδέν και μονάδας. Ο

συνολικός συντελεστής για το ερωτηματολόγιο υπολογίστηκε σε $\alpha=,767$. Για τα επιμέρους τμήματα της κλίμακας ο συντελεστής υπολογίστηκε ως ακολούθως:

- Θετική στάση των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ $\alpha=,827$
- Αρνητική ή επιφυλακτική στάση των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ $\alpha=,691$
- Ανασφάλεια στη χρήση ΤΠΕ στην τάξη $\alpha=,876$
- Αυτοπεποίθηση στη χρήση ΤΠΕ στην τάξη $\alpha=,858$
- Ηγετικός ρόλος διευθυντή σχολείου $\alpha=,838$
- καθοριστικός ρόλος διευθυντή σχολείου $\alpha=,606$
- Προσδοκίες εκπαιδευτικών από τη διοίκηση $\alpha=,795$
- Προσδοκίες εκπαιδευτικών από συναδέλφους $\alpha=,832$

Η επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας έγινε με το στατιστικό πακέτο IBMSPSSV20 και επικουρικά με το Microsoft Office Excel 2007.

Κεφάλαιο 5. Αποτελέσματα στατιστικής ανάλυσης

5.1 Αποτελέσματα περιγραφικής στατιστικής ανάλυσης

Στην παρούσα ενότητα της εργασίας παρουσιάζονται τα περιγραφικά στοιχεία της έρευνας. Η οργάνωση της ενότητας είναι ανά παράγοντα, (η εξαγωγή των παραγόντων αναλύεται στην επόμενη ενότητα). Αρχικά, δίνονται τα μέτρα (μέσος, τυπικό σφάλμα και τυπική απόκλιση) και όλων των μεταβλητών του ερωτηματολογίου σε πίνακες, ύστερα των παραγόντων, και τέλος ακολουθεί η ανάλυση ανά παράγοντα.

Στους Πίνακες 5.1, 5.2 και 5.3 παρατίθενται τα περιγραφικά μέτρα (μέσος, τυπική απόκλιση και τυπικό σφάλμα) για τις μεταβλητές που απαρτίζουν τους άξονες του ερωτηματολογίου. Παρατηρείται ότι οι υψηλότεροι μέσοι των απαντήσεων παρουσιάζονται για τις θετικές απόψεις των εκπαιδευτικών για την παιδαγωγική αξία της ένταξης των ΤΠΕ στο μάθημα. Έτσι, η απάντηση «Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα αυξάνει το ενδιαφέρον των μαθητών για το αντικείμενο διδασκαλίας» συγκεντρώνει έναν μέσο απαντήσεων 4,34 (με μέγιστο το 5) (TA=,613), και η απάντηση «Η χρήση των ΤΠΕ ενισχύει τη συμμετοχή των μαθητών στο μάθημα» συγκεντρώνει έναν μέσο απαντήσεων 4,23(TA=,652).

Αναφορικά με τις ερωτήσεις / απαντήσεις γύρω από τις απόψεις των εκπαιδευτικών γύρω από τις ικανότητες / δυνατότητες / δεξιότητες τους σε σχέση με τις ΤΠΕ, αυτές καταγράφονται υψηλές, αφού η δήλωση «Μπορώ να βοηθήσω/υποστηρίξω τους μαθητές μου σε θέματα σχετικά με το Διαδίκτυο και τις ΤΠΕ» συγκεντρώνει έναν μέσο 4,17 (TA=587) και η δήλωση «Μπορώ να βοηθήσω/υποστηρίξω τους μαθητές μου να υλοποιήσουν μαθησιακές δραστηριότητες με ΤΠΕ στην τάξη» έχει μέσο 4,16 (TA=587)

Πίνακας 5.1. Περιγραφικά μέτρα 1ου άξονα ερωτηματολογίου

	Μέσος		Τυπική Απόκλιση
	τιμή	Τυπικό σφάλμα	
Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα αυξάνει το ενδιαφέρον των μαθητών για το αντικείμενο διδασκαλίας	4,34	,043	,613
Η χρήση των ΤΠΕ ενισχύει τη συμμετοχή των μαθητών στο μάθημα	4,23	,046	,652
Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα περιορίζει τη δημιουργικότητα των μαθητών	2,27	,060	,852
Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα βελτιώνει τις τεχνικές δεξιότητες των μαθητών	3,89	,053	,748
Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα αναπτύσσει τις μαθησιακές δεξιότητες των μαθητών	3,69	,065	,917
Οι ΤΠΕ αποτελούν νέο μαθησιακό αντικείμενο -δεν προσφέρουν ουσιαστικά στη διδασκαλία μαθημάτων	1,82	,056	,803
Οι ΤΠΕ είναι μια τάση της εποχής και μόνο συμπληρωματικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην εκπαίδευση	2,44	,079	1,119
Η ανάγκη κάλυψης της ύλης του μαθήματος δεν μου επιτρέπει χρήση των ΤΠΕ στον βαθμό που θα ήθελα	3,04	,084	1,194
Οι ΤΠΕ δεν είναι προτεραιότητα, οι μαθητές πρέπει να εξασκηθούν κυρίως με τις παραδοσιακές μεθόδους	2,20	,064	,914
Πιστεύω ότι οι ΤΠΕ δεν συμβάλλουν ουσιαστικά στη μάθηση των μαθητών στα γνωστικά αντικείμενα	2,65	,074	1,046
Μπορώ να βοηθήσω/υποστηρίξω τους μαθητές μου σε θέματα σχετικά με το Διαδίκτυο και τις ΤΠΕ	4,17	,042	,587
Μπορώ να υποστηρίξω τους μαθητές μου να υλοποιήσουν μαθησιακές δραστηριότητες με ΤΠΕ στην τάξη	4,16	,042	,587
Μπορώ να επιλύσω προβλήματα που σχετίζονται με τη χρήση ΤΠΕ στο μάθημά μου	3,95	,048	,676
Στη διδασκαλία μου προτιμώ να βασίζομαι στη γνώση και στην εμπειρία και όχι τόσο στις ΤΠΕ	2,85	,077	1,081
Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στη διδασκαλία αλλά είμαι ανασφαλής για τον χειρισμό τους	2,18	,070	,987
Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθημάτων μου αλλά η χρήση ΤΠΕ μου προκαλεί άγχος	2,00	,062	,876
Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ, αλλά δεν έχω τις ικανότητες να σχεδιάσω κατάλληλα τα μαθήματά μου	2,12	,065	,911
Αισθάνομαι μεγαλύτερη ασφάλεια στη χρήση ΤΠΕ στο μάθημα, όταν έχω βοήθεια από άλλους συναδέλφους	2,77	,084	1,191
Χρειάζομαι περισσότερες γνώσεις ώστε να μπορέσω να χρησιμοποιήσω δημιουργικά τις ΤΠΕ	3,09	,083	1,175
Valid N (listwise)			

Από τον δεύτερο άξονα, παρατηρούνται υψηλοί μέσοι για το ρόλο του διευθυντή ως μάνατζερ (M=4,07, TA=,781) που εξασφαλίζει τις δομές για την ένταξη των ΤΠΕ και ως ηγέτη που μεταφέρει το όραμα (M=4,06, TA=,891) (Πίνακας 5.2).

Πίνακας 5.2 Περιγραφικά μέτρα 2ου άξονα ερωτηματολογίου

	Μέσος		Τυπική Απόκλιση
	τιμή	Τυπικό σφάλμα	
Η ένταξη των ΤΠΕ σε ένα σχολείο είναι υπόθεση του εκπαιδευτικού κάθε τάξης	3,02	,079	1,108
Η ένταξη των ΤΠΕ εξαρτάται κυρίως από τον διευθυντή της σχολικής μονάδας	2,73	,075	1,050
Η ένταξη των ΤΠΕ στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική δεν αποτελεί προτεραιότητα για το σχολείο μου	2,68	,081	1,133
Ο ρόλος του διευθυντή είναι καθοριστικός για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική του σχολείου του	3,40	,073	1,022
Ο ρόλος του διευθυντή είναι καθοριστικός για την παροχή υλικοτεχνικής υποδομής για τις ΤΠΕ στο σχολείο του	4,07	,055	,781
Όσο περισσότερο εξοικειωμένος είναι ο διευθυντής με τις ΤΠΕ τόσο περισσότερες πρωτοβουλίες παίρνει για την ενσωμάτωση τους στην τάξη	3,95	,062	,877
Οι παιδαγωγικές αντιλήψεις του διευθυντή επηρεάζουν τη στρατηγική του σχολείου για την ένταξη των ΤΠΕ	3,82	,068	,960
Η ευθύνη του διευθυντή πρέπει να περιορίζεται στην αξιοποίηση των ΤΠΕ για την υποστήριξη του διοικητικού έργου	2,21	,072	1,009
Η ένταξη των ΤΠΕ στα σχολεία είναι αποκλειστική ευθύνη της Πολιτείας και όχι του διευθυντή	2,77	,078	1,098
Το βασικό πρόβλημα για την ένταξη των ΤΠΕ είναι η βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής	3,82	,070	,984
Το στρατηγικό όραμα που έχει ο διευθυντής πρέπει να περιλαμβάνει ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική	4,06	,063	,891
Ο διευθυντής έχει τη δυνατότητα να διαμορφώσει μια νέα εκπαιδευτική κουλτούρα για τη χρήση ΤΠΕ	3,82	,057	,794
Ο διευθυντής του σχολείου πρέπει να είναι ένας ισχυρός ηγέτης που να προωθεί τη χρήση των ΤΠΕ	3,63	,065	,908
Valid N (listwise)			

Πίνακας 5.3 Περιγραφικά μέτρα 3ου άξονα ερωτηματολογίου

	Μέσος		Τυπική
	Τιμή	Τυπικό σφάλμα	Απόκλιση
Θα ήθελα περισσότερη ενθάρρυνση/υποστήριξη από τον διευθυντή για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη	2,96	,077	1,084
Θα ήθελα περισσότερη ενθάρρυνση/υποστήριξη από τους συναδέλφους για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ	2,83	,079	1,116
Θα ήθελα περισσότερες πρωτοβουλίες από τον διευθυντή για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου	3,05	,077	1,084
Θα ήθελα περισσότερες συλλογικές πρωτοβουλίες από τους συναδέλφους για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ	3,21	,078	1,096
Θα ήθελα περισσότερες πρωτοβουλίες από τους φορείς της εκπαίδευσης για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη	3,70	,072	1,012
Η ένταξη των ΤΠΕ στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική δεν αποτελεί προτεραιότητα για το σχολείο μου	2,82	,078	1,096
Η κρίση στη χώρα μας επηρεάζει αρνητικά τους εκπαιδευτικούς για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική	3,21	,076	1,072

Επιπλέον, στον Πίνακα 5.4 παρουσιάζονται τα περιγραφικά μέτρα των παραγόντων που δημιουργήθηκαν για να χρησιμοποιηθούν στην ανάλυση, η εξαγωγή των οποίων περιγράφεται στην επόμενη παράγραφο. Από αυτά παρατηρείται υψηλή τιμή στον παράγοντα «Αυτοπεποίθηση στη χρήση ΤΠΕ στην τάξη» (M=4,09, TA=,545) και «Θετική στάση των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ» (M=4,04, TA=,602)

Πίνακας 5.4 Περιγραφικά μέτρα και αξιοπιστία παραγόντων που δημιουργήθηκαν

	Μέσος		Τυπική	Cronbach
	Τιμή	Τυπικό σφάλμα	απόκλιση	
Θετική στάση των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ	4,04	,04236	,60201	,827
Αρνητική ή επιφυλακτική στάση των εκπαιδευτικών για ΤΠΕ	2,40	,04401	,62552	,691
Ανασφάλεια στη χρήση ΤΠΕ στην τάξη	2,43	,06008	,84751	,876
Αυτοπεποίθηση στη χρήση ΤΠΕ στην τάξη	4,09	,03867	,54549	,858
προσδοκίες από διευθυντή και φορείς	3,24	,06349	,89336	,795
προσδοκίες από συναδέλφους	3,02	,07275	1,02363	,832
Διευθυντής - ηγέτης	3,85	,04910	,69089	,838
καθοριστικός ρόλος διευθυντή μάνατζερ	3,40	,05095	,71694	,606

5.2 Ανάλυση ανά παράγοντα

(α) *Στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στην ένταξη ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία:* Από τον Πίνακα 5.5 γίνεται φανερό ότι οι απαντήσεις που αφορούν τη θετική στάση των εκπαιδευτικών φανερώνουν μεγαλύτερη συμφωνία από τους συμμετέχοντες του δείγματος. Ο μέσος των απαντήσεων που αφορούν τον παράγοντα θετική στάση είναι 4,04 (TA=,602) ενώ για την αρνητική, ο αντίστοιχος είναι 2,40 (TA=,626), όπως χαμηλότερος είναι και ο μέσος των απαντήσεων ότι οι συμμετέχοντες βασίζονται περισσότερο στις γνώσεις και την εμπειρία τους, παρά στις ΤΠΕ (M=2,85, TA=1,081).

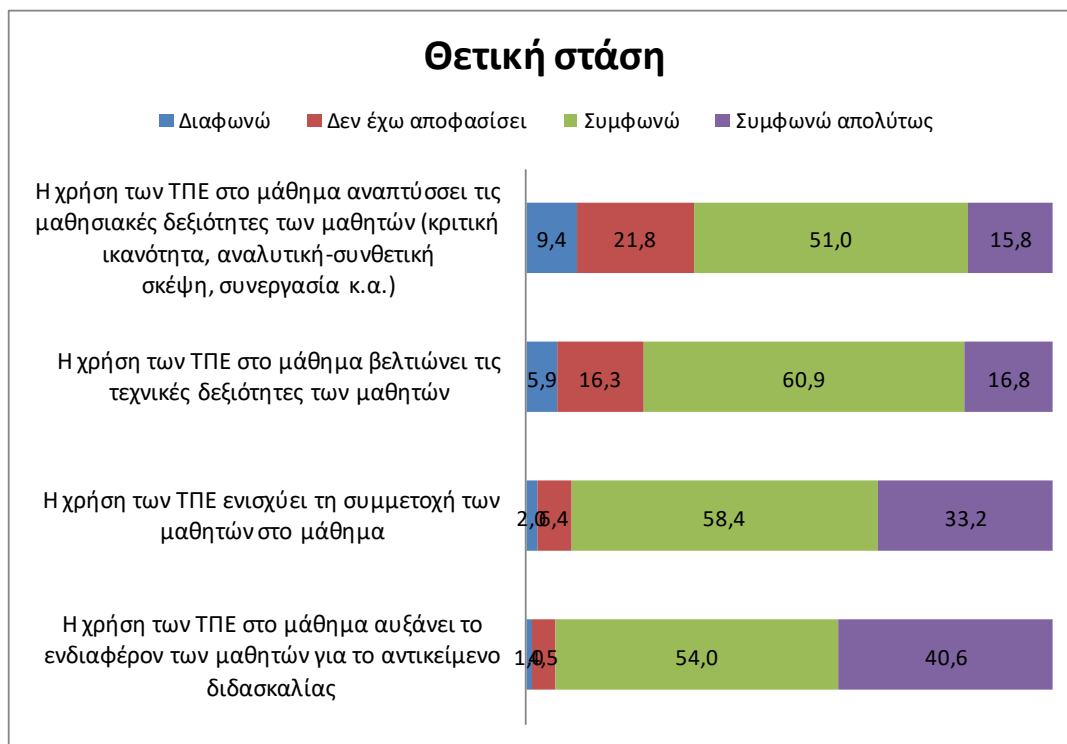
Πίνακας 5.5 Περιγραφικά - Στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στην ένταξη ΤΠΕ

	Μέσος	Τυπική Απόκλιση
θετική στάση	4,04	,602
αρνητική στάση	2,40	,626
Στη διδασκαλία μου προτιμώ να βασίζομαι στη γνώση και στην εκπαιδευτική μου εμπειρία και όχι τόσο στις ΤΠΕ	2,85	1,081
Valid N (listwise)		

Η κατανομή των απαντήσεων δίνεται στους ακόλουθους δυο Πίνακες, που συγκεντρώνουν τις συχνότητες και τις σχετικές συχνότητες και τα αντίστοιχα διαγράμματα σχετικών συχνοτήτων. Χαρακτηριστικό είναι ότι για τη θετική στάση δεν υπάρχει η απάντηση «διαφωνώ απολύτως», ενώ η απάντηση διαφωνώ συγκεντρώνει πολύ μικρές συχνότητες. Από τον Πίνακα 5.6 και το Σχήμα 5.1, διαφαίνεται ότι η κατανομή για τις συνιστώσες της παρουσιάζει τις μεγαλύτερες συχνότητες στην απάντηση «Συμφωνώ». Συγκεκριμένα, με το ότι «η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα αυξάνει το ενδιαφέρον των μαθητών για το αντικείμενο διδασκαλίας» συμφωνούν 109 συμμετέχοντες (54%), με το ότι «η χρήση των ΤΠΕ ενισχύει τη συμμετοχή των μαθητών στο μάθημα» συμφωνούν 118 συμμετέχοντες (58,4%), με το ότι «η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα βελτιώνει τις τεχνικές δεξιότητες των μαθητών» συμφωνούν 123 συμμετέχοντες (60,9%) και με το ότι «η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα αναπτύσσει τις μαθησιακές δεξιότητες των μαθητών» συμφωνούν 103 συμμετέχοντες (51%).

Πίνακας 5.6 : Κατανομή απαντήσεων για θετική στάση εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ

		Διαφωνώ	Δεν έχω αποφασίσει	Συμφωνώ	Συμφωνώ απολύτως	Σύνολο
Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα αυξάνει το ενδιαφέρον των μαθητών για το αντικείμενο διδασκαλίας	Συχνότητα	2	9	109	82	202
	%	1,0	4,5	54,0	40,6	100,0
Η χρήση των ΤΠΕ ενισχύει τη συμμετοχή των μαθητών στο μάθημα	Συχνότητα	4	13	118	67	202
	%	2,0	6,4	58,4	33,2	100,0
Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα βελτιώνει τις τεχνικές δεξιότητες των μαθητών	Συχνότητα	12	33	123	34	202
	%	5,9	16,3	60,9	16,8	100,0
Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα αναπτύσσει τις μαθησιακές δεξιότητες των μαθητών (κριτική ικανότητα, αναλυτική-συνθετική σκέψη, συνεργασία κ.α.)	Συχνότητα	19	44	103	32	202
	%	9,4	21,8	51,0	15,8	100,0

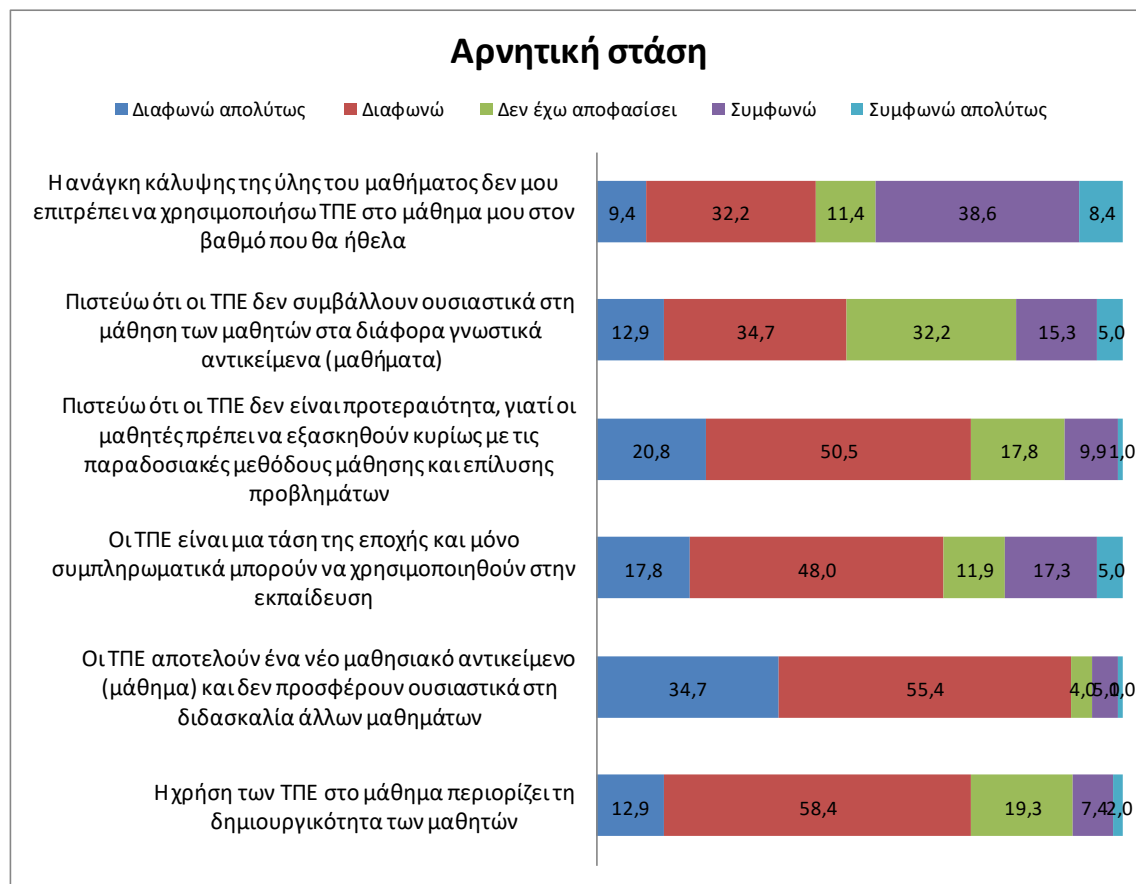
Σχήμα 5.1 : Κατανομή απαντήσεων για θετική στάση εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ

Από την άλλη πλευρά, οι ερωτήσεις που αποτελούν τον παράγοντα «αρνητική στάση», συγκεντρώνουν πολύ μικρές συχνότητες στις απαντήσεις που δηλώνουν συμφωνία και πολύ μεγάλες συχνότητες στις απαντήσεις που δηλώνουν διαφωνία. Πράγματι, από τον Πίνακα 5.7 και το Σχήμα 5.2 παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων διαφωνεί ή διαφωνεί απόλυτα με το ότι «Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα περιορίζει τη δημιουργικότητα των μαθητών» (118 άτομα 58,4% διαφωνούν), με το ότι «Οι ΤΠΕ αποτελούν ένα νέο μαθησιακό αντικείμενο (μάθημα) και δεν προσφέρουν ουσιαστικά στη διδασκαλία άλλων μαθημάτων» (112 άτομα διαφωνούν, 55,4%), επίσης με το ότι «Οι ΤΠΕ είναι μια τάση της εποχής και μόνο συμπληρωματικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην εκπαίδευση» (97 άτομα διαφωνούν, 48%), με το ότι «οι ΤΠΕ δεν είναι προτεραιότητα, γιατί οι μαθητές πρέπει να εξασκηθούν κυρίως με τις παραδοσιακές μεθόδους μάθησης και επίλυσης προβλημάτων», (102 συμμετέχοντες διαφωνούν, 50,5%), και με το ότι «οι ΤΠΕ δεν συμβάλλουν ουσιαστικά στη μάθηση των μαθητών στα διάφορα γνωστικά αντικείμενα» (70 άτομα, 34,7% διαφωνούν και 26 -12,9% διαφωνούν απόλυτα).

Πίνακας 5.7 Κατανομή απαντήσεων για αρνητική στάση εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ

		Διαφωνώ απολύτως	Διαφωνώ	Δεν έχω αποφασίσει	Συμφωνώ	Συμφωνώ απολύτως	Σύνολο
Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα περιορίζει τη δημιουργικότητα των μαθητών	Συχνότητα	26	118	39	15	4	202
	%	12,9	58,4	19,3	7,4	2,0	100,0
Οι ΤΠΕ αποτελούν ένα νέο μαθησιακό αντικείμενο (μάθημα) και δεν προσφέρουν ουσιαστικά στη διδασκαλία άλλων μαθημάτων	Συχνότητα	70	112	8	10	2	202
	%	34,7	55,4	4,0	5,0	1,0	100,0
Οι ΤΠΕ είναι μια τάση της εποχής και μόνο συμπληρωματικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην εκπαίδευση	Συχνότητα	36	97	24	35	10	202
	%	17,8	48,0	11,9	17,3	5,0	100,0
Πιστεύω ότι οι ΤΠΕ δεν είναι προτεραιότητα, γιατί οι μαθητές πρέπει να εξασκηθούν κυρίως με τις παραδοσιακές μεθόδους μάθησης και επίλυσης προβλημάτων	Συχνότητα	42	102	36	20	2	202
	%	20,8	50,5	17,8	9,9	1,0	100,0
Πιστεύω ότι οι ΤΠΕ δεν συμβάλλουν ουσιαστικά στη μάθηση των μαθητών στα διάφορα γνωστικά αντικείμενα (μαθήματα)	Συχνότητα	26	70	65	31	10	202
	%	12,9	34,7	32,2	15,3	5,0	100,0
* Η ανάγκη κάλυψης της ύλης του μαθήματος δεν μου επιτρέπει να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στο μάθημα μου στον βαθμό που θα ήθελα	Συχνότητα	19	65	23	78	17	202
	%	9,4	32,2	11,4	38,6	8,4	100,0

Τέλος*, στον Πίνακα συμπεριλαμβάνεται η δήλωση «Η ανάγκη κάλυψης της ύλης του μαθήματος δεν μου επιτρέπει να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στο μάθημα μου στον βαθμό που θα ήθελα» η οποία δεν αποτελεί αρνητική στάση, αλλά εν τούτοις, δείχνει μια δυσκολία στην εφαρμογή της χρήσης των ΤΠΕ. Για αυτήν την πρόταση, οι απαντήσεις είναι αρκετά καταναμημένες, με την επικρατούσα να είναι η απάντηση «Συμφωνώ» (78 συμμετέχοντες, 38,6%), ακολουθούμενη από την απάντηση «διαφωνώ» (65 συμμετέχοντες, 32,2%).

Σχήμα 5.2 : Κατανομή απαντήσεων για αρνητική στάση εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ

(β) Βαθμός ετοιμότητας των εκπαιδευτικών σχετικά με την ένταξη ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία:

Από τον Πίνακα 5.8 που ακολουθεί, παρατηρείται ότι οι εκπαιδευτικοί εκφράζουν έναν υψηλό βαθμό αυτοπεποίθησης σε σχέση με τις ικανότητές τους να χρησιμοποιήσουν στη διδασκαλία ΤΠΕ, να βοηθούν και να υποστηρίζουν τους μαθητές τους, για δραστηριότητες που σχετίζονται με ΤΠΕ και με το διαδίκτυο, όπως και το ότι μπορούν να επιλύουν προβλήματα σχετικά με την χρήση ΤΠΕ στο μάθημα. Πράγματι, ο μέσος συμφωνίας για τα θέματα που αφορούν ασφάλεια είναι 4,09 (ΤΑ=,545) ενώ για εκείνα που αφορούν άγχος, φόβο και ανασφάλεια είναι 2,43 (ΤΑ-,847).

Πίνακας 5.8 Περιγραφικά μέτρα για παράγοντες βαθμού ετοιμότητας των εκπαιδευτικών σχετικά με την ένταξη ΤΠΕ

	Μέσος	Τυπική Απόκλιση
ανασφάλεια στη χρήση	2,43	,847
ασφάλεια στη χρήση	4,09	,545
Valid N (listwise)		

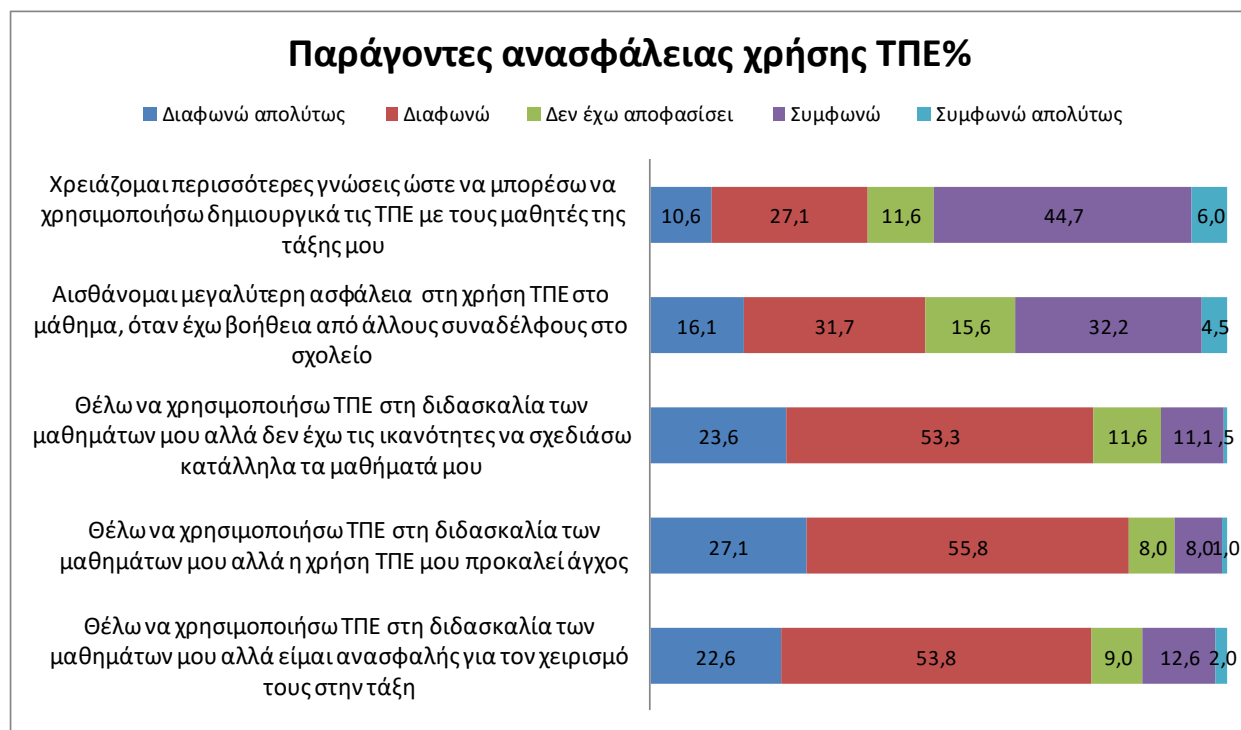
Επιπλέον, από τις κατανομές συχνοτήτων και σχετικών συχνοτήτων των απαντήσεων στις ερωτήσεις που ανιχνεύουν μικρό βαθμό ετοιμότητας στη χρήση ΤΠΕ, άγχος και φόβο, διαφαίνεται ότι οι μεγαλύτερες συχνότητες (επικρατούσες απαντήσεις) αντιστοιχούν στην απάντηση «διαφωνώ» στις περισσότερες περιπτώσεις. Συγκεκριμένα, 107 άτομα (53,8%) διαφωνούν με την δήλωση ότι «Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθημάτων μου αλλά είμαι ανασφαλής για τον χειρισμό τους στην τάξη». Επίσης, 111 άτομα (55,8%) διαφωνούν με τη δήλωση ότι «Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθημάτων μου αλλά η χρήση ΤΠΕ μου προκαλεί άγχος», 106 άτομα (53,3%) διαφωνούν με τη δήλωση «Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθημάτων μου αλλά δεν έχω τις ικανότητες να σχεδιάσω κατάλληλα τα μαθήματά μου». Από την άλλη πλευρά, οι συμμετέχοντες τείνουν να συμφωνούν ότι αισθάνονται μεγαλύτερη ασφάλεια στη χρήση ΤΠΕ στο μάθημα, όταν έχουν βοήθεια από άλλους συναδέλφους στο σχολείο(η επικρατούσα απάντηση με ποσοστό 32,2% είναι συμφωνώ). Παρόμοια, οι εκπαιδευτικοί του δείγματος τείνουν να συμφωνούν (89

άτομα, 44,7% συμφωνούν) με το ότι «Χρειάζονται περισσότερες γνώσεις ώστε να μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν δημιουργικά τις ΤΠΕ με τους μαθητές της τάξης» (Πίνακας 5.9).

Πίνακας 5.9 Κατανομή απαντήσεων για αίσθηση ανασφάλειας στη χρήση ΤΠΕ

		Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Δεν έχω αποφασίσει	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Σύνολο	ΔΑ
Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθημάτων μου αλλά είμαι ανασφαλής για τον χειρισμό τους στην τάξη	Συχνότητα	45	107	18	25	4	199	3
	%	22,6	53,8	9,0	12,6	2,0	100,0	
Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθημάτων μου αλλά η χρήση ΤΠΕ μου προκαλεί άγχος	Συχνότητα	54	111	16	16	2	199	3
	%	27,1	55,8	8,0	8,0	1,0	100,0	
Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθημάτων μου αλλά δεν έχω τις ικανότητες να σχεδιάσω κατάλληλα τα μαθήματά μου	Συχνότητα	47	106	23	22	1	199	3
	%	23,6	53,3	11,6	11,1	,5	100,0	
Αισθάνομαι μεγαλύτερη ασφάλεια στη χρήση ΤΠΕ στο μάθημα, όταν έχω βοήθεια από άλλους συναδέλφους στο σχολείο	Συχνότητα	32	63	31	64	9	199	3
	%	16,1	31,7	15,6	32,2	4,5	100,0	
Χρειάζομαι περισσότερες γνώσεις ώστε να μπορέσω να χρησιμοποιήσω δημιουργικά τις ΤΠΕ με τους μαθητές της τάξης μου	Συχνότητα	21	54	23	89	12	199	3
	%	10,6	27,1	11,6	44,7	6,0	100,0	

Οι απαντήσεις αυτές φαίνονται διαγραμματικά, στο Σχήμα5.3

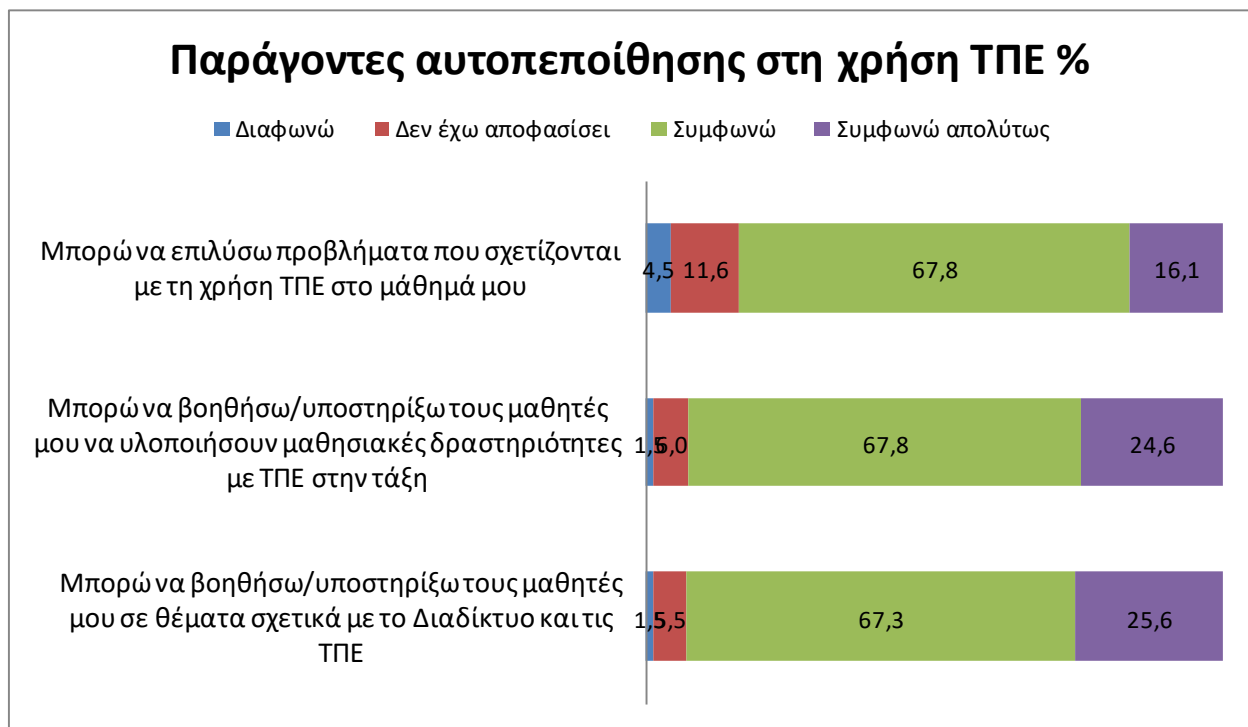
Σχήμα 5.3 Κατανομή απαντήσεων για αίσθηση ανασφάλειας στη χρήση ΤΠΕ

Ο Πίνακας 5.10 που ακολουθεί, περιλαμβάνει τις απαντήσεις στις ερωτήσεις που αποτελούν τον παράγοντα αυτοπεποίθηση (ή υψηλός βαθμός ετοιμότητας) των εκπαιδευτικών σχετικά με την ένταξη ΤΠΕ στο μάθημα. Από αυτόν φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (>67%) των συμμετεχόντων συμφωνούν ότι μπορούν να βοηθήσουν και να υποστηρίξουν τους μαθητές σε θέματα σχετικά με το Διαδίκτυο και τις ΤΠΕ, να τους βοηθήσουν να υλοποιήσουν μαθησιακές δραστηριότητες με ΤΠΕ στην τάξη, όπως και να επιλύσουν προβλήματα που σχετίζονται με τη χρήση ΤΠΕ στο μάθημά τους. Χαρακτηριστικό, επίσης είναι ότι για καμία από τις δηλώσεις αυτές δεν καταγράφηκε απάντηση «διαφωνώ απολύτως».

Πίνακας 5.10 Κατανομή απαντήσεων για αίσθηση ασφάλειας και ετοιμότητας στη χρήση ΤΠΕ

		Διαφωνώ	Δεν έχω αποφασίσει	Συμφωνώ	Συμφωνώ απολύτως	Total	ΔΑ
Μπορώ να βοηθήσω/υποστηρίξω τους μαθητές μου σε θέματα σχετικά με το Διαδίκτυο και τις ΤΠΕ	Συχνότητα	3	11	134	51	199	3
	%	1,5	5,5	67,3	25,6	100,0	
Μπορώ να βοηθήσω/υποστηρίξω τους μαθητές μου να υλοποιήσουν μαθησιακές δραστηριότητες με ΤΠΕ στην τάξη	Συχνότητα	3	12	135	49	199	3
	%	1,5	6,0	67,8	24,6	100,0	
Μπορώ να επιλύσω προβλήματα που σχετίζονται με τη χρήση ΤΠΕ στο μάθημά μου	Συχνότητα	9	23	135	32	199	3
	%	4,5	11,6	67,8	16,1	100,0	

Οι απαντήσεις αυτές αναπαριστώνται στο Σχήμα 5.4

Σχήμα 5.4 Κατανομή απαντήσεων για αίσθηση αυτοπεποίθησης στη χρήση ΤΠΕ

(γ) απόψεις για το ρόλο και του διευθυντή / ηγέτη στην ένταξη των ΤΠΕ

Σε σχέση με τις απόψεις των συμμετεχόντων γύρω από το ρόλο του διευθυντή ως μάνατζερ, ως ηγέτη και ως εκτελεστικού διεκπεραιωτή αποφάσεων που λαμβάνονται ανωτέρω, οι μέσοι των απαντήσεων έχουν ως ακολούθως (Πίνακας 5.11):

Ο μεγαλύτερος βαθμός συμφωνίας είναι για τον ρόλο του διευθυντή – ηγέτη, οποίος εμπνέει και στηρίζει τους εκπαιδευτικούς, σχηματίζει το όραμα, και δημιουργεί ένα θετικό κλίμα και κουλτούρα στο σχολείο (M=3,85 TA=,691). Ακολουθεί ο ρόλος του διευθυντή manager, ο οποίος έχει την ευθύνη για την προμήθεια, εγκατάσταση, προγραμματισμό, χρήση των ΤΠΕ στο σχολείο (M=3,40 TA=,717). Ακολουθεί η άποψη ότι η χρήση των ΤΠΕ είναι υπόθεση του εκπαιδευτικού κάθε τάξης, θέση η οποία συγκεντρώνει μια μέση, κατά μάτσο όρο συμφωνία από τους εκπαιδευτικούς του δείγματος. Λιγότερο συμφωνούν οι συμμετέχοντες ότι οι ΤΠΕ και η ένταξή τους στα σχολεία είναι θέμα της Πολιτείας (M=2,71 TA=1,10) και ο διευθυντής θα πρέπει να απέχει από αυτό και να περιορίζεται στην αξιοποίησή τους (M=2,21 TA=1,01)- (Πίνακας 5.16):

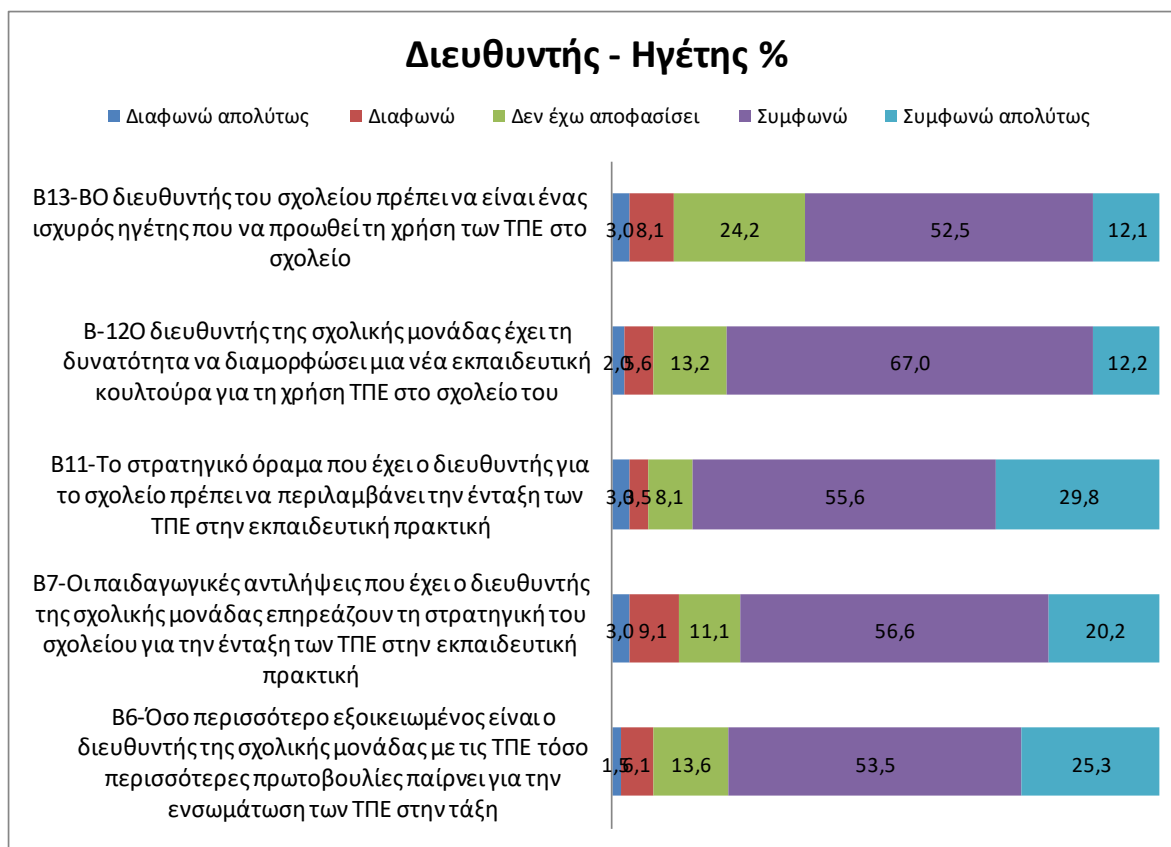
Πίνακας 5.11. Περιγραφικά μέτρα για τις απόψεις για το ρόλο του διευθυντή σε σχέση με ΤΠΕ

	Μέσος	Τυπική Απόκλιση
Διευθυντής – ηγέτης	3,85	,691
καθοριστικός ρόλος (διευθυντή)	3,40	,717
B8-Η ευθύνη του διευθυντή πρέπει να περιορίζεται στην αξιοποίηση των ΤΠΕ για την υποστήριξη του διοικητικού του έργου	2,21	1,01
B-9Η ένταξη των ΤΠΕ στα σχολεία είναι αποκλειστική ευθύνη της Πολιτείας και όχι του διευθυντή της σχολικής μονάδας	2,77	1,10
B1- Η ένταξη των ΤΠΕ σε ένα σχολείο είναι υπόθεση του εκπαιδευτικού κάθε τάξης	3,02	1,11

Οι κατανομές των απαντήσεων που σχετίζονται με τον ρόλο του ηγέτη παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.12. Από αυτόν παρατηρείται ότι οι συμμετέχοντες σε μεγάλο βαθμό συμφωνούν με όλα τα χαρακτηριστικά του αποτελούν τις συνιστώσες του παράγοντα. Συγκεκριμένα, 106 συμμετέχοντες (53,5%) συμφωνούν και 50 (25,3%) συμφωνούν απόλυτα ότι «Όσο περισσότερο εξοικειωμένος είναι ο διευθυντής της σχολικής μονάδας με τις ΤΠΕ τόσο περισσότερες πρωτοβουλίες παίρνει για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην τάξη». Επίσης, 112+40=152 συμμετέχοντες (76,8%) συμφωνούν ή συμφωνούν απολύτως ότι «Οι παιδαγωγικές αντιλήψεις που έχει ο διευθυντής της σχολικής μονάδας επηρεάζουν τη στρατηγική του σχολείου για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική». Ακόμα, 110+59=169 άτομα (85,4%) συμφωνούν ή συμφωνούν απολύτως ότι «Το στρατηγικό όραμα που έχει ο διευθυντής για το σχολείο πρέπει να περιλαμβάνει την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική», 156 (79,2%) συμφωνούν ή συμφωνούν απολύτως ότι «Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας έχει τη δυνατότητα να διαμορφώσει μια νέα εκπαιδευτική κουλτούρα για τη χρήση ΤΠΕ» και τέλος 128 συμμετέχοντες (64,6%) συμφωνούν ή συμφωνούν απολύτως ότι «Ο διευθυντής του σχολείου πρέπει να είναι ένας ισχυρός ηγέτης που να προωθεί τη χρήση των ΤΠΕ στο σχολείο».

Πίνακας 5.12: Κατανομή απαντήσεων για το ρόλο του ηγέτη αναφορικά με την ένταξη ΤΠΕ

		Διαφω νώ απολύτ ως	Διαφωνώ	Δεν έχω αποφασίσε ι	Συμφων ώ	Συμφων ώ απολύτ ως	ΔΑ	Σύνολ ο
B6-Όσο περισσότερο εξοικειωμένος είναι ο διευθυντής της σχολικής μονάδας με τις ΤΠΕ τόσο περισσότερες πρωτοβουλίες παίρνει για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην τάξη	Συχνότ ητα	3	12	27	106	50	4	202
	%	1,5	6,1	13,6	53,5	25,3		
B7-Οι παιδαγωγικές αντιλήψεις που έχει ο διευθυντής της σχολικής μονάδας επηρεάζουν τη στρατηγική του σχολείου για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική	Συχνότ ητα	6	18	22	112	40	4	202
	%	3,0	9,1	11,1	56,6	20,2		
B11-Το στρατηγικό όραμα που έχει ο διευθυντής για το σχολείο πρέπει να περιλαμβάνει την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική	Συχνότ ητα	6	7	16	110	59	4	202
	%	3,0	3,5	8,1	55,6	29,8		
B-12Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας έχει τη δυνατότητα να διαμορφώσει μια νέα εκπαιδευτική κουλτούρα για τη χρήση ΤΠΕ στο σχολείο του	Συχνότ ητα	4	11	26	132	24	5	202
	%	2,0	5,6	13,2	67,0	12,2		
B13-Ο διευθυντής του σχολείου πρέπει να είναι ένας ισχυρός ηγέτης που να προωθεί τη χρήση των ΤΠΕ στο σχολείο	Συχνότ ητα	6	16	48	104	24	4	202
	%	3,0	8,1	24,2	52,5	12,1		

Σχήμα 5.5: Κατανομή απαντήσεων για το ρόλο του ηγέτη αναφορικά με την ένταξη ΤΠΕ

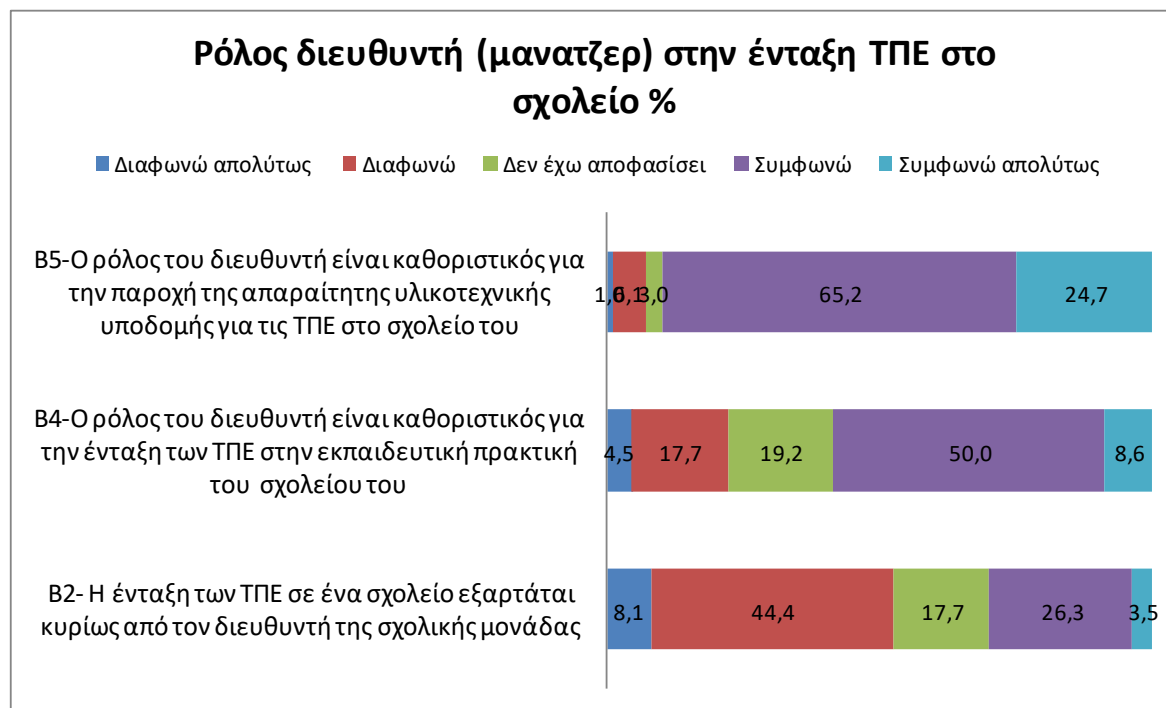
Σχετικά με το ρόλο του διευθυντή ως καθοριστικού παράγοντα για την ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο, διαφοροποιημένη από αυτήν του ηγέτη, με την έννοια ότι άπτεται στην ένταξη των ΤΠΕ, και την παροχή της απαραίτητης υποδομής (δηλαδή ως διευθυντή -καθοριστικού μάνατζερ- σε αντιδιαστολή με τον ηγέτη) οι απόψεις εμφανίζονται περισσότερο μετριασμένες. Συγκριμένα, σε σχέση με την πρόταση «Η ένταξη των ΤΠΕ σε ένα σχολείο εξαρτάται κυρίως από τον διευθυντή της σχολικής μονάδας», η επικρατούσα απάντηση (88 συμμετέχοντες, 44,4%) είναι «διαφωνώ», δίνοντας την εικόνα ενός μεγάλου τμήματος του δείγματος να έχει διαφορετική άποψη. Αντιθέτως, παρόλο που μεγάλο τμήμα του δείγματος δεν συμφωνεί ότι η ένταξη των ΤΠΕ εξαρτάται από τον διευθυντή, εν τούτοις ένα μεγαλύτερο τμήμα (99 άτομα, 50% των έγκυρων απαντήσεων) συμφωνεί ότι «Ο ρόλος του διευθυντή είναι καθοριστικός για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική του σχολείου του». Διαφαίνεται λοιπόν, ότι η άποψη του δείγματος τείνει να είναι ότι ενώ ο ρόλος του διευθυντή είναι καθοριστικός, τελικά

δεν είναι και ο κύριος παράγοντας από τον οποίο εξαρτάται. Τέλος, ο Πίνακας 5.13 παρουσιάζει ότι 178 άτομα (89,9%) συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα ότι «Ο ρόλος του διευθυντή είναι καθοριστικός για την παροχή της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής για τις ΤΠΕ στο σχολείο του».

Πίνακας 5.13: Κατανομή απαντήσεων για το ρόλο του διευθυντή (καθοριστικού μάντζερ) αναφορικά με την ένταξη ΤΠΕ

		Διαφω νώ απολύτ ως	Διαφω νώ	Δεν έχω αποφασί σει	Συμφω νώ	Συμφω νώ απολύτ ως	ΔΑ	Σύνο λο
B2- Η ένταξη των ΤΠΕ σε ένα σχολείο εξαρτάται κυρίως από τον διευθυντή της σχολικής μονάδας	Συχνότητα	16	88	35	52	7	4	202
	%	8,1	44,4	17,7	26,3	3,5		
B4-Ο ρόλος του διευθυντή είναι καθοριστικός για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική του σχολείου του	Συχνότητα	9	35	38	99	17	4	202
	%	4,5	17,7	19,2	50,0	8,6		
B5-Ο ρόλος του διευθυντή είναι καθοριστικός για την παροχή της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής για τις ΤΠΕ στο σχολείο του	Συχνότητα	2	12	6	129	49	4	202
	%	1,0	6,1	3,0	65,2	24,7		

Το Σχήμα 5.6 που ακολουθεί, παρουσιάζει την κατανομή των απαντήσεων για το ρόλο του διευθυντή/μάντζερ αναφορικά με την ένταξη ΤΠΕ στο σχολείο.

Σχήμα 5.6: Κατανομή απαντήσεων για το ρόλο του διευθυντή (καθοριστικού μάντζερ) αναφορικά με την ένταξη ΤΠΕ

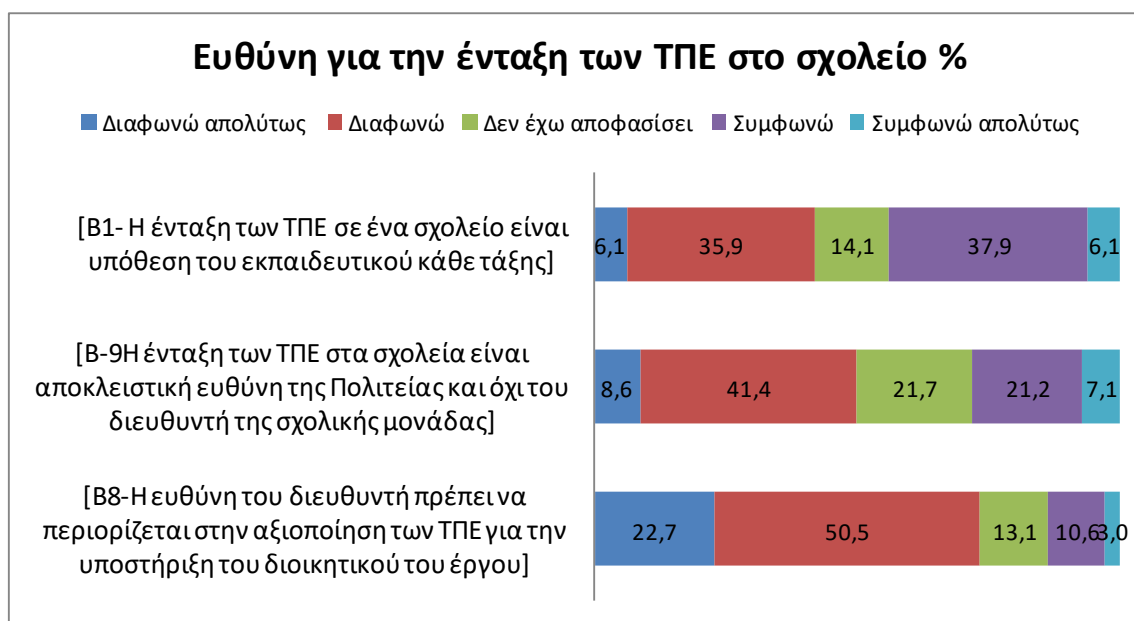
Ως τελευταίο μέρος αυτού του τμήματος, παρουσιάζονται τα περιγραφικά στατιστικά αποτελέσματα από τις απαντήσεις που διερευνούν τις απόψεις των συμμετεχόντων γύρω από το ρόλο που παίζουν άλλοι παράγοντες, που αφήνουν τον διευθυντή της σχολικής μονάδας απλό διεκπεραιωτή, για την ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο. Από τον Πίνακα 5.14 παρατηρείται ότι οι απόψεις των συμμετεχόντων δεν είναι σύμφωνες με το ότι «Η ευθύνη του διευθυντή πρέπει να περιορίζεται στην αξιοποίηση των ΤΠΕ για την υποστήριξη του διοικητικού του έργου» (73,2% διαφωνούν ή διαφωνούν απολύτως), και σε μεγάλο βαθμό ούτε με το ότι «Η ένταξη των ΤΠΕ στα σχολεία είναι αποκλειστική ευθύνη της Πολιτείας και όχι του διευθυντή της σχολικής μονάδας» (50% διαφωνούν ή διαφωνούν απόλυτα, ενώ 28,3% συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα). Επίσης, οι απόψεις μοιράζονται γύρω από το αν, «Η ένταξη των ΤΠΕ σε ένα σχολείο

είναι υπόθεση του εκπαιδευτικού κάθε τάξης» (41,9% τείνουν να διαφωνούν, και 43,9% τείνουν να συμφωνούν, ενώ ένα ποσοστό 21,1% απάντησε ότι δεν έχει αποφασίσει).

Πίνακας 5.14: Κατανομή απαντήσεων για το ποιός έχει την ευθύνη για την ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο

		Διαφ ωνώ απολ ύτως	Διαφ ωνώ	Δεν έχω αποφα σίσει	Συμφ ωνώ	Συμφ ωνώ απολ ύτως	ΔΑ	Σύν ολο
B8-Η ευθύνη του διευθυντή πρέπει να περιορίζεται στην αξιοποίηση των ΤΠΕ για την υποστήριξη του διοικητικού του έργου	Συχνό τητα %	45 22,7	100 50,5	26 13,1	21 10,6	6 3,0	4	202
B-9Η ένταξη των ΤΠΕ στα σχολεία είναι αποκλειστική ευθύνη της Πολιτείας και όχι του διευθυντή της σχολικής μονάδας	Συχνό τητα %	17 8,6	82 41,4	43 21,7	42 21,2	14 7,1	4	202
B1- Η ένταξη των ΤΠΕ σε ένα σχολείο είναι υπόθεση του εκπαιδευτικού κάθε τάξης	Συχνό τητα %	12 6,1	71 35,9	28 14,1	75 37,9	12 6,1	4	202

Οι απαντήσεις αυτές απουσιάζονται και το Σχήμα 5.7.

Σχήμα 5.7: Κατανομή απαντήσεων για το ποιός έχει την ευθύνη για την ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο

Δυο ερωτήσεις / προτάσεις που έχουν αρκετό ενδιαφέρον σε αυτήν την ενότητα του ερωτηματολογίου είναι οι ακόλουθες (που δεν εντάχθηκαν σε κάποιον από τους παράγοντες που αναλύθηκαν): Συγκεκριμένα, με την πρόταση «Το βασικό πρόβλημα για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική του σχολείου είναι η βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής», συμφωνεί το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων του δείγματος (148 άτομα, 74,7%) συμφωνούν ή συμφωνούν απολύτως (Πίνακας 5.2015)

Πίνακας 5.15 Βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής

	Συχνότητα	%
Διαφωνώ	33	16,7
Δεν έχω αποφασίσει	17	8,6
Συμφωνώ	100	50,5
Συμφωνώ απολύτως	48	24,2
Σύνολο	198	100,0
ΔΑ	4	
Σύνολο	202	

Σχετικά με την πρόταση «Η ένταξη των ΤΠΕ στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική δεν αποτελεί προτεραιότητα για το σχολείο μου», ένα μεγάλο μέρος του δείγματος (58,6%) διαφωνεί ή διαφωνεί απολύτως, υποδεικνύοντας ότι η ένταξη των ΤΠΕ στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική είναι προτεραιότητα για πολλά σχολεία (Πίνακας 5.16).

Πίνακας 5.16: Η ένταξη των ΤΠΕ στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική δεν αποτελεί προτεραιότητα για το σχολείο μου

	Συχνότητα	%
Διαφωνώ απολύτως	20	10,1
Διαφωνώ	96	48,5
Δεν έχω αποφασίσει	21	10,6
Συμφωνώ	49	24,7
Συμφωνώ απολύτως	12	6,1
Σύνολο	198	100,0
ΔΑ	4	
Σύνολο	202	

Η τελευταία ομάδα κλειστού τύπου ερωτήσεων του ερωτηματολογίου αναφέρεται στο τι θα περίμεναν οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί από την διοίκηση και τους συναδέλφους τους σε σχέση με την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Ο Πίνακας 5.17 δείχνει τα περιγραφικά στοιχεία των παραγόντων που εκφράζουν τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών από τον διευθυντή και τους φορείς εκπαίδευσης και αυτές από τους συναδέλφους τους. Από τον Πίνακα 5.17 παρατηρείται ότι οι συμμετέχοντες προσδοκούν περισσότερες ενέργειες (στήριξης και πρωτοβουλιών) από τη διοίκηση (M=3,236, TA=,893), παρά από τους συναδέλφους τους (M=3,020, TA=1,024). Η διαφορά αυτή είναι στατιστικά σημαντική (Paired Samples t-test t=5,284, p=,000).

Πίνακας 5.17: Περιγραφικά μέτρα από παράγοντες που εκφράζουν τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών

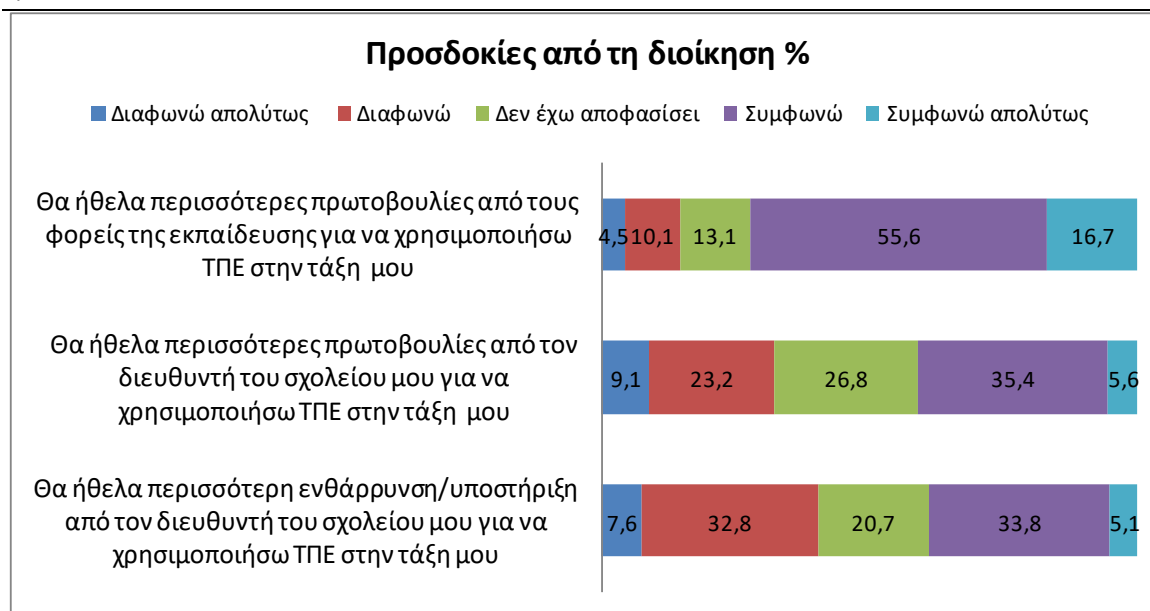
	Μέσος	Τυπική απόκλιση
προσδοκίες από διευθυντή και φορείς	3,236	,893
προσδοκίες από συναδέλφους	3,020	1,024
Valid N (listwise)		

Τα αποτελέσματα από τις συνιστώσες του παράγοντα «Προσδοκίες από τη διοίκηση», εμφανίζονται στον Πίνακα 5.18 και το Σχήμα 5.8. Παρατηρείται ότι 80 συμμετέχοντες (40,4%) διαφωνούν ή διαφωνούν απολύτως με τη δήλωση «Θα ήθελα περισσότερη ενθάρρυνση/υποστήριξη από τον διευθυντή του σχολείου μου για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου», 41 άτομα (20,8%) δεν έχουν αποφασίσει και 77 άτομα (38,9%) συμφωνούν ή συμφωνούν απολύτως, κάτι που δείχνει μοιρασμένες απαντήσεις. Οι απαντήσεις είναι περισσότερο θετικές για τη δήλωση «Θα ήθελα περισσότερες πρωτοβουλίες από τον διευθυντή του σχολείου μου για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου» (81 συμμετέχοντες 40,9% τείνουν στη συμφωνία, ενώ 46, 32,3% τείνουν στην διαφωνία). Προφανής είναι η διαφορά για την τρίτη συνιστώσα «Θα ήθελα περισσότερες πρωτοβουλίες από τους φορείς της εκπαίδευσης για να

χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου», με την οποία συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα 143 (72,2%) συμμετέχοντες. Οι τάσεις αυτές διαφαίνονται και από τον Πίνακα 5.23.

Πίνακας 5.18 Προσδοκίες από τη διοίκηση

		Διαφωνώ απολύτως	Διαφωνώ	Δεν έχω αποφασίσει	Συμφωνώ	Συμφωνώ απολύτως	ΔΑ	Σύνολο
Θα ήθελα περισσότερη ενθάρρυνση/υποστήριξη από τον διευθυντή του σχολείου μου για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου	Συχνότητα	15	65	41	67	10	4	202
	%	7,6	32,8	20,7	33,8	5,1		
Θα ήθελα περισσότερες πρωτοβουλίες από τον διευθυντή του σχολείου μου για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου	Συχνότητα	18	46	53	70	11	4	202
	%	9,1	23,2	26,8	35,4	5,6		
Θα ήθελα περισσότερες πρωτοβουλίες από τους φορείς της εκπαίδευσης για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου	Συχνότητα	9	20	26	110	33	4	202
	%	4,5	10,1	13,1	55,6	16,7		

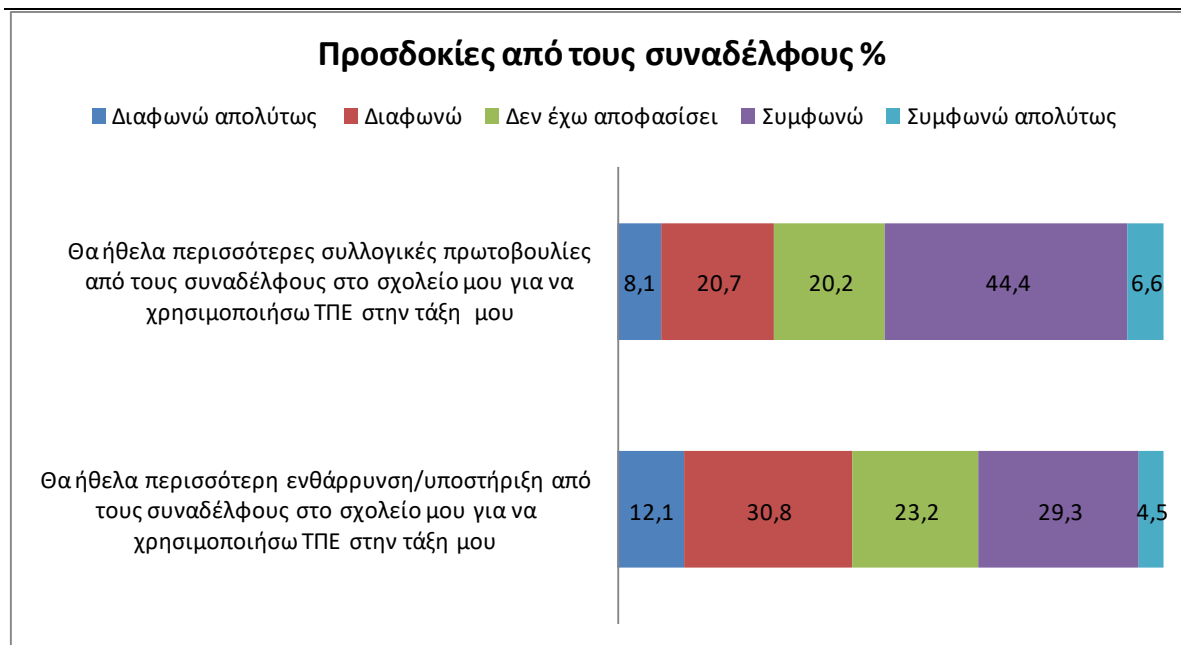

Σχήμα 5.8 Προσδοκίες από τη διοίκηση

Τα αποτελέσματα από τις συνιστώσες του παράγοντα «Προσδοκίες από τους συναδέλφους», εμφανίζονται στον Πίνακα 5.19 και το Σχήμα 5.9. Από αυτά φαίνεται ότι αναφορικά με την προσδοκία υποστήριξης το δείγμα τείνει προς την διαφωνία, ενώ για τις πρωτοβουλίες το δείγμα τείνει προς τη συμφωνία.

Πίνακας 5.19: Προσδοκίες από τους συναδέλφους

		Διαφωνώ απολύτως	Διαφωνώ	Δεν έχω αποφασίσει	Συμφωνώ	Συμφωνώ απολύτως	ΔΑ	Σύνολο
Θα ήθελα περισσότερη ενθάρρυνση/υποστήριξη από τους συναδέλφους στο σχολείο μου για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου	Συχνότητα	24	61	46	58	9	4	202
	%	12,1	30,8	23,2	29,3	4,5		
Θα ήθελα περισσότερες συλλογικές πρωτοβουλίες από τους συναδέλφους στο σχολείο μου για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου	Συχνότητα	16	41	40	88	13	4	202
	%	8,1	20,7	20,2	44,4	6,6		

Σχήμα 5.9: Προσδοκίες από τους συναδέλφους

Ως τελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου αναφέρεται η πρόταση «Η κρίση στη χώρα μας επηρεάζει αρνητικά τους εκπαιδευτικούς για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική». Η πρόταση αυτή έχει τη συμφωνία μεγάλης μερίδας των εκπαιδευτικών του δείγματος, δεδομένου ότι 70 συμμετέχοντες (35,4%) συμφωνούν και 20 συμμετέχοντες (10,1%) συμφωνούν απόλυτα, ενώ οι διαφωνούντες είναι 30,8% συνολικά.

Πίνακας 5.20: Η κρίση στη χώρα μας επηρεάζει αρνητικά τους εκπαιδευτικούς για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική

	Συχνότητα	%
Διαφωνώ απολύτως	8	4,0
Διαφωνώ	53	26,8
Δεν έχω αποφασίσει	47	23,7
Συμφωνώ	70	35,4
Συμφωνώ απολύτως	20	10,1
Σύνολο	198	100,0
ΔΑ	4	
Σύνολο	202	

5.2. Ανάλυση απαντήσεων στις ανοιχτές ερωτήσεις

Στο τέλος του ερωτηματολογίου περιλαμβάνονται τρεις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου. Η πρώτη διερευνά τις απόψεις των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών για τα εμπόδια στην ένταξη των ΤΠΕ. Τα εμπόδια που αναφέρθηκαν κυρίως από τους συμμετέχοντες περιγράφονται στον Πίνακα 5.21. Το κύριο εμπόδιο που αναφέρθηκε από το 63,9% των συμμετεχόντων είναι η ανεπαρκής υλικοτεχνική υποδομή, συμπεριλαμβανομένης και της έλλειψης κατάλληλου λογισμικού. Πολλές από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών αναφέρονται εμμέσως ή αμέσως στην έλλειψη χρηματοδότησης, προκειμένου να αποκτηθεί και να συντηρηθεί ο κατάλληλος εξοπλισμός και γενικότερα η υποδομή. Ακολουθεί η απάντηση που αναφέρει ότι η έλλειψη χρόνου, που κυρίως επιβάλλεται από την ανάγκη κάλυψης της ύλης όπως υπαγορεύει το αναλυτικό πρόγραμμα και δόθηκε από το 16,3% των συμμετεχόντων. Έπεται η απάντηση που αναφέρει την έλλειψη κατάλληλης κατάρτισης για την αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο (6,4%).

Πίνακας 5.21: Εμπόδιαστην ένταξη των ΤΠΕ στο Σχολείο

Εμπόδιο	Συχνότητα	% επί τωνσυμμετεχόντων
Υλικοτεχνική υποδομή και λογισμικά (χρηματοδότηση)	129	63,9%
χρόνος - αναλυτικό πρόγραμμα - ύλη	33	16,3%
ελλιπής κατάρτιση	13	6,4%
δυσπιστία - εξοικίωση - επίπεδομαθητών	5	2,5%
έλειψη βοήθειας - υποστήριξης- ενθάρρυνσης	5	2,5%
κλίμα σχολείου - κουλτούρα	3	1,5%
μεγάλος αριθμός μαθητών	3	1,5%
στάση του διευθυντή - διοίκησης	3	1,5%
στάση εκπαιδευτικών	2	1,0%

Επίσης, οι συμμετέχοντες ανέφεραν και άλλα εμπόδια, (από έναν συμμετέχοντα το καθένα) όπως: Μικρή ηλικία μαθητών, πρακτικές δυσκολίες ,χαμηλό επίπεδο ενδιαφέροντος των μαθητών, Διάσπαση προσοχής των μαθητών, οι ΤΠΕ είναι μόνο χάσιμο χρόνου (αρνητικός), οι ΤΠΕ είναι χρήσιμο αντικείμενο μόνο ως συμπλήρωμα, δεν χρησιμοποιώ ΤΠΕ, είναι περισσότερο για δευτερεύοντα μαθήματα, χρειάζεται προσωπικός χρόνος, και η άποψη ότι κάποια αντικείμενα χρειάζονται τον παραδοσιακό τρόπο. Επίσης, 12 άτομα απάντησαν «Κανένα εμπόδιο».

Στην ερώτηση για το ποιες είναι οι πρωτοβουλίες του διευθυντή/τριας που θεωρούνται απαραίτητες για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση, οι απαντήσεις που δόθηκαν κατά κύριο λόγο αναφέρονται στον Πίνακα 5.22. Η απάντηση που δόθηκε από το μεγαλύτερο μέρος των εκπαιδευτικών είναι ότι η κύρια πρωτοβουλία είναι ότι πρέπει να φροντίζει για την κάλυψη των υλικοτεχνικών υποδομών (από το 57,4 % του δείγματος). Ακολουθεί η απάντηση ότι οι πρωτοβουλίες θα πρέπει να περιλαμβάνουν την ενθάρρυνση και παρακίνηση εκπαιδευτικών (13,4%) και έπεται η απάντηση που αναφέρει ότι ο διευθυντής θα πρέπει να πάρει πρωτοβουλίες για την ενημέρωση και επιμόρφωση (του ιδίου και των εκπαιδευτικών).

Πίνακας 5.22: Πρωτοβουλίες του/της διευθυντή/τριας της σχολικής μονάδας απαραίτητες για την ένταξη των ΤΠΕ

Πρωτοβουλίες	Συχνότητα	% επί των συμμετεχόντων
κάλυψη υλικοτεχνικών υποδομών	116	57,4%
ενθάρρυνση - παρακίνηση εκπαιδευτικών	27	13,4%
ενημέρωση - επιμόρφωση	25	12,4%
χρηματοδότηση (χορηγίες 1)	22	10,9%
στάση - δημιουργία κουλτούρας - διάθεση-όραμα	14	6,9%
οργάνωση μαθητών, μαθημάτων - ωρολόγιο πρόγραμμα	6	3,0%
τεχνική υποστήριξη	3	1,5%
παράδειγμα προς μίμηση - πρωτοβουλίες	2	1,0%

Οι συμμετέχοντες επίσης ανέφεραν ως πιθανές πρωτοβουλίες: Επικοινωνία με οικία διεύθυνση και Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων, την κάλυψη όλων των παραγόντων που συμβάλλουν στην ένταξη των ΤΠΕ, Να πάρει την απόφαση ο διευθυντής να δώσει μερικές ώρες Ευέλικτης Ζώνης στις ΤΠΕ, να υπάρξουν εγκύκλιοι από την κεντρική διοίκηση, να είναι ενημερωμένος ο διευθυντής της σχολικής μονάδας, . 6 ερωτώμενοι εξέφρασαν την άποψη ότι είναι θέμα των εκπαιδευτικών να πάρουν πρωτοβουλίες για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία και όχι του διευθυντή. Επίσης μια απάντηση ήταν «Καμία! Αν το έκρινα σκόπιμο θα τις χρησιμοποιούσα μετά ή άνευ συγκαταθέσεως». Επίσης, μια απάντηση ήταν ότι η ένταξη των ΤΠΕ είναι θέμα υπουργείου και όχι διεύθυνσης σχολείου.

Αναφορικά με τις προτάσεις που θα έκαναν οι εκπαιδευτικοί στον διευθυντή / στην διευθύντρια για το πως θα βελτιώσει την ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο, οι απαντήσεις παρουσιάζονται στν Πίνακα 5.23. Η απάντηση με τη μεγαλύτερη συχνότητα είναι Υλικοτεχνική υποδομή (33,7%) των συμμετεχόντων, και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών (12,4%) και του /της διευθυντή/τριας (3,5%).

Πίνακας 5.23.Προτάσεις για την ένταξη των ΤΠΕ

Προτάσεις	Συχνότητα	% επί τωνσυμμετεχόντων
Υλικοτεχνική υποδομή	68	33,7%
επιμόρφωση (γενικά)	25	12,4%
επιμόρφωση του / τηςδιευθυντή /τριας	7	3,5%
ενθάρρυνση προς τους εκπαιδευτικούς	18	8,9%
θετική στάση - κλίμα - κουλτούρα - όραμα	15	7,4%
Διευκόλυνση εκπαιδευτικών - προσαρμογή προγράμματος	3	1,5%
ενημέρωση εκπαιδευτικών	3	1,5%
ενημέρωση διευθυντή	2	1,0%
χρηματοδότηση	8	4,0%
υποστήριξη εκπαιδευτικών (τεχνική και γενικότερη)	5	2,5%
Συνεργασία διάχυση της γνώσης (ενδοσχολική - από το δυναμικό του σχολείου)	5	2,5%
πρωτοβουλίες από μέρους του διευθυντή	4	2,0%
Προσπάθεια αξιοποίησης τεχνολογίας στην εκπαίδευση - οργάνωση	3	1,5%
Η/Υ σε κάθε εκπαιδευτικό	1	0,5%
Να γίνονται όλα τα μαθηματα μονο με χρήση ΤΠΕ	1	0,5%
χρόνος για τον διευθυντή (μέσω απεμπλοκής του από άλλα)	1	0,5%

Άλλες εκφράσεις που καταχωρήθηκαν ως απάντηση στην ερώτηση είναι «δεν θα έκανα καμία πρόταση», ή «καμία» ή αρνητικά σχόλια για την ένταξη των ΤΠΕ (Ο παραδοσιακός τρόπος διδασκαλίας με την άμεση επικοινωνία μαθητών-καθηγητών δεν μπορεί να αντικατασταθεί). Επίσης μια από τις προτάσεις ήταν να αφήσει το ζήτημα στη διακριτική ευχέρεια των εκπαιδευτικών. Επίσης προτάθηκαν ειδικές δράσεις, όπως συμμετοχή σε προγράμματα e-twinning, συνεργασία με ΣΓΚ, δημιουργία ιστοσελίδας σχολείου, επικοινωνία με διεύθυνση εκπαίδευσης, συμμετοχή του σχολείου σε ευρωπαϊκά προγράμματα .

5.3 Ανάλυση παραγόντων

Προκειμένου να γίνει η ανάλυση των δεδομένων της έρευνας στην κατεύθυνση των ερευνητικών στόχων, προηγήθηκε παραγοντική ανάλυση, προκειμένου, όπως αναλύθηκε στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας, να ομαδοποιηθούν κάποια στοιχεία και να μπορέσουν να προκύψουν συμπεράσματα με αποτελεσματικότερο τρόπο.

Αρχικά, έγινε διερευνητική παραγοντική ανάλυση (exploratory factor analysis) στην πρώτη ομάδα ερωτήσεων, η οποία διερευνά τη γενική στάση των συμμετεχόντων προς τις ΤΠΕ. Η ανάλυση έδωσε δυο παράγοντες με ιδιοτιμές μεγαλύτερες της μονάδας, οι οποίοι ερμηνεύουν το 54,38% της διακύμανσης, και δείκτη επάρκειας δειγματισμού $KMO=,844$ $p=,000$. Για την ανάλυση χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος κυρίων συνιστωσών (Principal Component Analysis) με περιστροφή Varimax. Οι παράγοντες που εξήχθησαν θα χρησιμοποιηθούν στην περεταίρω ανάλυση, με τιμές οι οποίες υπολογίζονται από τον αριθμητικό μέσο των τιμών των συνιστωσών τους. Στον Πίνακα 5.24 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι παράγοντες με τον υπολογισμένο δείκτη εσωτερικής συνάφειας Cronbach alpha, για τον καθένα.

Οι παράγοντες αυτοί είναι :

- **Θετική στάση ($\alpha=,827$) και**
- **Αρνητική ή επιφυλακτική στάση ($\alpha=,691$)**

Στη συνέχεια, ακολουθεί η ανάλυση των ερωτήσεων που σχετίζονται με την πρόθεση και την άποψη για τη δυνατότητα χρήσης των νέων τεχνολογιών από τους εκπαιδευτικούς του δείγματος. Η ανάλυση έδωσε τρεις παράγοντες (στην ουσία ο τρίτος αποτελείται από μια μόνο συνιστώσα), οι οποίοι ερμηνεύουν το 76,92% της συνολικής διακύμανσης. Ο δείκτης επάρκειας δειγματισμού υπολογίστηκε σε $KMO=,852$ $p=,000$ (Πίνακας 5.25).

Οι παράγοντες είναι:

- **Ανασφάλεια στη χρήση ΤΠΕ στην τάξη $\alpha=,876$**
- **Αυτοπεποίθηση στη χρήση ΤΠΕ στην τάξη $\alpha=,858$**

- **Στήριξη στην εμπειρία, παρά στις ΤΠΕ**

Πίνακας 5.24: Ανάλυση παραγόντων – στάση ως προς τις ΤΠΕ

Rotated Component Matrix^a

	Παράγοντες	
	1	2
Θετική στάση $\alpha=.827$		
Η χρήση των ΤΠΕ ενισχύει τη συμμετοχή των μαθητών στο μάθημα	,803	
Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα αυξάνει το ενδιαφέρον των μαθητών για το αντικείμενο διδασκαλίας	,789	
Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα αναπτύσσει τις μαθησιακές δεξιότητες των μαθητών (κριτική ικανότητα, αναλυτική-συνθετική σκέψη, συνεργασία κ.α.)	,785	
Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα βελτιώνει τις τεχνικές δεξιότητες των μαθητών	,731	
Αρνητική ή επιφυλακτική στάση $\alpha=.691$		
Η ανάγκη κάλυψης της ύλης του μαθήματος δεν μου επιτρέπει να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στο μάθημα μου στον βαθμό που θα ήθελα	,087	,655
Οι ΤΠΕ αποτελούν ένα νέο μαθησιακό αντικείμενο (μάθημα) και δεν προσφέρουν ουσιαστικά στη διδασκαλία άλλων μαθημάτων		,690
Πιστεύω ότι οι ΤΠΕ δεν συμβάλλουν ουσιαστικά στη μάθηση των μαθητών στα διάφορα γνωστικά αντικείμενα (μαθήματα)		,664
Οι ΤΠΕ είναι μια τάση της εποχής και μόνο συμπληρωματικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην εκπαίδευση		,559
Πιστεύω ότι οι ΤΠΕ δεν είναι προτεραιότητα, γιατί οι μαθητές πρέπει να εξασκηθούν κυρίως με τις παραδοσιακές μεθόδους μάθησης και επίλυσης προβλημάτων		,477
Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα περιορίζει τη δημιουργικότητα των μαθητών		,192
Ιδιοτιμές	4,24	1,20
% επί της διακύμανσης	42,39	11,99

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 3 iterations.

Πίνακας 5.25 Ανάλυση παραγόντων – αίσθηση ασφάλειας για τη χρήση ΤΠΕ

	Rotated Component Matrix ^a		
	Παράγοντες		
	1	2	3
Ανασφάλεια στη χρήση ΤΠΕ στην τάξη $\alpha=,876$			
[Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθημάτων μου αλλά η χρήση ΤΠΕ μου προκαλεί άγχος]	,817		
[Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθημάτων μου αλλά είμαι ανασφαλής για τον χειρισμό τους στην τάξη]	,811		
[Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθημάτων μου αλλά δεν έχω τις ικανότητες να σχεδιάσω κατάλληλα τα μαθήματά μου]	,796		
[Αισθάνομαι μεγαλύτερη ασφάλεια στη χρήση ΤΠΕ στο μάθημα, όταν έχω βοήθεια από άλλους συναδέλφους στο σχολείο]	,787		
[Χρειάζομαι περισσότερες γνώσεις ώστε να μπορέσω να χρησιμοποιήσω δημιουργικά τις ΤΠΕ με τους μαθητές της τάξης μου]	,734		
Αυτοπεποίθηση στη χρήση ΤΠΕ στην τάξη $\alpha=,858$			
[Μπορώ να βοηθήσω/υποστηρίξω τους μαθητές μου να υλοποιήσουν μαθησιακές δραστηριότητες με ΤΠΕ στην τάξη]		,907	
[Μπορώ να βοηθήσω/υποστηρίξω τους μαθητές μου σε θέματα σχετικά με το Διαδίκτυο και τις ΤΠΕ]		,871	
[Μπορώ να επιλύσω προβλήματα που σχετίζονται με τη χρήση ΤΠΕ στο μάθημά μου]		,727	
Στήριξη στην εμπειρία, παρά τις ΤΠΕ			
[Στη διδασκαλία μου προτιμώ να βασίζομαι στη γνώση και στην εκπαιδευτική μου εμπειρία και όχι τόσο στις ΤΠΕ]			,945
Ιδιοτιμές	4,71	1,18	1,03
% επί της διακύμανσης	52,35	13,12	11,46
Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.			
a. Rotation converged in 4 iterations.			

Σχετικά με την επόμενη ομάδα ερωτήσεων που αναφέρεται στο ρόλο του διευθυντή / ηγέτη σε σχέση με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία, με το ποιος είναι στην ουσία ο αποφασιστικός παράγοντας στη χρήση των ΤΠΕ (εκπαιδευτικός, διευθυντής, πολιτεία / κεντρική διοίκηση) και με τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών. Προκειμένου να διαπιστωθεί αν ο ηγετικός ρόλος του διευθυντή μπορεί να αποτελέσει έναν παράγοντα, έγινε επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση (confirmatory factor analysis).

Αρχικά για τον ηγετικό ρόλο του διευθυντή, που αφορά τη δημιουργία οράματος για καινοτόμες δράσεις και τη χρήση των ΤΠΕ, για την καλλιέργεια μιας θετικής κουλτούρας και ανάληψη πρωτοβουλιών, (5 ερωτήσεις) εξήχθη ένας παράγοντας, με υψηλές φορτίσεις των συνιστωσών του, που εξηγεί το 60,97% της διακύμανσης και έχει συντελεστή επάρκειας δειγματισμού $KMO=,801$ $p=,000$. Όλες οι συσχετίσεις μεταξύ των συνιστωσών του είναι θετικές ($>,36$) και στατιστικά σημαντικές ($p=,000$).

Πίνακας 5.26: Παραγοντική ανάλυση – ηγετικός ρόλος διευθυντή για την ένταξη ΤΠΕ

Component Matrix^a	
Ηγετικός ρόλος $\alpha=,838$	Παράγοντας
	1
B11-Το στρατηγικό όραμα που έχει ο διευθυντής για το σχολείο πρέπει να περιλαμβάνει την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική	,814
B7-Οι παιδαγωγικές αντιλήψεις που έχει ο διευθυντής της σχολικής μονάδας επηρεάζουν τη στρατηγική του σχολείου για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική	,807
B12-Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας έχει τη δυνατότητα να διαμορφώσει μια νέα εκπαιδευτική κουλτούρα για τη χρήση ΤΠΕ στο σχολείο του	,803
B13-Ο διευθυντής του σχολείου πρέπει να είναι ένασισχυρός ηγέτης που να προωθεί τη χρήση των ΤΠΕ στο σχολείο	,784
B6-Όσο περισσότερο εξοικειωμένος είναι ο διευθυντής της σχολικής μονάδας με τις ΤΠΕ τόσο περισσότερες πρωτοβουλίες παίρνει για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην τάξη	,690
Ιδιοτιμές	3,049
% της διακύμανσης	60,97

Extraction Method: Principal Component Analysis.
a. 1 components extracted.

Στη συνέχεια, οι ερωτήσεις που αντιπροσωπεύουν το ρόλο του διευθυντή της σχολικής μονάδας ως τεχνικού διευθυντικού ρόλου, αποτέλεσαν έναν ακόμα παράγοντα που περιγράφει έναν διευθυντή ο οποίος είναι καθοριστικός για την ένταξη των ΤΠΕ στην τάξη, χωρίς αυτό να εναπόκειται στο όραμα που έχει ή στην κουλτούρα που θέλει να εμφυσήσει στους εκπαιδευτικούς, παραμένοντας, παρόλα αυτά ο κύριος παίκτης στην διαδικασία ένταξης των ΤΠΕ στο Σχολείο. Ο παράγοντας (διευθυντής ως παράγοντας ένταξης των ΤΠΕ), έχει υψηλές φορτίσεις, $KMO=,573$ $p=000$, και εξηγεί το 56% της διακύμανσης.

Πίνακας 5.27: Παραγοντική ανάλυση – καθοριστικός διευθυντικός ρόλος διευθυντή για την ένταξη ΤΠΕ

Component Matrix^a	
καθοριστικός ρόλος διευθυντή $\alpha=,606$	Παράγοντας
	1
B4-Ο ρόλος του διευθυντή είναι καθοριστικός για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική του σχολείου του	,838
B2- Η ένταξη των ΤΠΕ σε ένα σχολείο εξαρτάται κυρίως από τον διευθυντή της σχολικής μονάδας	,801
B5-Ο ρόλος του διευθυντή είναι καθοριστικός για την παροχή της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής για τις ΤΠΕ στο σχολείο του	,580

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 1 components extracted.

Κατόπιν, εξετάστηκαν οι ερωτήσεις / μεταβλητές που αποδίδουν έναν εκτελεστικό ρόλο διεκπεραιωτή, ενώ ο πραγματικός κυρίαρχος ρόλος είναι αυτός της Πολιτείας, με τη μορφή της κεντρικής εκπαιδευτικής διοίκησης, που θα αποφασίσει πολιτικές ή θα χορηγήσει τους πόρους, όπως και του εκπαιδευτικού που θα αποφασίσει να κάνει χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα. Η σχετικά χαμηλή επάρκεια δειγματισμού ($KMO=,5$) και ο χαμηλός δείκτης αξιοπιστίας της ομάδας των μεταβλητών, υπαγόρευσε την εξέταση των ερωτήσεων:

Η ένταξη των ΤΠΕ σε ένα σχολείο είναι υπόθεση του εκπαιδευτικού κάθε τάξης

Η ευθύνη του διευθυντή πρέπει να περιορίζεται στην αξιοποίηση των ΤΠΕ για την υποστήριξη του διοικητικού του έργου

Η ένταξη των ΤΠΕ στα σχολεία είναι αποκλειστική ευθύνη της Πολιτείας και όχι του διευθυντή της σχολικής μονάδας

μεμονωμένα.

Η επόμενη ομάδα ερωτήσεων αναφέρεται στο τι θα ανέμενε ο εκπαιδευτικός που συμμετέχει στην έρευνα από (α) τον διευθυντή και τους φορείς και (β) από τους συναδέλφους του. Σχετικά με το (α) εξετάστηκε αν οι ερωτήσεις που το απαρτίζουν μπορούν να αποτελέσουν έναν παράγοντα. Διαπιστώθηκε ότι όντως, ο παράγοντας «Προσδοκίες από τη διοίκηση», έχει επάρκεια δειγματισμού $KMO=,617$ ($p=000$), ιδιοτιμή 2,13 και ερμηνεύει το 71,14% της διακύμανσης. (Πίνακας 5.28).

Πίνακας 5.28: Παραγοντική ανάλυση – Προσδοκίες από τη διοίκηση

Component Matrix^a	
Προσδοκίες από τη διοίκηση=,795	<u>Παράγοντας</u>
	1
Θα ήθελα περισσότερες πρωτοβουλίες από τον διευθυντή του σχολείου μου για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου	,918
Θα ήθελα περισσότερη ενθάρρυνση/υποστήριξη από τον διευθυντή του σχολείου μου για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου	,868
Θα ήθελα περισσότερες πρωτοβουλίες από τους φορείς της εκπαίδευσης για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου	,733

Extraction Method: Principal Component Analysis.
a. 1 components extracted.

Σχετικά με το (β- προσδοκίες από τους συναδέλφους) εξετάστηκε αν οι ερωτήσεις που το απαρτίζουν μπορούν να αποτελέσουν έναν παράγοντα. Διαπιστώθηκε ότι όντως, ο παράγοντας «Προσδοκίες από τη διοίκηση», έχει ιδιαίτερα υψηλές φορτίσεις, επάρκεια δειγματισμού $KMO=,500$ ($p=000$), ιδιοτιμή μεγαλύτερη της μονάδας =1,17 και ερμηνεύει το 85,66 της διακύμανσης. (Πίνακας 5.29).

Πίνακας 5.29: Παραγοντική ανάλυση – Προσδοκίες από τους συναδέλφους

Component Matrix ^a	
Προσδοκίες από συναδέλφους $\alpha=,832$	Παράγοντας
	1
Θα ήθελα περισσότερες συλλογικές πρωτοβουλίες από τους συναδέλφους στο σχολείο μου για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου	,926
Θα ήθελα περισσότερη ενθάρρυνση/υποστήριξη από τους συναδέλφους στο σχολείο μου για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου	,926

Extraction Method: Principal Component Analysis.
a. 1 components extracted.

5.4. Ανάλυση με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα

Στην παρούσα ενότητα, θα γίνει ανάλυση με βάση τους τρεις άξονες που συγκροτούν τα ερευνητικά ερωτήματα, προκειμένου να δοθούν οι απαντήσεις σε καθένα από αυτά.

Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα αναφέρει: Ποιες είναι οι στάσεις και απόψεις σχετικά με τις ΤΠΕ στην εκπαίδευση.

Σύμφωνα με την ανάλυση της περιγραφικής στατιστικής, η κύρια θέση των εκπαιδευτικών του δείγματος είναι θετική. Ο μέσος των απαντήσεων του θετικού παράγοντα που δημιουργήθηκε από την διαδικασία ανάλυσης παραγόντων είναι $M=4,04$ ($TA=,602$) ενώ της αρνητικής στάσης είναι $M=2,40$ ($TA=,626$). Το t-test εξαρτημένων δειγμάτων έδειξε ότι αυτή η διαφορά είναι στατιστικά σημαντική σε επίπεδο σημαντικότητας 95% ($t=21,17$, $p=,000$).

Επομένως, η απάντηση στο ερώτημα είναι ότι η στάση των εκπαιδευτικών προς την ένταξη ΤΠΕ στην διδακτική διαδικασία είναι σαφώς θετική.

Επιπλέον, προκειμένου να εκτιμηθεί αν η θέση εξουσίας και η παλαιότητα διαφοροποιούν τις θετικές (δεσπόζουσες) απόψεις των εκπαιδευτικών αναφορικά με την ένταξη των ΤΠΕ στην τάξη, πραγματοποιήθηκε το μη παραμετρικό τεστ Kruskal Wallis (η θετική άποψη κατανέμεται μη κανονικά, η αρνητική κατανέμεται κανονικά). Τα αποτελέσματα του τεστ έδειξαν ότι ούτε κανένα από τα δυο χαρακτηριστικά δεν διαφοροποιεί τις απαντήσεις

σχετικά με τη θετική στάση των συμμετεχόντων στην ένταξη των ΤΠΕ στην διδακτική πρακτική (Kruskal Wallis $\chi^2_{(2)} = ,418$ $p=,811$ για τη θέση εξουσίας και Kruskal Wallis $\chi^2_{(5)} =5,92$ $p=,314$ για την παλαιότητα).

Συμπερασματικά, οι εκπαιδευτικοί του δείγματος έχουν θετική στάση απέναντι στην ένταξη ΤΠΕ στο μάθημα ανεξάρτητα από τη θέση ευθύνης ή την παλαιότητά τους στην υπηρεσία..

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα αναφέρει: Ποιες είναι οι παιδαγωγικές αντιλήψεις και ικανότητες των εκπαιδευτικών για την ένταξη των ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό τους έργο;

Οι κύριες παιδαγωγικές αντιλήψεις των εκπαιδευτικών γύρω από την ένταξη των ΤΠΕ στο μάθημα είναι ότι «η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα αυξάνει το ενδιαφέρον των μαθητών για το αντικείμενο διδασκαλίας» με πολύ υψηλό μέσο $M=4,34$ ($TA=,613$) και ότι «η χρήση των ΤΠΕ ενισχύει τη συμμετοχή των μαθητών στο μάθημα» $M=4,23$ ($TA=,652$).

Επιπλέον, οι αντιλήψεις τους για τις ικανότητές τους είναι ιδιαίτερα υψηλές, με τον μέσο του παράγοντα που αναφέρεται στην αυτοπεποίθηση που έχουν να είναι $M=4,09$ ($TA=,858$).

Το τρίτο ερευνητικό ερώτημα αναφέρει: Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τον ρόλο του διευθυντή της σχολικής μονάδας σε σχέση με την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική του σχολείου;

Σύμφωνα με την ανάλυση που έχει προηγηθεί στην ενότητα της περιγραφικής στατιστικής, το στοιχείο της ηγετικής φυσιογνωμίας το οποίο συμφωνούν περισσότερο οι συμμετέχοντες ότι πρέπει να έχει ο διευθυντής / ηγέτης, είναι ένα στρατηγικό όραμα για το σχολείο που περιλαμβάνει την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική. Σε δεύτερο πλάνο θεωρούν ότι θα πρέπει αυτό να συνοδεύεται από τη διαμόρφωση μιας εκπαιδευτικής κουλτούρας σχετικά με τη χρήση ΤΠΕ. *Επιπλέον, αυτό το προφίλ του διευθυντή / ηγέτη, τοποθετείται από τους συμμετέχοντες ως κορυφαίας σημασίας σε σχέση με την ένταξη των ΤΠΕ στην διδακτική διαδικασία, σε σύγκριση με το προφίλ του διευθυντή / μάνατζερ ή ενός διεκπεραιωτή διευθυντή.*

Προκειμένου να διερευνηθεί αν υπάρχει η αναφερόμενη διαφοροποίηση, έγινε έλεγχος με το μη παραμετρικό τεστ Kruskal Wallis Test. Η επιλογή μη παραμετρικού ελέγχου έγινε διότι

η κατανομή της κατασκευασμένης μεταβλητής «Διευθυντής – ηγέτης» δεν ακολουθεί την κανονική κατανομή (Kolmogorov-Smirnov $Z=2,105$, $p=,000$ με $M=3,85$ και $TA=0,69$). Τα αποτελέσματα του τεστ έδειξαν ότι όντως οι απόψεις για τον «Διευθυντή – ηγέτη» διαφοροποιούνται, ανάλογα με τη θέση εργασίας (Kruskal Wallis $\chi^2_{(2)} = 6,667$ $p=,036$). Οι διευθυντές αξιολογούν περισσότερο το ρόλο τους ως ηγέτες, ακολουθούν οι εκπαιδευτικοί και τέλος οι υποδιευθυντές (Πίνακας μέσων διατάξεων 5.30)

Πίνακας 5.30 Μέσες διατάξεις απαντήσεων για τον «Διευθυντή – ηγέτη» ανάλογα με τη θέση εργασίας

Ranks			
	Θέση στην οποία υπηρετείτε:	N	Μέση διάταξη
Διευθυντής - ηγέτης	Διευθυντής/τρια	28	122,79
	Υποδιευθυντής/τρια	9	75,50
	Εκπαιδευτικός	161	96,79
	Total	198	

Όσον αφορά την παλαιότητα, έγινε ένας αντίστοιχος έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν διαφοροποιεί τις απαντήσεις. Το αποτέλεσμα έδειξε ότι οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών δεν επηρεάζονται από την παλαιότητά τους (Kruskal Wallis $\chi^2_{(5)} = 2,75$ $p=,739$).

Συμπερασματικά, οι απόψεις διαφοροποιούνται ανάλογα με την θέση εργασίας / εξουσίας, με πιο έντονη συμφωνία για την ηγετικό ρόλο του / της διευθυντή / τριας από τους ίδιους τους διευθυντές/τριες, μετά από τους εκπαιδευτικούς, και τέλος από τους υποδιευθυντές / τριες. Αντιθέτως, δεν διαφοροποιούνται ανάλογα με την παλαιότητα.

Αναφορικά με τα κύρια εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί στην ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία:

Σύμφωνα με την ανάλυση που έγινε στην ενότητα της περιγραφικής στατιστικής, από τις ανοιχτές ερωτήσεις το κύριο εμπόδιο για ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι οι ελλείψεις σε υλικοτεχνική υποδομή και κατάλληλα λογισμικά λόγω ελλιπούς χρηματοδότησης. Εντοπίζονται ακόμα, σημαντικές δυσκολίες που σχετίζονται με την έλλειψη επαρκούς χρόνου για την ορθή χρησιμοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημα, και οι πιέσεις από το αναλυτικό πρόγραμμα

και την κάλυψη της διδακτέας ύλης. Ακόμα εντοπίστηκε ελλιπής κατάρτιση των εκπαιδευτικών σε θέματα ΤΠΕ, παρόλο που η πλειοψηφία τους δήλωσε ότι έχει παρακολουθήσει επιμόρφωση Α ή Β επιπέδου στις ΤΠΕ.

Οι προτάσεις των εκπαιδευτικών που προκύπτουν από τις απαντήσεις τους στην αντίστοιχη ανοιχτή ερώτηση του ερωτηματολογίου σχετίζονται πρωτίστως με την ανάπτυξη και συντήρηση – βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής των σχολείων. Επίσης ανέφεραν την επιμόρφωση σε θέματα αξιοποίησης ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς αλλά και από τον / την Διευθυντή / τρια, και την ενημέρωσή του για σχετικά θέματα. Επίσης, μια πρόταση για να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες και τα εμπόδια είναι η ενθάρρυνση των εκπαιδευτικών από την ηγεσία του σχολείου και η δημιουργία θετικής στάσης, κουλτούρας και κλίματος στο σχολείο μέσα από τον οραματισμό για την ένταξη των ΤΠΕ στο μάθημα.

Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα

6.1 Σύνοψη - συζήτηση

Ο βασικός σκοπός της έρευνας για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας ήταν να διερευνήσει το ρόλο της ηγεσίας της σχολικής μονάδας όσον αφορά την ένταξη ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Επιπλέον διερευνήθηκαν οι στάσεις των εκπαιδευτικών γύρω από τη χρήση των ΤΠΕ στην τάξη, και οι απόψεις τους για το ποια είναι τα εμπόδια για την ένταξη των ΤΠΕ στην τάξη, και ποιες θα ήταν οι προτάσεις για την υπερπήδηση των εμποδίων. Ένα επιπρόσθετο στοιχείο που διερευνήθηκε είναι ο βαθμός ετοιμότητας και αυτοπεποίθησης των εκπαιδευτικών αναφορικά με την ένταξη και τη χρήση ΤΠΕ στο μάθημα.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί του δείγματος έχουν έναν υψηλό βαθμό ετοιμότητας και δηλώνουν ότι μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές τους στην αποτελεσματική χρήση ΤΠΕ και στη χρήση του διαδικτύου. Οι δυσκολίες και τα στοιχεία που τους κάνουν πιο διστακτικούς αποτυπώνονται σαφώς πιο αμυδρά, και από μικρότερα ποσοστά του δείγματος. Συγκεκριμένα, μεγάλο τμήμα του δείγματος των εκπαιδευτικών, εξέφρασε τη συμφωνία του στο ότι έχουν έναν υψηλό βαθμό αυτοπεποίθησης σε σχέση με ικανότητές να χρησιμοποιήσουν στη διδασκαλία ΤΠΕ, να βοηθούν και να υποστηρίζουν τους μαθητές τους, για δραστηριότητες που σχετίζονται με ΤΠΕ και με το διαδίκτυο, όπως και το ότι μπορούν να επιλύουν προβλήματα σχετικά με την χρήση ΤΠΕ στο μάθημα. Στην ίδια κατεύθυνση, οι συμμετέχοντες δεν καταγράφηκαν να συμφωνούν με προτάσεις όπως «Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθημάτων μου αλλά είμαι ανασφαλής για τον χειρισμό τους στην τάξη», «Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθημάτων μου αλλά η χρήση ΤΠΕ μου προκαλεί άγχος», ή «Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθημάτων μου αλλά δεν έχω τις ικανότητες να σχεδιάσω κατάλληλα τα μαθήματά μου». Παρόλα αυτά όμως, οι εκπαιδευτικοί δείχνουν να προτιμούν να αισθάνονται ότι υπάρχει η βοήθεια κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Από την άλλη πλευρά, οι συμμετέχοντες τείνουν να συμφωνούν ότι αισθάνονται μεγαλύτερη ασφάλεια στη χρήση ΤΠΕ στο μάθημα, όταν έχουν βοήθεια από άλλους περισσότερο εξειδικευμένους συναδέλφους στο σχολείο. Παρόμοια, οι εκπαιδευτικοί του

δείγματος τείνουν να συμφωνούν με το ότι «Χρειάζονται περισσότερες γνώσεις ώστε να μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν δημιουργικά τις ΤΠΕ με τους μαθητές της τάξης».

Μέσα από τη βιβλιογραφία διαφαίνεται ότι οι ρυθμοί με τους οποίους οι εκπαιδευτικοί ενσωματώνουν τις ΤΠΕ μέσα στην τάξη είναι αργοί και οι ίδιοι παρουσιάζονται επιφυλακτικοί (Tsitouridou & Vrizas 2003· Τζιμογιάννης & Κόμης 2004· Τζιμογιάννης & Κόμης 2006), παρόλο που η στάση τους είναι σε γενικές γραμμές θετική.

Αυτή η θετική στάση, διαπιστώνεται στην παρούσα έρευνα με τους εκπαιδευτικούς να εκφράζουν έντονα την άποψη ότι η χρήση των ΤΠΕ ενισχύει τη συμμετοχή των μαθητών στο μάθημα, αυξάνει το ενδιαφέρον των μαθητών για το αντικείμενο διδασκαλίας, αναπτύσσει τις μαθησιακές δεξιότητες των μαθητών όπως κριτική ικανότητα, αναλυτική-συνθετική σκέψη, συνεργασία και βελτιώνει τις τεχνικές δεξιότητες των μαθητών. Αυτή η θετική στάση απέναντι στην ένταξη ΤΠΕ στο μάθημα υφίσταται ανεξάρτητα από τη θέση ευθύνης ή την παλαιότητα των εκπαιδευτικών στην υπηρεσία.. Παρόμοια ευρήματα διαπιστώθηκαν από τους Claro et. al., (2017), αναφορικά με τη σύγκριση απόψεων μεταξύ των διευθυντών και εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ γενικότερα, και στο ότι συμβάλλουν στη διδασκαλία και την κινητοποίηση των μαθητών. Στην ίδια κατεύθυνση, σύγκλιση απόψεων όσον αφορά τις αρχές της εποικοδομητικής παιδαγωγικής και της βελτίωσης των δεξιοτήτων των μαθητών διαπιστώθηκαν και σε έρευνα των Alghamdi & Prestridg (2015).

Οι απόψεις των εκπαιδευτικών του δείγματος γύρω από το ρόλο του / της διευθυντή /τριας εμφανίζουν μια γενικότερη ταύτιση με παρόμοιες έρευνες διεθνώς. Σκιαγραφούν έναν διευθυντή / ηγέτη, με όραμα για την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική διαδικασία, και με θέληση για την καλλιέργεια θετικής κουλτούρας στο σχολείο. Αυτά τα ευρήματα στηρίζονται από προγενέστερες έρευνες, όπου παρόμοιο προφίλ για τη διοίκηση του σχολείου ανιχνεύτηκε στη βιβλιογραφία σε αρκετές έρευνες, όπου τονίζουν τον ηγετικό αυτό ρόλο του διευθυντή του Σχολείου. Ενδεικτικά, αναφέρεται η έρευνα του Chang (2011), σύμφωνα με την οποία οι διευθυντές ως τεχνολογικοί ηγέτες πρέπει να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν ένα όραμα για την τεχνολογία στα σχολεία τους, να ενθαρρύνουν την τεχνολογική ανάπτυξη και την κατάρτιση των εκπαιδευτικών, να παρέχουν επαρκή τεχνολογική υποστήριξη σε υποδομές, και την ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού σχεδίου αξιολόγησης των σχολείων.

Παρόμοια, οι Anderson, & Dexter,(2000, 2005), έδειξαν ότι η ηγεσία του σχολείου και το πόσο υποστηρίζει την εφαρμογή των ΤΠΕ, είναι πολύ σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει τα αποτελέσματα της εφαρμογής της τεχνολογίας στο σχολείο, μάλιστα περισσότερο από ότι είναι οι δαπάνες. Επίσης, ανάλογα ευρήματα κατέγραψε ο Schiller,(2002), ορίζοντας ρόλους για τον διευθυντή / ηγέτη: υποστήριξη, παροχή βοήθειας, μοντελοποίηση, καθοδήγηση, επίβλεψη, συνεργατικότητα και όραμα.

Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας σχετικά με το ρόλο του διευθυντή ως καθοριστικού παράγοντα για την ένταξη των ΤΠΕ στο σχολείο, διαφοροποιημένη από αυτήν του ηγέτη, με την έννοια σχετίζεται περισσότερο με οργανωτικά και τεχνικά χαρακτηριστικά δείχνουν ότι οι συμμετέχοντες συμμερίζονται σε μέτριο βαθμό αυτόν τον ρόλο για την ένταξη ΤΠΕ στο μάθημα.

Επίσης οι απόψεις των συμμετεχόντων δεν συμμερίζονται ιδιαίτερα το ρόλο του διευθυντή ως απλού διεκπεραιωτή, με άλλους, όπως την κεντρική διοίκηση να Η τελευταία ομάδα κλειστού τύπου ερωτήσεων του ερωτηματολογίου αναφέρεται στο τι θα περίμεναν οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί από την διοίκηση και τους συναδέλφους τους σε σχέση με την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Συμπερασματικά, η έρευνα κατέγραψε έναν ρόλο του διευθυντή / ηγέτη που κυρίως χαράζει στρατηγική και όραμα, καλλιεργώντας μια θετική κουλτούρα, αλλά και λαμβάνει δράση για την υποστήριξη των εκπαιδευτικών και την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδακτική διαδικασία, χωρίς να είναι απλός θεατής των εξελίξεων ή των αποφάσεων που λαμβάνει «εκ των άνω». Στην ίδια κατεύθυνση με τα ευρήματα της παρούσας έρευνας οι Lai & Pratt(2004), ισχυρίστηκαν ότι ο ρόλος στα σχολεία αποτελείται από: όραμα και σχεδιασμό , διαμοιρασμός προϋπολογισμού και πόρων, υποστήριξη σε τεχνικό επίπεδο και σε επίπεδο προγράμματος σπουδών. Επίσης, πολλαπλούς ρόλους κατέγραψαν και άλλες έρευνες (Chang,2003· Schiller,2002· Seng-Chee Tan, 2010· Yee, 2000).

Σε σχέση με τα εμπόδια που αναφέρουν οι εκπαιδευτικοί ότι αντιμετωπίζουν στην ένταξη των ΤΠΕ στο μάθημα, το κύριο εμπόδιο είναι οι ελλείψεις σε υλικοτεχνική υποδομή και κατάλληλα λογισμικά λόγω ελλιπούς χρηματοδότησης. Αυτή είναι μια μάλλον αναμενόμενη διαπίστωση, λόγω της οικονομικής δυσπραγίας των τελευταίων ετών και της μειωμένης

χρηματοδότησης για την παιδεία και τις ανάγκες σε εξοπλισμό. Εντοπίζονται ακόμα, σημαντικές δυσκολίες που σχετίζονται με την έλλειψη επαρκούς χρόνου για την ορθή χρησιμοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημα, και οι πιέσεις από το αναλυτικό πρόγραμμα και την κάλυψη της διδακτέας ύλης. Ακόμα εντοπίστηκε ελλιπής κατάρτιση των εκπαιδευτικών σε θέματα ΤΠΕ, παρόλο που η πλειοψηφία τους δήλωσε ότι έχει παρακολουθήσει επιμόρφωση Α ή Β επιπέδου στις ΤΠΕ.

Οι τρόποι αντιμετώπισης των εμποδίων που ανέφεραν οι συμμετέχοντες ήταν άμεσα συνδεδεμένα με τα εμπόδια καθ' αυτά. Έτσι, οι προτάσεις των εκπαιδευτικών σχετίζονται πρωτίστως με την ανάπτυξη και συντήρηση – βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής των σχολείων. Επίσης ανέφεραν την επιμόρφωση σε θέματα αξιοποίησης ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς αλλά και από τον / την Διευθυντή / τρια, και την ενημέρωσή του για σχετικά θέματα. Επίσης, μια πρόταση για να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες και τα εμπόδια είναι η ενθάρρυνση των εκπαιδευτικών από την ηγεσία του σχολείου και η δημιουργία θετικής στάσης, κουλτούρας και κλίματος στο σχολείο μέσα από τον οραματισμό για την ένταξη των ΤΠΕ στο μάθημα.

Μια μέθοδος επίλυσης των προβλημάτων χρηματοδότησης, που πρότειναν οι συμμετέχοντες είναι η εξεύρεση κονδυλίων με διάφορους τρόπους όπως χορηγίες.

6.2. Κριτική αποτίμηση των αποτελεσμάτων

Με βάση τα συμπεράσματα της έρευνας, από που διαφάνηκε μέσα από τις απόψεις των εκπαιδευτικών είναι μια σαφώς θετική στάση τους ως προς τις ΤΠΕ, και τη χρήση τους στο μάθημα, τόσο ως τεχνικά εργαλεία που μπορεί να δρουν επικουρικά στο κλασικό μάθημα, («Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα βελτιώνει τις τεχνικές δεξιότητες των μαθητών»), όσο και ως παιδαγωγική μέθοδος που έχει τα δικά της αυτόνομα χαρακτηριστικά και αποτελέσματα («[Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα αυξάνει το ενδιαφέρον / τη συμμετοχή των μαθητών για το αντικείμενο διδασκαλίας»).

Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί αποδέχονται το ρόλο του διευθυντή ως τεχνολογικού ηγέτη, που δρα σε διαφορετικά επίπεδα, αυτό του οραματιστή / εμπνευστή. Και αυτόν του οργανωτή «κουβαλητή» τεχνολογίας. Τα ευρήματα αυτά δείχνουν την τάση που υπάρχει στις απόψεις της πλειοψηφίας των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα, τάση που είναι θετική.

Παρόλα αυτά, μέσα από τις απαντήσεις τους, κυρίως τις ανοιχτές, μπορεί κανείς να διακρίνει μια απαισιοδοξία, όσον αφορά τις δυνατότητες από άποψη χρηματοδότησης για την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή, και τα προβλήματα που οι ίδιοι έχουν λόγω της πίεσης της ύλης. Μέσα από τις απαντήσεις, μπορεί να διαφανεί και η άποψη μικρής μερίδας του δείγματος ότι ο ρόλος του διευθυντή ως φορέα τεχνολογικής αλλαγής και καινοτομίας είναι αδύναμη, αφού στην ουσία εκτελεί εντολές, ή θα πρέπει να είναι αδύναμη, εφόσον η άποψη αυτή πρεσβεύει ότι οι μόνοι αρμόδιοι για θέματα ένταξης ΤΠΕ είναι οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί. Οι εκπαιδευτικοί παρουσιάζονται διατεθειμένοι να εκπαιδευτούν και να μάθουν να εντάξουν ουσιαστικά τις ΤΠΕ στο μάθημά τους και θετικά διακείμενοι απέναντι στην τεχνολογία.

6.3 Περιορισμοί της έρευνας

Εκτός από τους εγγενείς περιορισμούς που γενικότερα έχει μια ποσοτική έρευνα και αναφέρονται κυρίως στο ότι αυτή καλύπτει το αντικείμενο σε εύρος, αλλά όχι ιδιαίτερα σε βάθος, υπάρχουν και άλλοι περιορισμοί που αφορούν τη συγκεκριμένη έρευνα. Ένας περιορισμός είναι η γεωγραφική κάλυψη από το δείγμα, το οποίο αποτελείται από εκπαιδευτικούς του νομού Κορινθίας. Μια ευρύτερη γεωγραφική κάλυψη θα μπορούσε να δώσει αυξημένη αξιοπιστία στην έρευνα. Επίσης, το δείγμα δεν είναι αντιπροσωπευτικό, σχετικά με την κατανομή του ως προς τη βαθμίδα εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια / δευτεροβάθμια). Ένας περιορισμός είναι η επιλογή του δείγματος, η οποία έγινε με μη πιθανά δείγματα. Μια τυχαία δειγματοληψία των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών θα έδινε ακόμα περισσότερο αξιόπιστα αποτελέσματα, αλλά η πραγματοποίησή της στα πλαίσια μιας έρευνας είναι ιδιαίτερα δύσκολη.

6.4. Προτάσεις για την εκπαιδευτική πρακτική

Αναγνωρίζοντας τα πλεονεκτήματα της χρήσης ΤΠΕ και τις παιδαγωγικές διαστάσεις της ένταξής τους στη μαθησιακή διαδικασία, οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής, θα έπρεπε να κατευθυνθούν, στο μέτρο του δυνατού, προς την επίλυση των προβλημάτων που καταγράφονται κυρίως αυτό της χρηματοδότησης, προκειμένου να αποκτηθεί και να συντηρείται υλικοτεχνική υποδομή στα σχολεία, απαραίτητη για την εφαρμογή

καινοτόμων δράσεων μέσω ΤΠΕ. Η χρήση των ΤΠΕ δεν υπαγορεύεται μόνο από τις τάσεις της εποχής, και από την ανάγκη για αλλαγή και για εκσυγχρονισμό, αλλά κυρίως από την παιδαγωγική διάσταση της ένταξης των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία με όλα τα οφέλη που αναφέρθηκαν και αφορούν το μαθητοκεντρικό τρόπο διδασκαλίας, την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών, το αυξημένο ενδιαφέρον και τις δυνατότητες εξερεύνησης της γνώσης.

Πέρα από την απαραίτητη χρηματοδότηση για την ανανέωση του πεπαλαιωμένου εξοπλισμού στα σχολεία, θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα, έτσι ώστε να υπάρξει κατάλληλη επιμόρφωση τόσο των εκπαιδευτικών, όσο και των διευθυντών των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, όχι μόνο σε τεχνικά θέματα απόκτησης δεξιοτήτων, αλλά και σε ζητήματα καλλιέργειας μιας νέας κουλτούρας, έχοντας αφομοιώσει τις παιδαγωγικές διαστάσεις της ουσιαστικής ένταξης των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία.

Επίσης, προκειμένου να γίνει μια αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία, μέσα στην τάξη, η στάση και οι ενέργειες του διευθυντή / ηγέτη του Σχολείου είναι καθοριστικής σημασίας. Όπως αναδείχτηκε και μέσα από τη διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών στην παρούσα έρευνα, οι παιδαγωγικές αντιλήψεις που έχει ο διευθυντής/ηγέτης της σχολικής μονάδας επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τη στρατηγική του σχολείου για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική. Ο διευθυντής του Σχολείου θα πρέπει να μπορεί να εμπνεύσει με το όραμά του τους εκπαιδευτικούς, αν θέλει να τους κατευθύνει προς την χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα και την ουσιαστική αξιοποίησή τους, αλλά θα πρέπει να είναι και ο ίδιος σε μεγάλο βαθμό εξοικειωμένος με την τεχνολογία, ώστε να μπορεί να αποτελεί το παράδειγμα. Χρειάζεται να μπορεί να παίρνει πρωτοβουλίες, έτσι ώστε να μπορεί να διαμορφώσει την κατάλληλη σχολική κουλτούρα για την υποδοχή και την αξιοποίηση των καινοτομιών, σε σχέση με τις ΤΠΕ. Είναι, δε, αυτονόητο, ότι παράλληλα θα πρέπει να μεριμνά για την χρηματοδότηση απόκτησης και συντήρησης του κατάλληλου εξοπλισμού για ΤΠΕ.

Επιπλέον, η αναδιάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών των μαθητών, κρίνεται αναγκαία, προκειμένου να συμβαδίσουν με τις νέες τάσεις της τεχνολογίας και να εκμεταλλευτούν τα πλεονεκτήματα που δίνουν πλέον τα διαδραστικά εργαλεία, αλλά και να αφήσουν χώρο και χρόνο για αυτήν την ενσωμάτωση που τώρα γίνεται σε περιθώριο άλλων μαθημάτων.

Εν κατακλείδι, χρειάζεται αλλαγή κουλτούρας, τεχνική υποστήριξη, επιμόρφωση και αναδιάρθρωση των προγραμμάτων προκειμένου να καμφθούν τα εμπόδια για την επιτυχή ένταξη των ΤΠΕ στο μάθημα.

6.5. Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Μελλοντική έρευνα στο αντικείμενο της ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη, θα μπορούσε να διερευνήσει τρόπους βελτίωσης της εφαρμογής τους. Αυτό θα μπορούσε να γίνει με διαφορετικούς τύπους έρευνας, όπως ποιοτικής έρευνας μέσω συνεντεύξεων διευθυντών ή εκπαιδευτικών. Μια τέτοια έρευνα θα μπορούσε, για παράδειγμα, να περιλαμβάνει τη διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών των διευθυντών των σχολικών μονάδων, η την καταγραφή άλλου είδους αναγκών μέσα από την οπτική των διευθυντών και της καθημερινότητάς τους.

Ποσοτικές έρευνες θα μπορούσαν να διεξαχθούν σε ευρύτερες γεωγραφικές περιοχές, ώστε να εξαχθούν περισσότερο γενικεύσιμα συμπεράσματα. Επίσης, ένα ενδιαφέρον θέμα θα ήταν να εξετάσει μια μελλοντική έρευνα ενδεχόμενες διαφορές ανάμεσα στο βαθμό αξιοποίησης ΤΠΕ μεταξύ σχολείων με διαφορετικές διαβαθμίσεις εξοπλισμού, προκειμένου να διαπιστώσει αν η διαθεσιμότητα υλικοτεχνικής υποδομής διαφοροποιεί τις στάσεις, τις απόψεις και την πρακτική τους εφαρμογή.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Afshari, M., Bakar, K. A., Wong, S.L., Smah, B.A., & Foo, S.F. (2009). Technology and school leadership. *Technology, Pedagogy and Education*, 18(2), 235-248.
- Alghamdi, A., Prestridge S., (2015). Alignment between principal and teacher beliefs about technology use. *Australian Educational Computing*, 30(1).
- Anderson, R., & Dexter, S. (2005). School technology leadership: An empirical investigation of prevalence and effect. *Educational Administration Quarterly*, 41(1), 49- 82.
- Anderson, R., E., & Dexter, S.L. (2000). *School technology leadership: Incidence and impact*. UC Irvine: Center for Research on information Technology and Organizations.
- Atsoglou, K., & Jimoyiannis, A., (2012), Teachers' Decisions to Use ICT in Classroom Practice: An Investigation Based on Decomposed Theory of Planned Behavior. *20 International Journal of Digital Literacy and Digital Competence*, 3(2), 20-37,
- Chang, I. (2003). Assessing the dimensions of principals' effective technology leadership: An application of structural equation modelling. *Educational Policy Forum*, 6(1), 111-141.
- Chang, I.-H. (2012). The Effect of Principals' Technological Leadership on Teachers' Technological Literacy and Teaching Effectiveness in Taiwanese Elementary Schools. *Educational Technology & Society*, 15 (2), 328–340.
- Claro, M., Nussbaum, M., López, X., & Contardo, V. (2017). Differences in Views of School Principals and Teachers regarding Technology Integration. *Educational Technology & Society*, 20 (3), 42–53
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2005). *Research methods in education* (5th ed.). London: Routledge Falmer
- Creswell, J.W., (2009), *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*, London: SAGE Publications, 2009.
- Daft, R. (2015). *The leadership experience (6th edition)*. Stamford: Cengage Learning.
- Dagiene, V. (2005). Teaching Information Technology in General Education: Challenges and Perspectives. In R. T. Mittermeir (Ed.), *From computer literacy to informatics fundamentals* (Vol. 3422, pp. 53{64). Berlin /Heidelberg: Springer.
- Dawson, C., & Rakes, G. C. (2003). The Influence of Principals' Technology Training on the Integration of Technology into Schools. *Journal of Research on Technology in Education*, 36(1), 29-49.
- Dexter, S. (April, 2007). Show me the leadership: The impact of distributed technology leadership teams' membership and practices at four laptop schools. *Paper presented at the 88th Annual Meeting of the American Educational Research Association*, Chicago, IL.

- EC (2003). *eEurope 2002 Benchmarking: European youth into the digital age*. Brussels: Commission of the European Communities.
- Ertmer P., A., Ottenbreit-Leftwich A., T., Sadik O., Sendurur E., Sendurur P., (2012). Teacher beliefs and technology integration practices: A critical relationship, *Computers & Education* 59 (2012) 423–435
- Ertmer P., A., Ottenbreit-Leftwich A., T., (2010), Teacher Technology Change: How Knowledge, Confidence, Beliefs, and Culture Intersect, *JRTE* Vol. 42, No. 3, pp. 255–284.
- European Commission. (2003). *eEurope 2002: An information society for all*. Brussels: Commission of the European Communities.
- George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference*. 11.0 update (4th ed.). Boston: Allyn & Bacon
- Grady, M.L. (2011). *Leading the Technology-Powered School*. Thousand Oaks, CA: Corwin. Rogers, E. M. (2003) *Diffusion of Innovations*, 5th Edition. New York: Free Press.
- Gulbahar, Y., & Guven, I. (2008). A survey on ICT usage and the perceptions of social studies teachers in Turkey. *Educational Technology & Society*, 11(3), 37-51.
- Hennessy S., Ruthven K., & Brindley S., (2005), Teacher perspectives on integrating ICT into subject teaching: commitment, constraints, caution, and change, *Journal of Curriculum Studies*, Volume 37, 2005 - Issue 2
- Hollingsworth, M., & Mrazek, R. (2004). Information technology leadership in education: An Alberta needs assessment. Edmonton, Alberta: *Learning and Technology Research*, Stakeholder Technology Branch.
- Jimoyiannis, A. (2008). Factors determining teachers' beliefs and perceptions of ICT in education. In A. Cartelli & M. Palma (eds.), *Encyclopedia of Information Communication Technology* (pp. 321-334), Hershey, PA: IGI Global.
- Jimoyiannis, A. (2010). Designing and implementing an integrated technological pedagogical science knowledge framework for science teachers' professional development. *Computers & Education*, 55, 1259–1269.
- Jimoyiannis, A., (2015). TPACK 2.0: Towards a framework guiding Web 2.0 integration in educational practice, *Draft provided only for reference – Originally published in M.S. Khine (Ed.). New Directions in Technological Pedagogical Content Knowledge Research Multiple Perspectives* (pp. 83-108). Charlotte, NC: Information Age Publishing (2015).
- Jimoyiannis, A. Komis, V., (2007). Examining teachers' beliefs about ICT in education: implications of a teacher preparation programme *Teacher Development* Vol. 11, No. 2, pp. 149–173
- Johnson D., (1994), *Research Methods in Educational Management*, Longman Group, Essex

- Kafyulilo, A., Fisse, P., & Voogt, J. (2016). Factors affecting teachers' continuation of technology use in teaching, *Education and Information Technologies* 21(6), 1535–1554.
- Kozma, R. B., & Wagner, D. (2006). Reaching the most disadvantaged with ICT: What works. ICT and learning: Supporting out-of-school youth and adults. Paris: *OECD* pp.97-120.
- Lai, K. W., & Pratt, K. (2004). Information and communication technology (ICT) in secondary schools: the role of the computer coordinator. *British Journal of Educational Technology*, 35(4), 461- 475.
- Linda Flanagan Michele Jacobsen, (2003), "Technology leadership for the twenty-first century principal", *Journal of Educational Administration*, Vol. 41 Iss 2 pp. 124 - 142
- Means, B., Roschelle, R., Penuel, W., Sabelli, N. & Haertel, G. (Eds.) (2004). Technology's contribution to teaching and policy: Efficiency, standardization, or transformation? (Vol. 27). Washington, DC: American Educational Research Association.
- Mercer, N., Hennessy, S. and Warwick, P. (2010) Using interactive whiteboards to orchestrate classroom dialogue. *Technology, Pedagogy and Education* 19(2), 195-210
- Milrad, M., Wong, L.H, Sharples, M., Hwang G.J., Looi, C. & Ogata, H. (2013). *Seamless Learning: An International Perspective on Next Generation Technology Enhanced Learning*. In Berge Z.L. & Muilenburg L.Y (eds.) *Handbook of Mobile Learning*, New York: Routledge, pp. 95-108.
- NG, W. (2008). Transformational leadership and the integration of information and communications technology into teaching. *The Asia Pacific Education Researcher*, 17(1), 1-14.
- Otto, T. L. & Albion, P. R. (2002). Understanding the role of school leaders in realizing the potential of ICTs in education. *In Paper presented at the international conference of the association for the advancement of computing in education*, Nashville.
- OFSTED (2011). *ICT in schools: An evaluation of information and communication technology education in schools in England 2008-11*. London: Office for Standards in Education. Retrieved Dec 20, 2011, from <http://www.ofsted.gov.uk/resources/ict-schools-2008-11>.
- Razzak N., A., (2015), Challenges facing school leadership in promoting ICT integration in instruction in the public schools of Bahrain, *Educ Inf Technol* 20:303–318 DOI 10.1007/s10639-013-9283-7
- Reynaldo J., Santos A., (1999). Cronbach's Alpha: A Tool for Assessing the Reliability of Scales, *Extension Information Technology*, Vol. 37, No. 2.
- Rogers, E. M. (1995). *Diffusion of innovation* (4th ed.). New York: Free Press.
- Russel, A. L. (1995). Stages in learning new technology: naïve adult email users. *Computers & Education*, 25(4), 173–178.

- Samancıoğlu, M., Bağlibel, M., Kalman, M., & Sincar, M., (2015). The Relationship between Technology Leadership Roles and Profiles of School Principals and Technology Integration in Primary School Classrooms. *Journal of Educational Sciences Research*, Vol 5. No 2.
- Scardamalia, M., Bransford, J., Kozma, B. & Quellmalz, E. (2010). *New assessments and environments for knowledge builders*. The University of Melbourne
- Schiller, J. (2002). Interventions by school leaders in effective implementation of information and communications technology: Perceptions of Australian principals. *Technology, Pedagogy and Education*, 11(3), 289-301.
- Seng-Chee Tan, (2010). School technology leadership: Lessons from empirical research, *Proceedings ascilite Sydney 2010: Full paper: Seng-Chee Tan*
- Smeets, E. (2005). Does ICT contribute to powerful learning environments in primary education? *Computers & Education*, 44(3), 343-355
- Staples, A., Pugach, M. C., & Himes, D. (2005). Rethinking the Technology Integration Challenge: Cases from Three Urban Elementary Schools. *Journal of Research on Technology in Education*, 37(3), 285-311.
- Toledo, C. (2005). A five-stage model of computer technology integration into teacher education curriculum. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 5(2), 177–191.
- Tondeur J., van Keer H., van Braak J., Valcke M., (2008). ICT integration in the classroom: Challenging the potential of a school policy, *Computers & Education* 51 (2008) 212–223
- Tondeur, J., Devos, G., Van Houtte, M., Van Braak, J., & Valcke, M. (2009). Understanding structural and cultural school characteristics in relation to educational change: the case of ICT integration. *Educational Studies*, 35(2), 223-235.
- Tsitouridou, M., & Vryzas, K. (2003), Early childhood education teachers' attitudes towards computer and information technology: the case of Greece, *Information Technology in Childhood Education Annual*, 187-207
- UNESCO. (2002). *Open and distance learning: Trends, policy, and strategy considerations*. Paris: UNESCO.
- US Department of Education (2010). *Transform American education: Learning powered by technology (National Educational Technology Plan 2010)*. Washington, DC: Office of Educational Technology, U.S. Department of Education, Retrieved 17 September 2014, from <http://www.ed.gov/sites/default/files/netp2010.pdf>.
- Vanderlinde R., & van Braak J., (2010). The e-capacity of primary schools: Development of a conceptual model and scale construction from a school improvement perspective, *Computers & Education* 55 (2010) 541-553

- Vanderlinde R., vanBraak J., Dexter S., (2012). ICT policy planning in a context of curriculum reform: Disentanglement of ICT policy domains and artifacts, *Computers & Education* 58 (2012) 1339–1350
- Yee, D. L. (2000). Images of school principals' information and communications technology leadership. *Technology, Pedagogy and Education*, 9(3), 287-302.
- Yehuda Peled , Yael Kali & Yehudit Judy Dori (2011) School principals' influence on science teachers' technology implementation: a retrospective analysis, *International Journal of Leadership in Education*, 14:2, 229-245, DOI: 10.1080/13603124.2010.524249
- Yuen, A., Law, N., & Wong, K. (2003). ICT implementation and school leadership. *Journal of Educational Administration*, 41(2), 158-170.
- Αναστασιάδης, Π., Μικρόπουλος Α., Σοφός, Α. και Φραγκάκη, Μ. (2010). *Ο διαδραστικός πίνακας στη σχολική τάξη: Παιδαγωγικές προσεγγίσεις – διδακτικές εφαρμογές*, Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Γρηγοριάδου, Μ., Γόγουλου, Α., Γουλή, Ε., Γλέζου, Κ., Μπουμπούκα, Μ., Παπανικολάου, Κ., Τσαγκάνου, Γ., Κανίδης, Ε., Δουκάκης, Δ., Φράγκου, Σ., Βεργίνης, Η. (2009). *Διδακτικές Προσεγγίσεις Εργαλεία για τη διδασκαλία της Πληροφορικής*, Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών, Αθήνα, 2009.
- Κατσαρός, Ι. (2008). *Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης*. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
- Κυριαζόπουλος, Π. & Σαμαντά, Ε. (2010), *Μεθοδολογία έρευνας εκπόνησης διπλωματικών εργασιών*, Αθήνα, Εκδόσεις: Σύγχρονη Εκδοτική
- Κωτσίκης, Β. (2003). *Εκπαιδευτική Διοίκηση και Πολιτική*. Αθήνα. Έλλην
- Μπουραντάς Δ. (2005) *Μάνατζμεντ. Θεωρητικό υπόβαθρο, σύγχρονες πρακτικές*. Αθήνα, εκδόσεις Γ. Μπένου
- Πετρίδου, Ε. (1998). *Διοίκηση – Μάνατζμεντ: μια εισαγωγική προσέγγιση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζυγός.
- Σαΐτης, Χ. (2005). *Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης* (4^η έκδ.). Αθήνα: έκδ. Ιδίου
- Σαΐτης, Χ.Α. (2008). *Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης* 5η έκδοση, Αθήνα: Αυτοέκδοση
- Τζιμογιάννης Α. (2006), Προετοιμασία του Σχολείου της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Προς ένα Ολοκληρωμένο Μοντέλο Ένταξης των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. *Ο κόσμος των Υπολογιστών, Σύγχρονη Εκπαίδευση* τ 122.
- Τζιμογιάννης Α. & Κόμης Β. (2006), Οι ΤΠΕ στην εκπαίδευση: Διερευνώντας τις απόψεις εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στο Β. Δαγδύλης & Δ. Ψύλλος (επιμ.), *Πρακτικά 5ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή 'Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση'*, 829-836, Θεσσαλονίκη.

- Τζιμογιάννης Α., (2015). Προετοιμασία των εκπαιδευτικών για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, ΜΠΣ «Εκπαιδευτικά προγράμματα και υλικό», Σημειώσεις μαθήματος.
- Τζιμογιάννης, Α. & Κόμης, Β. (2004), Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδασκαλία τους, στο Μ. Γρηγοριάδου (επιμ.), *Πρακτικά 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή "Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση"*, Τόμος Α', 165-176, Αθήνα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ- ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ:ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Συμπληρώστε με χ ότι σας ταιριάζει:

1. Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

2. Ηλικιακή κατηγορία

Έως και 30

31-40

51-60

61 και άνω

3. Η σχολική μονάδα που υπηρετείτε είναι (αν είναι περισσότερες από μια, σημειώστε εκείνη που διδάσκετε τις περισσότερες ώρες)

Δημοτικό

Γυμνάσιο

Λύκειο

ΕΠΑΛ

4. Θέση στην οποία υπηρετείτε:

Διευθυντής/ ντρια

Υποδιευθυντής/ντρια

Εκπαιδευτικός

5. Σπουδές (πέραν του βασικού Πτυχίου):

Ετήσια επιμόρφωση

Δεύτερο Πτυχίο ΑΕΙ

Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Εξειδίκευσης

Διδακτορικό Δίπλωμα

Καμιά απάντηση

6. Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία (σε έτη):

1-5 6-10 11-15 16-20 21-25 >=26 χρόνια

7.Ειδικότητα:

ΠΕ 70 – Δασκάλων

ΠΕ 60 - Νηπιαγωγών

Θεωρητικές ειδικότητες (ΠΕ01, 02, Ξένων γλωσσών)

Θετικών και Φυσικών επιστημών (ΠΕ 03, ΠΕ04)

Τεχνολογικές ειδικότητες (ΠΕ19, 20, τεχνολόγοι)

Καλλιτεχνικές ειδικότητες (ΠΕ16, ΠΕ08)

Ανθρωπιστικών (ΠΕ09, ΠΕ10, ΠΕ15)

Άλλο.....

8. Επιμόρφωση ΤΠΕ:

Έχω παρακολουθήσει επιμόρφωση στις ΤΠΕ Α' επιπέδου

Έχω παρακολουθήσει επιμόρφωση στις ΤΠΕ Β' επιπέδου

ΕΝΟΤΗΤΑ Β.

9. Για τις προτάσεις που ακολουθούν, παρακαλώ σημειώστε εκείνη που σας αντιπροσωπεύει περισσότερο. Δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις.

(Κυκλώστε τον αριθμό σύμφωνα με τις εξής επιλογές: 1 = Διαφωνώ απολύτως, 2= Διαφωνώ, 3 = δεν έχω αποφασίσει, 4= Συμφωνώ, 5= Συμφωνώ απολύτως).

9.1. Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα αυξάνει το ενδιαφέρον των μαθητών για το αντικείμενο διδασκαλίας	1 2 3 4 5
9.2. Η χρήση των ΤΠΕ ενισχύει τη συμμετοχή των μαθητών στο μάθημα	1 2 3 4 5
9.3. Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα περιορίζει τη δημιουργικότητα των μαθητών	1 2 3 4 5
9.4. Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα βελτιώνει τις τεχνικές δεξιότητες των μαθητών	1 2 3 4 5
9.5. Η χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα αναπτύσσει τις μαθησιακές δεξιότητες των μαθητών (κριτική ικανότητα, αναλυτική-συνθετική σκέψη, συνεργασία κ.α.)	1 2 3 4 5
9.6. Οι ΤΠΕ αποτελούν ένα νέο μαθησιακό αντικείμενο (μάθημα) και δεν προσφέρουν ουσιαστικά στη διδασκαλία άλλων μαθημάτων	1 2 3 4 5
9.7. Οι ΤΠΕ είναι μια τάση της εποχής και μόνο συμπληρωματικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην εκπαίδευση	1 2 3 4 5
9.8. Η ανάγκη κάλυψης της ύλης του μαθήματος δεν μου επιτρέπει να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στο μάθημα μου στον βαθμό που θα ήθελα	1 2 3 4 5
9.9. Πιστεύω ότι οι ΤΠΕ δεν είναι προτεραιότητα, γιατί οι μαθητές πρέπει να εξασκηθούν κυρίως με τις παραδοσιακές μεθόδους μάθησης και επίλυσης προβλημάτων	1 2 3 4 5

9.10 Πιστεύω ότι οι ΤΠΕ δεν συμβάλλουν ουσιαστικά στη μάθηση των μαθητών στα διάφορα γνωστικά αντικείμενα (μαθήματα)	1 2 3 4 5
--	-----------

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ.

10. Για τις προτάσεις που ακολουθούν, παρακαλώ σημειώστε εκείνη που σας αντιπροσωπεύει περισσότερο.

(Κυκλώστε τον αριθμό σύμφωνα με τις εξής επιλογές: 1 = Διαφωνώ απολύτως, 2= Διαφωνώ, 3 = Δεν έχω αποφασίσει, 4= Συμφωνώ, 5= Συμφωνώ απολύτως).

10.1. Μπορώ βοηθήσω τους μαθητές μου σε θέματα σχετικά με το διαδίκτυο και τις ΤΠΕ	1 2 3 4 5
10.2. Μπορώ να βοηθήσω/υποστηρίξω τους μαθητές μου να υλοποιήσουν μαθησιακές δραστηριότητες με ΤΠΕ στην τάξη	1 2 3 4 5
10.3. Μπορώ να επιλύσω προβλήματα που σχετίζονται με τη χρήση ΤΠΕ στο μάθημά μου	1 2 3 4 5
10.4. Στη διδασκαλία μου προτιμώ να βασίζομαι στη γνώση και στην εκπαιδευτική μου εμπειρία και όχι τόσο στις ΤΠΕ	1 2 3 4 5
10.5. Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθημάτων μου αλλά είμαι ανασφαλής για τον χειρισμό τους στην τάξη	1 2 3 4 5
10.6. Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθημάτων μου αλλά η χρήση ΤΠΕ μου προκαλεί άγχος	1 2 3 4 5
10.7. Θέλω να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθημάτων μου αλλά δεν έχω τις ικανότητες να σχεδιάσω κατάλληλα τα μαθήματά μου	1 2 3 4 5
10.8. Αισθάνομαι μεγαλύτερη ασφάλεια στη χρήση ΤΠΕ στο μάθημα, όταν έχω βοήθεια από άλλους συναδέλφους στο σχολείο	1 2 3 4 5
10.9 Χρειάζομαι περισσότερες γνώσεις ώστε να μπορέσω να χρησιμοποιήσω δημιουργικά τις ΤΠΕ με τους μαθητές της τάξης μου	1 2 3 4 5

ΕΝΟΤΗΤΑ Δ.

11. Για τις προτάσεις που ακολουθούν, παρακαλώ σημειώστε εκείνη που σας αντιπροσωπεύει περισσότερο.

(Κυκλώστε τον αριθμό σύμφωνα με τις εξής επιλογές: 1 = Διαφωνώ απολύτως, 2= Διαφωνώ, 3 = Δεν έχω αποφασίσει, 4= Συμφωνώ, 5= Συμφωνώ απολύτως).

11.1. Η ένταξη των ΤΠΕ σε ένα σχολείο είναι υπόθεση του εκπαιδευτικού κάθε τάξης	1 2 3 4 5
11.2. Η ένταξη των ΤΠΕ σε ένα σχολείο εξαρτάται κυρίως από τον διευθυντή της σχολικής μονάδας	1 2 3 4 5
11.3. Η ένταξη των ΤΠΕ στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική δεν αποτελεί προτεραιότητα για το σχολείο μου	1 2 3 4 5
11.4. Ο ρόλος του διευθυντή είναι καθοριστικός για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική του σχολείου του	1 2 3 4 5
11.5. Ο ρόλος του διευθυντή είναι καθοριστικός για την παροχή της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής για τις ΤΠΕ στο σχολείο του	1 2 3 4 5
11.6. Όσο περισσότερο εξοικειωμένος είναι ο διευθυντής της σχολικής μονάδας με τις ΤΠΕ τόσο περισσότερες πρωτοβουλίες παίρνει για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην τάξη	1 2 3 4 5
11.7. Οι παιδαγωγικές αντιλήψεις που έχει ο διευθυντής της σχολικής μονάδας επηρεάζουν τη στρατηγική του σχολείου για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική	1 2 3 4 5
11.8. Η ευθύνη του διευθυντή πρέπει να περιορίζεται στην αξιοποίηση των ΤΠΕ για την υποστήριξη του διοικητικού του έργου	1 2 3 4 5
11.9. Η ένταξη των ΤΠΕ στα σχολεία είναι αποκλειστική ευθύνη της Πολιτείας και όχι του διευθυντή της σχολικής μονάδας	1 2 3 4 5
11.10. Το βασικό πρόβλημα για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική του σχολείου είναι η βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής	1 2 3 4 5
11.11. Το στρατηγικό όραμα που έχει ο διευθυντής για το σχολείο πρέπει να περιλαμβάνει την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική	1 2 3 4 5
11.12. Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας έχει τη δυνατότητα να διαμορφώσει μια νέα εκπαιδευτική κουλτούρα για τη χρήση των ΤΠΕ στο σχολείο.	1 2 3 4 5

11.13. Ο διευθυντής του σχολείου πρέπει να είναι ένας ισχυρός ηγέτης που να προωθεί τη χρήση των ΤΠΕ στο σχολείο	1 2 3 4 5
11.14. Θα ήθελα περισσότερη ενθάρρυνση/υποστήριξη από τον διευθυντή του σχολείου μου για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου	1 2 3 4 5
11.15. Θα ήθελα περισσότερη ενθάρρυνση/υποστήριξη από τους συναδέλφους στο σχολείο μου για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου	1 2 3 4 5
11.16. Θα ήθελα περισσότερες πρωτοβουλίες από τον διευθυντή του σχολείου μου για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου	1 2 3 4 5
11.17. Θα ήθελα περισσότερες συλλογικές πρωτοβουλίες από τους συναδέλφους στο σχολείο μου για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου	1 2 3 4 5
11.18. Θα ήθελα περισσότερες πρωτοβουλίες από τους φορείς της εκπαίδευσης για να χρησιμοποιήσω ΤΠΕ στην τάξη μου	1 2 3 4 5
11.19. Η ένταξη των ΤΠΕ στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική δεν αποτελεί προτεραιότητα για το σχολείο μου	1 2 3 4 5
11.20. Η κρίση στη χώρα μας επηρεάζει αρνητικά τους εκπαιδευτικούς για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική	1 2 3 4 5

ΕΝΟΤΗΤΑ Ε

12. Απαντήστε συνοπτικά στις παρακάτω ερωτήσεις:

12.1. Ποια είναι τα σημαντικότερα εμπόδια που αντιμετωπίζετε εσείς προσωπικά στην ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην τάξη σας και στα αντικείμενα που διδάσκετε;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12.2. Ποιες πρωτοβουλίες του/της διευθυντή/ριας της σχολικής μονάδας είναι απαραίτητες για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12.3. Τι θα προτείνατε εσείς προσωπικά στον/ην διευθυντή/τρια του σχολείου σας για την ένταξη των ΤΠΕ;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας !